

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ERGENLERDE ALGILANAN ANNE-BABA TUTUMU İLE DUYGUSAL
ÖZERKLİK VE SIR SAKLAMA ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Aysel TOPRAK

Antalya, 2019

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ERGENLERDE ALGILANAN ANNE-BABA TUTUMU İLE DUYGUSAL
ÖZERKLİK VE SIR SAKLAMA ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aysel TOPRAK

Danışman:

Prof. Dr. Demet EROL

Antalya, 2019

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dūřecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

..... / / 2019

AYSEL TOPRAK

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Aysel TOPRAK 'ın bu çalışması 10.07.2019 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programında **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Mehmet KÖK

Alanya Aladdin Keykubat Üniv. /Eğitim Bilimleri Bl./
Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık A.D.

Üye :Dr. Öğrt. Üyesi Evrim ÇETİNKAYA YILDIZ

Akdeniz Üniv. /Eğitim Bilimleri Bl./
Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık A.D.

Üye (Danışman) : Prof. Dr. Demet EROL

Akdeniz Üniv. /Eğitim Bilimleri Bl./
Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık A.D.

İMZA

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI: ERGENLERDE ALGILANAN ANNE-BABA TUTUMU İLE DUYGUSAL ÖZERLİK VE SIR SAKLAMA ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ONAY: Bu tez, Enstitü Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ramazan KARATAŞ

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Ergenlik bireyin kendi keşfine çıktığı önemli bir dönemdir. Bu dönemin ne şekilde geçirildiği bireyin tüm hayatına etki edebilir niteliktedir. Bu nedenle ergenin en yakınında bulunan anne-babasından algıladığı tutumlar sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde daha da önemli hale gelmektedir. Tüm bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda ergenin anne-babasından algıladığı tutumların duygusal özerklik ve sır saklama eğilimi ile olan ilişkisi bu çalışmanın konusu yapılmıştır.

Tez çalışmam sırasında farklı şehirlerde olmamıza rağmen kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösteren ve destek olan değerli danışman hocam sayın Prof. Dr. Demet EROL'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez jürimde yer alan, tezimin daha iyi olması için güler yüzlü bir yaklaşımla değerli yorumlarını ve önerilerini sunan sayın Doç. Dr. Mehmet KÖK'e ve sayın Dr. Öğrt. Üyesi Evrim ÇETİNKAYA YILDIZ'a teşekkür ederim.

Tezimin ölçeklerinin uygulanması aşamasında bana yardımcı olan Serik'te görevli okul psikolojik danışmanı arkadaşlarıma ve veri girişlerinde sabırla yardımda bulunan M. Enes BOLAT'a teşekkür ederim.

Tüm çalışmam boyunca verdiği güven ve her türlü destek için Hüseyin BAKIR'a, uzakta da olsa manevi desteğini her zaman hissettiğim kardeşim Sevgi TOPRAK'a, dil bilgisi danışmanlığı için dostum Hatice ÜNVER'e, stresli zamanlarımda yanımda olan ev arkadaşım Nurcan ARİFOĞLU'na, tüm yardımlarından dolayı arkadaşım Okan ACUR'a ve yüksek lisansın bana kazandırdığı başucu yardımcım tatlı arkadaşım Funda TOPAL'a teşekkür ederim.

Son olarak tezimde katkısı olan herkese ve varlıklarını hep yanımda hissettiğim aileme sonsuz teşekkür ederim.

AYSEL TOPRAK

ÖZET

ERGENLERDE ALGILANAN ANNE-BABA TUTUMU İLE DUYGUSAL ÖZERKLİK VE SIR SAKLAMA ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Toprak, Aysel

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Demet Erol

Temmuz 2019, xi+120 sayfa

Bu araştırmanın temel amacı algılanan anne tutumu ve baba tutumu alt boyutlarının (duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim, özerklik desteği) ergenlerin toplam duygusal özerklikleri ve alt boyutları (idealleştirmeme, bağımsızlaşma, bireyleşme) ile sır saklama eğilimleri üzerindeki yordayıcı rolünü incelemektir. Araştırmada ayrıca cinsiyet değişkeni ile algılanan anne tutumu ve baba tutumu, toplam duygusal özerklik ve alt boyutları ve sır saklama eğilimi arasındaki ilişkilerin incelenmesi de amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Antalya ili Serik ilçesinde 2017-2018 eğitim-öğretim yılı ilk döneminde öğrenim gören 565, 8, 9, 10. ve 11. sınıfa devam eden öğrenciden oluşturulmuştur. Araştırmanın bağımsız değişkenlerini anne tutumu ve baba tutumu alt boyutları (duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim, özerklik desteği) oluşturmaktadır. Araştırmanın bağımlı değişkenlerini duygusal özerklik ve alt boyutları (idealleştirmeme, bağımsızlaşma, bireyleşme) ile sır saklama eğilimi oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında Soenens, Beyers ve Goossens (2004) tarafından geliştirilmiş ve Türkçeye uyarlaması Sevim (2014) tarafından yapılmış Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği; Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından geliştirilen, Türkçeye uyarlaması Deniz, Çok ve Duyan (2013) tarafından yapılmış Duygusal Özerklik Ölçeği ve Larson ve Chastain (1990) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Deniz (2010) tarafından yapılmış Kendini Gizleme Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Veri toplama araçları, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde öğrencilere uygulanmıştır. T-testi analizleri kızların anne tutumu duyarlık ve davranışsal denetim puanlarının ve baba tutumu davranışsal denetim puanlarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. T-testi analizleri erkeklerin duygusal özerklik alt boyutu idealleştirmeme puanlarının daha yüksek, kızların ise sır saklama puanlarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları anne tutumu duyarlık alt boyutunun, duygusal özerkliğin tüm alt boyutlarının (idealleştirmeme, bağımsızlaşma, bireyleşme) yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Bireyleşme ise, anne tutumu alt boyutları

duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim tarafından yordandığıdır. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları, baba tutumu duyarlık alt boyutunun duygusal özerkliğin tüm alt boyutlarının (idealleştirmeme, bağımsızlaşma, bireyleşme) yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Bireyleşme ise, baba tutumu alt boyutları duyarlık ve psikolojik kontrol tarafından yordandığıdır. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları toplam duygusal özerkliğin anne ve baba tutumu alt boyutlarından duyarlık ve psikolojik kontrol tarafından yordandığını göstermiştir. Toplam duygusal özerklik anne ve baba tutumu alt boyutlarından duyarlık ve psikolojik kontrol tarafından yordandığıdır. Sır saklama, anne tutumu alt boyutlarından duyarlık ve psikolojik kontrol; baba tutumu alt boyutlarından özerklik desteği, duyarlık ve psikolojik kontrol tarafından yordandığıdır.

Anahtar kelimeler: Algılanan anne-baba tutumu, Duygusal özerklik, Sır saklama

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED PARENTAL ATTITUDE AND EMOTIONAL AUTONOMY AND SECRECY IN ADOLESCENTS

Toprak, Aysel

Master's Degree, Department of Psychological Counseling.

The Management of Thesis: Prof. Dr. Demet Erol

June 2019, xi+120 pages

The main purpose of this study is to determine the predictive role of perceived paternal attitude and father attitude sub-dimensions (sensitivity, psychological control, behavioral control, autonomy support) on the total emotional autonomy and sub-dimensions of adolescents (non-idealization, independence, individuation) and secrecy tendencies. It is to examine in the study, mother attitude and father attitude perceived by gender variable; the aim of this study is to examine the relationships between total emotional autonomy and sub-dimensions and secrecy. The study group consisted of 565, 8, 9, 10, and 11th grade students attending the first semester of 2017-2018 academic year in Serik, Antalya. Paternal attitude and father attitude sub-dimensions (sensitivity, psychological control, behavioral control, autonomy support) constitute the independent variables of the study. The dependent variables of the study are emotional autonomy and sub-dimensions (non-idealization, independence, individuation) and secrecy. The Leuven Perceived Parenting Scale developed by Soenens, Beyers and Goossens (2004) and adapted to Turkish by Sevim (2014); The Self-Confidentiality Scale and Personal Information Form developed by Steinberg and Silverberg (1986), Emotional Autonomy Scale developed by Deniz, Çok and Duyan (2013) and the Self-Constraint Scale and Personal Information Form developed by Larson and Chastain (1990) and adapted to Turkish by Deniz (2010) had been used. Data collection tools were applied to students in the autumn semester of 2017-2018 academic year. T-test analysis showed that girls' mother attitude, responsiveness and behavioral control scores and father attitude behavioral control scores were higher. T-test analysis showed that men had higher scores of idealization of emotional autonomy sub-dimension and higher self-concealment scores of girls. The results of multiple linear regression analysis showed that paternal attitude responsiveness sub-dimension is the predictor of all sub-dimensions of emotional autonomy (non-idealization, independence, individuation). In the individualization, paternal attitude sub-

dimensions are predicted by sensitivity, psychological control, and behavioral control. The results of multiple linear regression analysis showed that the father attitude responsiveness sub-dimension was predictor of all sub-dimensions of emotional autonomy (non-idealization, independence, individuation). Individualization is predicted by responsiveness and psychological control. The results of multiple linear regression analysis showed that total emotional autonomy was predicted by responsiveness and psychological control in the sub-dimensions of paternal and father attitudes. Total emotional autonomy is predicted by the sub-dimensions of parental attitudes and responsiveness and psychological control. Self-concealment, paternal attitude and psychological control; the attitude of father is predicted by autonomy support, responsiveness and psychological control.

Key words: *Perceived parental attitude, Emotional autonomy, Secrecy.*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iv
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Araştırmanın Amacı	6
1.4. Araştırmanın Varsayımları	7
1.5. Araştırmanın Sınırlıkları.....	7
1.6. Tanımlar	7

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Ergenlik Döneminde Özerklik.....	9
2.1.1. Özerkliğe Kuramsal Bakışlar.....	11
2.1.2. Duygusal Özerklik	16
2.1.3. Davranışsal Özerklik.....	18
2.1.4. Değer Özerkliği.....	19
2.2. Sır Saklama.....	21
2.2.1. Sır Saklama İle İlgili Kavramlar	22
2.2.1.1. Sır Saklama ve Kendini Açma (Self-disclosure).....	22
2.2.1.2. Sır Saklama ve Kandırma (Deception).....	24
2.2.1.3. Sır Saklama ve Mahremiyet (Privacy)	25
2.2.2.Sır Saklamanın Kuramsal Modelleri.....	26
2.2.2.1. Ket Vurma Kuramı.....	26
2.2.2.2. Sosyal Alan Kuramı	27

2.2.2.3. Sır Saklamada Kaygı Modeli	27
2.2.3. Sır Saklamanın ve Sırları Açıklamanın Nedenleri	28
2.2.4. Anne-Baba İlişkilerinde Sır Saklama	29
2.2.5. Sır Saklamanın Olumsuz Yanları	31
2.2.6. Sır Saklamanın Olumlu Yanları	32
2.3. Anne-Baba Tutumları	33
2.3.1. Eşitlikçi ve Demokratik Anne- Baba Tutumu	35
2.3.2. Aşırı Koruyucu ve Müdahaleci Anne- Baba Tutumu	36
2.3.3. Aşırı Otoriter ve Baskıcı Anne- Baba Tutumu	36
2.3.4. Anne-Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler	37
2.3.5. Anne-Baba Tutumlarının Bireyin Hayatındaki Etkisi	38
2.3.6. Anne-Baba Tutumlarının Çocukların Okul Hayatına Etkisi	40
2.4. İlgili Araştırmalar	41
2.4.1. Yurtdışında Yapılan İlgili Araştırmalar	41
2.4.1.1. Anne-Baba Tutumu İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	41
2.4.1.2. Duygusal Özerklik İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	42
2.4.1.3. Sır saklama ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	44
2.4.2. Yurtiçinde Yapılan İlgili Araştırmalar	45
2.4.2.1. Anne-Baba Tutumu İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	45
2.4.2.2. Duygusal Özerklik İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	47
2.4.2.3. Sır saklama İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	50

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	53
3.2. Araştırma Grubu	53
3.3. Veri Toplama Araçları	53
3.3.1 Kişisel Bilgi Formu	53
3.3.2 Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği	54
3.3.3 Duygusal Özerklik Ölçeği	55
3.3.4 Kendini Gizleme Ölçeği	56
3.4 Verilerin Toplanması	56
3.5 Verilerin Analizi	57

BÖLÜM IV
BULGULAR

BÖLÜM V
SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma	80
5.1.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sonuçlar	80
5.1.2. Duygusal Özerkliğin Yordanmasına İlişkin Sonuçlar	83
5.1.3. Sır Saklamanın Yordanmasına İlişkin Sonuçlar	88
5.2.Öneriler	90
5.2.1. Ailelere Yönelik Öneriler	90
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	91
5.2.3.Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	91
KAYNAKÇA	93
EKLER	110
Ek-1: Kişisel Bilgi Formu.....	110
Ek-2: Leuven Ana-Babalık Ölçeği.....	111
Ek-3: Duygusal Özerklik Ölçeği.....	112
Ek-4: Kendini Gizleme Ölçeği.....	113
Ek-5: İl Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan İzin Belgesi	114
ÖZGEÇMİŞ	115

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Betimleyici İstatistik Sonuçları.....	59
Tablo 4.2. Anne tutumu ölçeği alt boyutlarından alınan puanların cinsiyete göre t-testi sonuçları.....	60
Tablo 4.3. Baba tutumu ölçeği alt boyutlarından alınan puanların cinsiyete göre t-testi sonuçları.....	61
Tablo 4.4. Duygusal özerklik ölçeğinden alınan puanların cinsiyete göre t-testi sonuçları.....	62
Tablo 4.5. Duygusal özerklik ölçeği alt boyutlarından alınan puanların cinsiyete göre t-testi sonuçları.....	62
Tablo 4.6. Kendini gizleme ölçeğinden alınan puanların cinsiyete göre t-testi sonuçları ...	63
Tablo 4.7 Duygusal özerklik ölçeği alt boyutları ve baba tutumu ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki.....	64
Tablo 4.8 Duygusal özerklik ölçeği alt boyutları ve anne tutumu ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki.....	65
Tablo 4.9. Duygusal özerklik puanlarının algılanan anne tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları.....	66
Tablo 4.10. İdealleştirmeme puanlarının algılanan anne tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları.....	67
Tablo 4.11. Bağımsızlaşma puanlarının algılanan anne tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları	69
Tablo 4.12. Bireyleşme puanlarının algılanan anne tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları.....	70
Tablo 4.13. Duygusal özerklik puanlarının algılanan baba tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları.....	71
Tablo 4.14. İdealleştirmeme puanlarının algılanan baba tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları.....	73
Tablo 4.15. Bağımsızlaşma puanlarının algılanan baba tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları.....	74

Tablo 4.16. Bireyleşme puanlarının algılanan baba tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları.....	75
Tablo 4.17. Kendini gizleme düzeylerinin algılanan anne tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları.....	77
Tablo 4.18. Kendini gizleme düzeylerinin algılanan baba tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları.....	78

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Wiggins'in İki Ayrı Özerklik Yapıları	12
Şekil 2.2. Ebeveynlik Stillerinin Dörtlü Şeması.....	35

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya dayanak oluşturan problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın problemi, alt problemler, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1.Problem Durumu

İnsanlar ömürleri boyunca birçok değişim yaşadıkları farklı dönemlerden geçerler. Bu dönemlerden biri olan ergenlik döneminde birey; biyolojik, psikolojik ve sosyal alanlarda değişim ve gelişim içerisine girer. Ergen; Batı alanyazınındaki karşılığı ile ‘adolescent’; ‘adolescere’ fiilinin kökünden gelmekte ve Latince büyüme, olgunlaşmak anlamında kullanılmakta ayrıca bir süreci belirtmektedir (Yavuzer, 1998). Yetişkinliğe geçme dönemi olarak sayılan ergenliğin başlıca gelişimsel ödevi bireyleşmenin ve kimlik duygusunun kazanılmasıdır (Erikson, 1968). Bu bireyleşme döneminde ergen kişisel, sosyal ve cinsel kimliğini oluşturma çabasıdadır (Özdemir ve Çok, 2011). Psikanalitik kurama göre Blos (1979) ergenliği ikinci ayrışma olarak görür ve ergenin anne babasından ayrışmasını bu dönemde deneyimlediğinden söz eder (Deniz, 2010). Anne-babasından ayrışmaya başlayan ergen arkadaş çevresine yönelir ve kendine ait bir alan yaratarak diğer kişilere açıklayamadığı ya da açıklamak istemediği durumlarla karşı karşıya gelebilir.

Yapılan ampirik ve deneysel çalışmalarda ve ilgili alanyazında ergenlik döneminde ailelerin çocuklarının bağımsızlık isteklerini desteklemesi ve kontrol mekanizmalarını geliştirirken ergen bireyin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması gerektiği durumları özellikle öne çıkmaktadır. Aile ortamındaki iletişimin olumlu ve sevgiye dayalı olması bununla beraber ergenin aile bağlarının farkında olarak özerkliğini kazanması yetişkinliğe geçmesinde kolaylaştırıcı bir faktördür (Hines, 1997; akt: Musaağaoğlu, 2004). Bu süreçte anne-baba desteği ergenlerin özerklik kazanmalarında önemli ve etkili bir faktördür. Erol’a (2004) göre

bu dönemde bireyler özerklik elde etme çabaları sonucunda anne babalarıyla çocukluktan farklı bir etkileşim örüntüsü oluştururlar.

Özerklik, bireylerin ilerleyen yaşamlarında insan ilişkilerini, kimlik karmaşasını, psikolojik olarak toplumsal uyumunu, iş yaşamını ve kişilerin ergenlik dönemlerinden itibaren akademik performanslarını etkiler niteliktedir. Ergenlikte özerklik kazanma gelişimi, kişinin bağımsızlığını ve özgürlük ihtiyacını kendisine, ailesine ve topluma kanıtlanma ihtiyacından ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyaç sonucunda ergen, otoriteye karşı isyan edebilmekte ve tepki gösterebilmektedir. Bazı durumlarda ise tamamen otorite karşısında kabullenme durumunu da yaşayabilmektedir. Bu süreçte önemli olan, ergen ve anne-baba arasında etkili iletişimin sağlanarak, özerkliğin gelişmesi aşamasında doğru kararlar alınmasını kolaylaştırmaktır. Crittenden (1990), özerkliği kişinin yaptığı davranışlar karşısında sorumluluğu alma, kendi hayatıyla ilgili kararlar verme ve destekleyici ilişkileri sürdürme yeterliliği olarak tanımlamıştır.

Özerklik, araştırmacılar tarafından farklı boyutlarda incelenmiştir. Steinberg (2007), üç tür özerklik tanımlamıştır: Davranışsal özerklik, değer özerkliği ve duygusal özerklik. Davranışsal özerklik davranışları içerir. Bağımsız kararlar alma ve eyleme geçme yeteneğidir. Değer özerkliği bireyin maneviyat, politika ve ahlaki durumlar ile ilgili belli inançlara sahip olmasıdır. Değer özerkliği, ergenin üst düzey düşünme becerilerini kullanarak kendi inanç sistemini oluşturmaya çalıştığı bir göstergesidir. Duygusal özerklik ise bireyin duyguları ve etrafındaki kişilerle olan ilişkileri ile ilgilidir. Ergen birey anne ve babasını ilk kez kusurları da olan gerçek insanlar olarak algılamaya başlar (Russel ve Bakken, 2002). Birey ergenlikten yetişkinliğe geçerken anne ve babasına olan çocukça bağımlılığını bırakır ve duygusal olarak özerkleşmeye başlar (Steinberg ve Silverbeg, 1986).

Ergenlik döneminde bireyin anne babasıyla arasına mesafe girmekte ve ergen, arkadaş çevresine yönelmektedir. Bunun sonucu olarak ergen yaşadığı olaylar hakkında paylaşım yapma veya saklama tercihinde bulunmaktadır. Özerklik, bireyleşme, bağımsızlaşma gibi gelişimsel kazanımlar ergenlerin sır saklama örüntüsünü ortaya çıkartmaktadır (Deniz, 2010).

Sır kelime olarak, varlığı ya da bazı yönleri açığa vurulmak istenmeyen, gizli kalan, gizli tutulan şey, giz (TDK, 2019) olarak tanımlanmaktadır. Sır saklamak da kişilerin amaçları doğrultusunda gizli tutulmasını istedikleri bilgileri açıklamamaları anlamındadır.

Frinj (2004), herkesin birbirinden sakladığı sırları olduğunu ve sırları saklamanın kişinin gelişimsel sürecinin bir parçası olduğunu savunmaktadır. Sır saklama ile ilgili yapılan çalışmalarda sır saklamanın dezavantajlarından bahsedilmiştir. Psikologlar ve diğer insanlar

sır saklamanın stres yarattığına ve sırrı açıklamanın duygusal rahatlamanın yanında fizyolojik fayda sağladığına inanır. Ayrıca sır saklayan insanlarda saklamayanlara göre baş, sırt ağrısı ve bulantının daha çok görüldüğü, sır saklayan kişilerin kendilerini daha çok utangaç, kaygılı ve depresif hissettikleri ortaya çıkmıştır (Kelly, 1999). Bu dezavantajlar, ergenlik döneminde ruhsal ve bedensel değişimler yaşayan ergenin sır saklamasının onu daha olumsuz bir durum içine çektiğinin düşündürmektedir.

Sır saklamanın dezavantajları avantajlarına oranla daha çok önemsense de sır saklama ergen gelişimi için gereklidir (Kelly, 1998). Bireyin ergenlikten yetişkinliğe geçiş aşaması ebeveynlerine güvenmesi yerine kendisi için sorumluluk almasını gerektirir. Bu gelişim aşamasını sağlıklı atlattığı için ebeveynlerinden bağımsızlaşması, kendi kendini düzenleme ve öz belirleme konusunda yeterli hale gelmesi gerekir (Steinberg ve Silverberg, 1986). Gizlilik, bu gelişimsel görevlerin yerine getirilmesinde katkı sağlayabilir. Çünkü gizlilik, doğası gereği, bilinenleri bilinmeyenlerden ayırır, bağımsızlığı ve özerkliği teşvik edebilir (Frinj, Finkenauer, Vermulst ve Engels, 2005). Finkenauer, Engels ve Meeus (2002) ebeveynlerden sır saklamanın duygusal özerklikle ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Anne ve babaların ergen gelişimindeki etkisi ile ilgili yapılan araştırmalarda yoğun olarak karşılaşılan kavramlardan biri “anne-babalık tutumu” dur. Anne-babalık tutumları Baumrind (1996) tarafından duyarlık (responsiveness) ve talepkarlık (demandingness) olarak iki boyut olarak yapılandırılmıştır (akt: Sevim, 2014). Duyarlık anne-baba ve çocuk ilişkisinde sıcaklığın olduğunu gösterirken, talepkarlık anne-babanın çocuk üzerinde kurduğu kontrolü gösterir (Garcia ve Garcia 2009). Anne-baba çocuk ilişkisinde duyarlık ve talepkarlık düzeylerinin farklı oranlarının bir araya gelmesiyle yetkeli, baskıcı, izin verici ve ilgisiz-kayıtsız olarak dört farklı anne-baba tutumu tanımlanmıştır (Steinberg, 2007).

Anne babalık tutumlarını tipolojik yaklaşımla incelemenin riskli olabileceğine yönelik çalışmaların olması nedeniyle anne-baba davranışları bütün olarak değerlendirilmiştir. Bir anne babalık tutumu içinde farklı anne-baba davranışları olabileceği kabul edilmiştir (Peterson, 2005; akt: Sevim, 2014). Barber (1996) da anne babalık davranışlarını; davranışsal denetim, duyarlı olma ve psikolojik kontrol boyutlarında incelemiştir. Silk, Morris, Kanaya ve Steinberg (2003) tarafından bu boyutlara özerklik desteği eklenmiştir.

Psikolojik kontrol; çocuğun anne-babasından ayrı bir kişilik geliştirmesini, kendini ve duygularını ifade etmesini engelleyici tutum ve davranışlardır. Psikolojik kontrol, anne-baba-çocuk bağına zarar veren bir şekilde çocuğun ebeveyninin belirlediği kurallar dahilinde davranması ve düşünmesine zorlanmasıdır. Çocuğun kendini suçlu, utanmış, kaygılı bir ruh

hali içinde hissetmesine neden olur. Davranışsal kontrol; anne-babanın çocuğun davranışlarını kontrol etmeye ve yönetmeye çalışan davranışlarını içerir. Bu kontrol anne-babanın, çocuğun davranışlarını yapılandırmak için onu izlemesi ve doğru davranışı iletişim kanallarını kullanarak öğretmesi şeklinde gerçekleşir (Barber, 1996). Duyarlık; anne-babalık tutumlarının pozitif yönüdür. Ergen ve anne-babanın sevgiye dayalı ve samimi ilişkilerinin göstergesidir. Öpme, sarılma, birlikte vakit geçirme, kabul etme gibi anne-baba davranışlarını içine alır (Peterson, 2005; akt: Sevim, 2014). Özerklik desteği ise ergenin bağımsız karar vermesi ve kendini açması için anne-babası tarafından desteklenmesidir (Sevim, 2014).

Yapılan çalışmalarda anne-babanın çocuk yetiştirme tutumlarının ergenlik dönemindeki özerkliğin gelişmesine katkı sağladığı görülmüştür (Musaagaoglu, 2004; Steinberg, 1987; Smetana, 1995). Ayrıca ergenin kendini açması ve gizlemesi anne-baba tutumlarıyla ilişkili bulunmuştur (Finkenauer, Frinç, Engels ve Kerkhof 2005; Smetana, Metzger, Gettman, Campione-Barr, 2006; Smetana, Villalobos, Tasopoulos-Chan, Gettman ve Campione-Barr, 2009).

Alan yazına bakıldığında algılanan anne-baba tutumu, duygusal özerklik ve sır saklamayı birlikte ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Özellikle bu üç konu ergenlik döneminde çok daha öne çıkmaktadır. Ergenin anne-babası ile kurduğu ilişkilerin onun duygusal özerkliğini kazanmasına ve kendini açıkça ifade etmesine etki ettiği düşünülmektedir. Sonuç olarak ergenlerle ilgili yapılan araştırmalar gözden geçirildiğinde; anne-babadan algılanan tutumun ergenlerin duygusal özerklik kazanmaları ve sır saklamaları ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın problemini ergenin anne-babasından algıladığı tutumun duygusal özerkliğinin ve sır saklama eğiliminin yordayıcısı olup olmadığının incelenmesi oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Ergenlik dönemi bireyin yaşamında gelişimin ve değişimin yaşandığı kritik öneme sahip bir dönemdir. Ergen bireyler kendilerindeki değişimlere uyum sağlamaya çalışırken anne ve babalarından algıladıkları tutumlar daha da önemli hale gelmektedir. Ergen bu dönemde anne ve babasıyla ilişkilerinde değişimler yaşamakta, kendini ayrı bir birey olarak görmeye başlamakta ve hayatında olan olayları farklı açılardan yorumlamaktadır. Ergen aileden uzaklaşmakta ve ev dışında daha fazla vakit geçirmektedir. Bu bağlamda ergen, anne ve babası ile olan ilişkisine göre yaşadıklarını açıklayıp açıklamama tercihinde bulunmaktadır.

Ergenlik dönemi bireyin özerklik gelişimi yönünden en önemli dönem olarak görülmektedir (Özdemir ve Çok, 2011). Duygusal özerkliğin gelişimi farklı anne-baba tutumlarından farklı şekilde etkilenir. Ergenin sağlıklı bir şekilde bireyselleşmesi, anne-babası tarafından bireyselliğine destek verildiği yakın aile ilişkilerinin yaşandığı bir ortamda sağlanabilir (Steinberg, 2007).

Ülkemizde ergenlik döneminde duygusal özerkliğin kazanılması ile ilgili yapılan çalışmaların son yıllarda yoğunlaştığı görülmüştür. Bu çalışmalar incelendiğinde duygusal özerkliğin, sır saklama (Deniz, 2010); yaş, cinsiyet ve anne-baba birliktelik durumu (Esen-Çoban, 2013); algılanan sosyal destek (Erçevik, 2014); ders dışı sportif faaliyetlere katılma durumu (Aydın, 2015); öznel iyi oluş ve aile desteği (Güney, 2017); zorbalık eğilimi ve akıllı telefon bağımlılığı (Güneş, 2018) ile ilişkili olduğu ortaya çıkarılmıştır. Çelik'in (2015) algılanan ebeveyn kontrolü (psikolojik ve davranışsal kontrol) ile ergen iyi oluşu arasındaki ilişkide duygusal özerkliğin aracı rolünü incelediği araştırmanın sonucunda, anne-baba kontrolü arttıkça duygusal özerkliğin azaldığı ortaya çıkmıştır. Demir ve Karabacak'ın (2017) yaptığı çalışmada ise duygusal özerkliğin algılanan anne-baba tutumları (ilgisiz, demokratik, otoriter, mükemmeliyetçi, aşırı koruyucu), yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi ve yaşanılan yerleşim yeri ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, ilgisiz anne baba tutumunun otoriter, demokratik, aşırı koruyucu ve mükemmeliyetçi anne baba tutumuna göre; otoriter anne baba tutumunun mükemmeliyetçi tutuma göre idealleştirmeme ve duygusal özerklik toplam puanında daha yüksek puanlara sahip olduğu bulunmuştur.

Ergenlik dönemindeki bireyin daha sağlıklı bir gelişim süreci geçirmesi adına anne-baba tutumlarının ergenin duygusal özerkliğine yaptığı etki alanyazında açıkça görülmektedir. Duygusal özerklik ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, anne-babadan algılanan psikolojik kontrol, davranışsal kontrol, özerklik desteği ve duyarlılığın duygusal özerklik üzerindeki rolü ile ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu anlamda araştırmamızın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sır saklama ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, araştırmaların daha çok sır saklamanın sonuçları üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Araştırmalar, sır saklamanın kişide baş ağrısı, mide bulantısı gibi fizyolojik sorunların yanında yalnızlaşma, anksiyete ve depresyon gibi psikolojik sorunlara da yol açtığını ortaya çıkartmıştır (Deniz, 2010). Sır saklamanın nedenleri ile ilgili yapılan az sayıdaki araştırmada ise sır saklayan bireylerin anne-babasına güvensiz bağlandıklarını (Vrij, Paterson, Nunkoosing, Soukara ve Oosterwegel, 2003), çocukluk dönemlerinde travma, ihmal-istismar gibi durumlar yaşadıklarını ortaya

koymuştur (Larson, Chastain, Hoyt ve Ayzenberg, 2015) Bu bağlamda anne-babanın çocuğuna karşı olan tutumları ve bireyin küçük yaşta maruz kaldığı durumların bireyin sır saklama eğilimini yordadığını söylemek mümkündür. Ülkemizde ise şahin (2018) tarafından sır saklamanın nedenleri ile ilgili yapılan çalışmada ailelerinin sosyo-ekonomik durumunu yüksek algılayan öğrencilerin sır saklama puanlarının, düşük algılayanlara göre daha düşük düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Bu anlamda araştırmamızın da alanyazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yürütülen araştırmaların bulguları ve kuramsal alanyazın incelendiğinde algılanan anne-baba tutumunun, duygusal özerklik ve sır saklama kavramları ile ilişkili olduğu söylenebilir. Ancak alan yazında algılanan anne-baba tutumu, duygusal özerklik ve sır saklamayı bir arada ele alan çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada ergenlerin sağlıklı bir psikososyal gelişim göstermelerinde etkisi olabilecek değişkenlere odaklanılmıştır. Bu araştırmanın bulguları ışığında, önleyici rehberlik olarak anne babalara yönelik grupla ve bireysel psikolojik danışma programları hazırlanabilir. Bu çalışmanın odağını algılanan anne-baba tutumu ve alt boyutlarının (duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal kontrol, özerklik desteği), duygusal özerklik ve alt boyut düzeylerini (idealleştirmeme, bireyleşme, bağımsızlaşma) ve sır saklama düzeyini yordayıp yordamadığı oluşturmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada elde edilecek sonuçların alanyazına ve sonraki yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın öncelikli amacı algılanan anne-baba tutumunun ergenlerin duygusal özerklikleri ile sır saklama eğilimleri üzerindeki yordayıcı rolünü incelemektir. Ayrıca cinsiyetin algılanan anne-baba tutumu, duygusal özerklik ve sır saklama ile ilişkisi de incelenmiştir. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranacaktır:

- 1- Ergenlerin algıladığı anne tutumu alt boyutları (duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim, özerklik desteği) cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- 2 -Ergenlerin algıladığı baba tutumu alt boyutları (duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim, özerklik desteği) cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- 3- Ergenlerin toplam duygusal özerklik düzeyi ve alt boyutları (idealleştirmeme, bireyleşme, bağımsızlaşma) cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- 4 -Ergenlerin kendini gizleme düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

5- Ergenlerin algıladığı anne tutumu alt boyutları (duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim, özerklik desteği) , toplam duygusal özerklik düzeyini ve alt boyutlarını (idealleştirme, bireyleşme, bağımsızlaşma) boyutlarını yordamakta mıdır?

6 -Ergenlerin algıladığı baba tutumu alt boyutları (duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim, özerklik desteği) toplam duygusal özerklik düzeyini ve alt boyutlarını (idealleştirme, bireyleşme, bağımsızlaşma) yordamakta mıdır?

7- Ergenlerin algıladığı anne tutumu alt boyutları (duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim, özerklik desteği) sır saklama düzeyini yordamakta mıdır?

8 -Ergenlerin algıladığı baba tutumu alt boyutları (duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim, özerklik desteği) sır saklama düzeyini yordamakta mıdır?

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerine dağıtılan ölçme araçlarını tarafsız ve içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlıkları

- Araştırmanın sonuçları 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Serik'te öğrenim gören 565 8. ,9. ,10. ve 11 sınıf öğrencilerinden alınan veriler ile sınırlıdır.
- Araştırmanın verileri, Leuven Algılanan Ana-Babalık Ölçeği, Duygusal Özerklik Ölçeği ve Kendini Gizleme Ölçeği ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Ergen: Çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasında bulunan bireyler için kullanılan kavramdır. Bu çalışma için Antalya ilindeki ilköğretim 8. sınıf ve ortaöğretim 9. , 10. , 11. sınıfta öğrenim gören bireyler için kullanılmıştır.

Anne-Baba Tutumu: Anne-babaların, çocuğun psikolojik ve sosyal yönden gelişimini etkileyecek şekilde, birey, nesne ya da ortamlara olumlu ya da olumsuz yönde tepki gösterme eğilimidir (Yavuzer, 1998). Araştırmamızda anne-baba tutumları 'Leuven Algılanan Anne-Babalık Ölçeği' ile ölçülmüştür.

Duygusal özerklik: Bilişsel yönden idealleştirmeme ve anne-babayı birey olarak görme; duyuşsal yönden bağımsızlık ve bireyleşme durumudur. Ergenin anne-babasıyla olan çocukluktan getirdiğı bağıları düzenlemesidir (Deniz, 2010). Araştırmamızda duygusal özerklik düzeyi ‘Duygusal Özerklik Ölçeğı’ ile ölçülmüştür.

Sır saklama: Bireyin yaşantılarını ya da duygu ve düşüncelerini başkalarından gizleme durumudur. Araştırmamızda sır saklama düzeyi ‘Kendini Gizleme Ölçeğı’ ile ölçülmüştür.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde anne-baba tutumları, duygusal özerklik ve sır saklama ile ilgili kuramsal bilgiler ve bu konular üzerine yapılmış ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1.Ergenlik Döneminde Özerklik

Özerklik kavramı; kişilerin anne babasından ayrılma sürecinde bağımsızlaşması ve bireyleşmesi ile yakından ilişkilidir. Özerklik kavramına bilim insanları tarafından farklı tanımlamalar getirilmiş olsa da, özerkliğin yapılandırılması ile ilgili kavramsallaştırmalar sınırlıdır. Özerklik kavramının kelime kökeni Yunan dilinden gelmektedir. Özerk (autonomous) kelimesi, “öz” (auto=self) ve “erk” (nomous=ruling) sözcüklerinin birleşmesiyle oluşur (Hmel ve Pincus, 2002). Bu sözcüklerin bir araya gelmesiyle de kendi kendini düzenlemeyi ve kendini yönetmeyi ifade etmektedir. Özerklik kavramının özünde özgürlük, bağımsızlık gibi pek çok kavram olmasına karşın, araştırmalar net ve kesin bir tanımlamaya ulaşamamaktadır.

Ergenlik dönemindeki sosyal gelişim aşamasının başında otonomi yani özerklik kazanma gelir. Steinberg ve Silverberg (1986), ergen otonomisi araştırmalarındaki problemlerin çoğunun, literatürdeki "otonomi" teriminin çoklu kullanımlarından kaynaklandığına dikkat çekmektedir çünkü birbirleriyle tutarlı olmayan tanımlar kullanılmıştır. Özerklik terimi, ergenlerin anne babalardan büyüyen ayrılma duygusunu ifade etmek için kullanılmıştır. Özerklik terimi, ergenin anne-babasından kopma duygusunun büyümesi (Freud, 1958), ergen bireyleşmesinin sonucu (Blos, 1979), akran veya anne-baba baskısına direnç (Berndt, 1979; Brittain, 1963; Devereux, 1970), ergenin kendisi ile ilgili olan aile kararlarına katılımı (Douvan ve Adelson, 1966; Kandel ve Lesser, 1972), ergenin karar verme ve kendini yönetme konusunda özgüven kazanması (Elder, 1963; Greenberger, 1984) ve ergenin problem çözme durumlarında bağımsız akıl yürütmesi (Adelson, 1972; Kohlberg ve Gilligan, 1972; Levis, 1981) olarak da tanımlanmaktadır (akt: Atkinson,1986). Hepsi aynı etiket altında toplanan bu farklı özerklik tanımları, ergen özerkliğinin tek boyutlu bir yapı değil, ergen psikososyal gelişiminin çok boyutlu bir yönü olabileceğini düşündürmektedir (Atkinson, 1986).

Özerklik ve bağımsızlık kelimeleri günlük kullanımda birbirlerinin yerine kullanılsa da bu sözcükler ergen çalışmalarında birbirinden farklı anlamlarda ele alınmaktadır. Bağımsızlık kişilerin gelişim süreçlerinde kendi kararlarını verebilme ve uygulama yetisi olarak kullanılabilir. Buna karşın özerkliğin pek çok açıdan bileşenleri vardır ve bireye davranışsal, duygusal ve bilişsel olarak etki etmektedir. Kişilerin birey olma yolunda özerklik gelişimi, anlık oluşan bir durum olmamakla birlikte zamana yayılan ergenliğin temel gelişimsel durumlarından biri olmaktadır.

Özerkliğin gelişmesi ve bu gelişimin yaş sınırları kişinin içinde yaşadığı kültür, sosyo-ekonomik çevre, aile yapısı gibi toplumsal konularla da doğrudan alakalıdır. Geleneksel kuralları olan bir toplumda yetişen insanların aldıkları kararlar pek çok açıdan aileye bağlıdır ve ailenin yazılı olmayan kuralları kişilerin aldıkları kararlarda etkili olmaktadır. Geleneksel ailelerde yetişen çocukların ve gençlerin özerkliklerinin daha az oldukları ve hayatlarının da bu nedenle daha çok anne-babalarının istekleri doğrultusunda şekillendiği bilinmektedir. Ancak kimi araştırmalara göre bu tür ailelerde büyüyen bireyler eğitilmiş ve şehirde büyümüş akranlarına göre kendine yetme açısından çok daha özerk görünürler (Özdemir ve Çok, 2011).

Kişiler günlük ihtiyaçlarını anne babalarına ihtiyaç duymadan karşılarken, günümüz koşullarında pek çok durumda yalnız yaşayarak gereksinimlerini giderebilmektedirler. Rutin ve günlük durumlarda bağımsızlık ve güçlü bir duruş hâkimken, hayatlarını genel anlamda etkileyen önemli konularda (eş seçimi, başka ülkede yaşamak fikri, okunacak üniversite vb.) ailenin fikri özellikle öne çıkmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde kişilerin özerklik gelişiminin iki yönlü olduğu ve kişilerin içsel-çevresel faktörleriyle ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

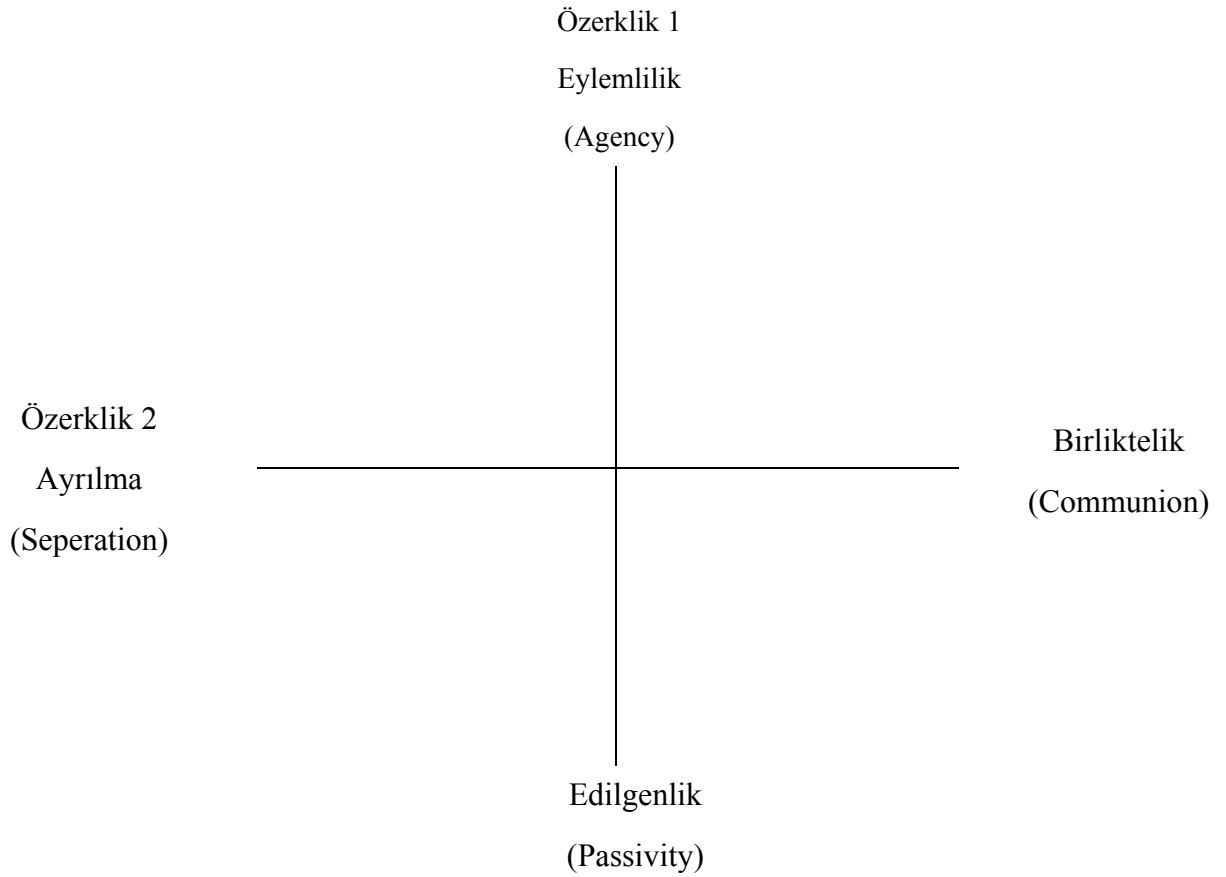
Psikanalitik kuramda yer edinen özerklik durumunda, kişilerin benlik karmaşasında anne-babalarından giderek uzaklaşması ve bağımsız olması durumu yerine bireyselliğini kazanmaya yönelik belirgin bir değişim yaşadığı gözlemlenmektedir. Özerklik çerçevesinden bakılan bu kuramsal yaklaşım çeşitli araştırmalar dâhilinde bulgularla desteklenerek literatüre kazandırılmıştır. Örneğin, ebeveynlerle ergenlik dönemindeki bireylerin ilişkilerini yordamaya yönelik yapılan bir çalışma kapsamında ergenlik dönemindeki bireylerde anne-baba ve ergenler arasında çözülme ve çatışma durumlarının öne çıktığı, bu süreçte iki tarafın da çeşitli açılardan eleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır (Steinberg, 1999). Özerklik kazanmak kişilerin yaşam boyu süren bir sorunu olmasına karşın biyolojik, bilişsel ve toplumsal değişimleri daha yoğun ele alması sebebiyle ergenlik dönemindeki süreç araştırmacılarının daha fazla ilgisini çekmektedir.

Yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen bulgulara göre kimlik gelişimi ve bireyselleşme kavramları ergenlikteki psikososyal gelişimin temel alt yapısını oluşturmaktadır. Ergenlikteki bilişsel değişimler özerkliğin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Ergenlik dönemindeki bilişsel değişimler bireyin toplumu algılamasına, ahlak ve etik konularıyla alakalı kararlar almasına ve soyut ve sistematik düşünmesine olanak sağlamaktadır. Bu süreçte kişilerin yeni ve bağımsız kararlar alabilmesi ve bu kararları alırken pek çok açıdan bakarak sorumluluklarını üstlenme kapasitesi göze çarpmaktadır. Yetişkinlerin günlük hayatta yaptıkları pek çok rutin durum ergenlikte ilk defa kişilerin kendi kararlarını alarak uyguladıkları durumlardır. Örneğin, araba kullanma, iki içme, arkadaşlarıyla tatile gitme, bir işte çalışma gibi durumlar sadece bireylerin kendi kararlarıyla harekete geçecekleri faaliyetlerdir. Ergenlik döneminde en önemli durum kişilerin kendi kararlarını iradeleriyle verebiliyor olmalarıdır. Bu süreçte bireylerin siyasi görüşleri, inanç sistemini sorgulamaları ve düşünceleri doğrultusunda yaşam biçimlerini etkileyecek kararlar verebilmeleri önemli birer örnektir (Steinberg, 2007).

2.1.1. Özerkliğe Kuramsal Bakışlar

Özerklik konusunda araştırmacıların farklı görüşleri değer kazanmaktadır.

Hmel ve Pincus'a Göre zerklik: Yapılan çalışmalarda özerklik konusu üç ana başlık altında değerlendirilmiştir. Bunlar sırasıyla; "kendini yönetmek olarak özerklik", "ayrılma olarak özerklik" ve "incinebilirlik olarak özerklik"tir. Kendi kendini yönetmek olarak özerklik (autonomy as self-governance) Wiggins tarafından iki farklı Şekilde ele alınmıştır. İlk zerklik Şeklinde, eylemliliğe karşı edilgenlik olmak üzere birbiriyle zıt iki ayrı u bulunurken, ikinci zerklik Şeklinde ayrılmaya karşı birliktelik olmak üzere birbirine zıt iki ayrı u bulunmaktadır. Bu zerklik biçimleri Şekil 1'de açıklanmaktadır.

Şekil 2.1. Wiggins'in İki Ayrı Özerklik Yapıları (Hmel ve Pincus, 2002, s.281)

Ayrılma olarak özerklik (autonomy as separation) yaklaşımı kişinin kendini yönetmesinden çok diğer insanlardan ayrılarak yalnız kalmasına vurgu yapmaktadır. Özerkliği ayrılma şeklinde inceleyen araştırmacılardan biri olan Murray, kişilik kuramında, özerkliğin yirmi psikojenik gereksinimden biri olduğunu ileri sürmekte ve özerklik kazanmış insanların, kararlar alırken başkalarının görüş ve önerilerinden etkilenmeksizin kendi kararlarlarını uygulamakta olduklarını ileri sürmektedir. İncinebilirlik olarak özerklik (autonomy as vulnerability), Beck'in bilişsel modeline dayanılarak ortaya atılmış ve özerkliğin bir kişilik yapısı olduğunu savunan modeldir. Özerklik konusu kuramsal çerçevede ele alındığında, özerklik biçimlerinin ayrıştırılmasından çok özerkliğin bireylerin ruhsal durumlarında oluşturduğu etkiye ve bunun sonuçlarına odaklanılmaktadır (Hmel ve Pincus, 2002).

Noom'a Göre Özerklik: Özerklik kavramına Noom çerçevesinden bakıldığında özerkliğin kavramsal olarak üç farklı boyutta değerlendirdiğini görebiliriz. Duygusal,

tutumsal ve işlevsel özerklik. Duygusal özerklik durumu bireylerin kendi yaş gruplarından ve anne-babalarından duygusal açıdan bağımsızlık kazanmasını ve kendisini ifade edebilmesini, ayrıca çevresi tarafından oluşturulan baskıya karşı direnç kazanmasını ifade etmektedir. Tutumsal özerklikte bireyin karşı taraf adına seçenekler oluşturması, karar verme mekanizmasını yönetmesi önemli bir etkidir. İşlevsel özerklik açısından bakıldığında kişilik oluşumunda bireyin amaca ulaşması adına farklı değerlendirme kanalları ve farklı yaklaşımlara başvurulması durumudur. İşlevsel özerklik durumunda, bireylerin hedeflerindeki gerçekleştirmek adına geliştirdikleri stratejiler, kontrol ve yeterlilik algıları arasında düzenleme ve planlama yapmayı gerektirmektedir (Noom, 1999).

Van Petegem'e Göre Özerklik: Van Petegem ve arkadaşları özerkliği iki farklı yönden incelemiş, ayrımın bir tarafına kültürel psikoloji ve psikoanalitik yaklaşımın özerkliğe ait açıklamalarını (bağımsızlık olarak özerklik) diğer tarafa ise Kendini Belirleme Kuramı'nın özerkliğe ait açıklamalarını (kendilik onayı olarak özerklik) koymuştur. Bağımsızlık olarak özerkliğe göre bir kişi karar verirken kendi fikirlerinin dışında ya bütünüyle başkalarına bağımlıdır ya da tamamen bağımsızdır. Kendilik onayı işlevi olarak özerkliğe göre ergenlik döneminde olan birey karar vermesi gereken konuyu ne derece içselleştirir ve inanırsa o derecede bireysel ve özerk karar alır (Ryan ve Deci, 2000). Bu kuram kişilerin güdülenmelerini açıklamak için önemlidir. Bu kurama göre özerklik, kişilerin kendi iradelerini başlatmalarını ve zamanı geldiğinde sonlandırmalarını göstermektedir. Kuramın yapısal çerçevesinde özerklik, ilişkisellik ve yeterlilik gereksinimleri psikolojik ihtiyaçlar olarak öne çıkmaktadır. Kuramın ana hattında güdülenme söz konusudur. Bireyin karar aşamasında içsel güdülenme ile birlikte eylemlerini yerine getirebilmesi ve bu yeterlilikte hissetmesi önemlidir. Bunun dışında bir davranışın düzenlenmesinin ne kadar içselleştirildiği ya da iradeyle yapılıp yapılmadığına göre dört farklı özerklik biçimi tanımlamıştır. Bu özerklik düzeyleri şu şekilde ele alınmaktadır:

Dışsal düzenleme: Gerçekleştirilen eylemlerin ortaya çıkış noktasında dışarıdan bir baskı durumu hâkimdir. Gerçekleştirilen davranışlar, dışarıdan gelen müdahaleler doğrultusunda vaadedilen istekler veya ödül-ceza nedenleriyle gerçekleştirilmektedir (örneğin ergenlik dönemindeki bireyin öğretmeninin notlarını düşük vermesinden çekinmesi sebebiyle ödevlerini aksatmaması) (Ryan ve Deci, 2000; akt. Morsünbül, 2012).

İçer yansıtılmış düzenleme: Kişilerin yaptıkları işlerden ve içerisinde buldukları durumlardan dolayı içinde özel konularda veya başkalarını etkileyebilecek ortamlarda

suçluluk, utanç ve içsel baskılardan kaynaklanan hisleri yaşayarak kendini engellemesi durumudur (örneğin ergenin anne-babasına karşı suçluluk duygusu hissetmesinden dolayı sınıf ve ev ortamındaki kurallara uygun davranması) (Ryan ve Deci, 2000; akt. Morsünbül, 2012).

Özdeşimle düzenleme: Gerçekleştirilen eylemlerin kendilik onayı ile başlatılması durumu ve sonrasında davranışların düzenlenmesinde kendi özelliklerini ortaya koyması durumudur (örneğin ergenlik döneminde olan bireyin sınıf kurallarına not korkusu ile değil çevresindeki kişileri rahatsız etmemek ve sınıf ortamındaki düzeni bozmamak adına uyması ve bu yönde davranış göstermesi) (Ryan ve Deci, 2000; akt. Morsünbül, 2012).

Bütünleştirilmiş düzenleme: Özdeşimle düzenleme ile kazanılanların tam olarak içselleştirilmesini ifade etmektedir. Başka bir ifade ile davranışların kendilik onayı değerleri ve ilgileri ile bütünleşmesini göstermektedir (Ryan ve Deci, 2000; akt. Morsünbül, 2012).

İçsel ve dışsal güdülenmenin hâkim olduğu bu kuramda çevre faktörü uygulamaya geçilen eylemin sürdürülmesi ve kabul görmesi açısından önemlidir.

Kültürel Psikolojiye Göre Özerklik: Kültürel psikolojiye göre özerklik kuramında öne çıkan durum benlik kurgusu kavramıdır. Bu kurama göre özerklik yerine benlik kurgusu öne çıkmakta ve kültürere göre benlik duygusunun değişimleri vurgulanmaktadır. Kişilerin yaşadıkları toplumların kültürleri benlik duygularını etkilemektedir. Markus ve Kitayama'ya göre belirlenen iki farklı benlik algısında kişilere ait algı düzeyi, duygu durumları ve her yönden güdülenme oldukça etkindir. Bağımsız benlik kurgusuna, toplumsal açıdan bakıldığında birbirlerinden belirgin özelliklerle kopuk, kültürel sınırları belirlenerek ayrışıklık kültürü yer etmiş toplumlarda daha sık rastlanmaktadır. Ayrışıklık kültürü çerçevesinde çeşitli açılardan aile biçimi, kültürel durumlar ve kişilerarası iletişim durumları öne çıkmaktadır. Bağımsız benlik kurgusunun olduğu durumlarda, kişisel olarak belirgin özelliklerle toplumun içerisinde sınırlanarak bu özellikleri ön plana çıkartmak önemlidir. Karşılıklı bağımlı benlik kurgusu incelendiğinde, bağımsız benlik kurgusu ile birbirinden ayrılan önemli farklılıkları olduğu görülmektedir. Batı toplumları ayrışık benlik özelliklerini benimserken bu durumun diğer toplumlarda öne çıkmadığını gözlemleyebiliriz. İlişkili benlik yapısının hâkim olduğu toplumlarda hâkim olan değer, başkalarına uyum sağlamak ve onlarla bağlılığı devam ettirmektir (Markus ve Kitayama, 1991). Benlik kurgularının kişinin yaşadığı sosyoekonomik

çevre, yaş, sosyal sermaye, bireyselci ve ilişkisel açılardan değişiklik gösterebileceğine dair çalışmalar bulunmaktadır.

Bilişsel Yaklaşım Göre Özerklik: Özerklik kavramının bilişsel yaklaşıma göre değerlendirilmesinde karar verme ve kontrol mekanizmasının önemli bir unsur olduğu ortaya çıkmaktadır. Bilişsel beceriler ele alındığında, kuramsal çerçevede en önemli bilim insanlarından biri olan Bandura'nın öz yeterlilik kuramı karşımıza çıkmaktadır. Bandura'ya göre bireylerin fayda konusunda kendi kendilerine oluşturdukları inançları, onların ne şekilde davranacaklarını, amaçlarına ulaşmak için gösterecekleri çabayı ve amaçları ile ilgili olumlu ya da olumsuz duygulara kapılmalarını belirler. Kişilerin özyeterlilik algılarında davranış durumlarının başlatıcı etken olması ve ilgili amaçlara ulaşılması için kendilerini zorlama durumları başarıya ulaşma sürelerini etkilemektedir (akt: Lee, 2005).

Bilişsel yaklaşımın önde gelen temsilcilerinden Piaget'e göre özerklik kavramı kişinin gelişim sürecinde, ödül ve cezadan bağımsız şekilde düşünebilmesi ve doğru ile yanlış ya da gerçek ile gerçek olmayan arasında bir karar verip tercihte bulunmasıdır. Bu yaklaşıma göre özerklik, kişinin kendi kendisini idare edebilmesidir (Kamii, 1991).

Psikoanalitik Yaklaşım Göre Özerklik: Psikoanalitik yaklaşımın kurucusu Freud çocukluk dönemine odaklanırken, kızı Anna Freud ergenlik döneminin de gelişimde önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiştir. Anna Freud (1958) özerkliği aile bağlarından ve kontrolünden kopma olarak ele alınmıştır. Daha sonra başka bir psikanalitik kuramcı Peter Blos (1979) özerkliği aile bağlarından kopmadan ergenin bireyselliğini elde etmesi olarak tanımlamıştır (Özdemir ve Çok, 2011). Bu kurama göre ergenlik dönemindeki bireyler ödipal duygularla baş edebilmek için anne ve babadan uzaklaşarak kendilerini farklı yollarla ifade etmeye başlarlar. Bu süreçte ikinci bireyleşme olarak adlandırılan dönem olan ergenlikte çocuklar anne ve babalarından bağımsızlaşarak kendi fikirlerini ve yaşam amaçlarını anne-babalarından ayrı bir biçimde yaşamaya başlarlar. Jung (1968) doğuştan getirildiğine inandığı ve kişinin kendisini gerçekleştirme ve mükemmel olma yönünde harekete geçirici evrensel bir benlik tanımı yapmıştır (Özdemir ve Çok, 2011). Birey olma sürecinde birey kendisinin anne-babasından fiziksel ve ruhsal açıdan farklı olduğunu keşfetmeye başlar ve başkalarından bağımsız olma güdüsünü benimsemeye başlar.

Steinberg'e Göre Özerklik: Steinberg özerkliği üç farklı biçimde incelemiştir. Bunlar duygusal özerklik, davranışsal özerklik ve değer özerkliğidir. Bu özerklik kuramı aşağıda alt başlıklar halinde ele alınmaktadır.

2.1.2. Duygusal Özerklik

Kişiler yaş gruplarına göre farklı dönemlerde anne ve babalarına karşı farklı davranış biçimlerini benimseyebilmektedirler. Duygusal özerklik anne-babaya olan bağımlılıktan vazgeçilmesi ve onlardan ayrı bir birey olduğunu kavrayış olarak tanımlanmaktadır. Daha önceden ergenin idealleştirdiği, her şeyi iyi bilen ve yanılmaz olan aile, artık ergen için değişmiştir. Yani, anne-babanın “bir insan olarak” daha olgun bir görüş açısıyla algılanması ile ergenin anne-babasına ilişkin yeni bir kavrayışı ortaya çıkmaktadır. Bu özerklik duygusunun, ergenlik öncesinden ergenlik döneminin sonuna doğru arttığı görülmektedir. Ergenliğin başından sonuna doğru bakıldığında kişilerin zaman içerisinde duygusal olarak daha az bağımlı oldukları ortaya çıkmaktadır (Steinberg, 2007).

Duygusal özerkliğin ortaya çıkması ve geliştirilmesi konusunda Anna Freud’un etkileri de göze çarpmaktadır. Freud ergenlik döneminde çatışmaların fiziksel değişimlere ve cinsel dürtülere dayandığını öne sürmüştür. Psikoanalitik yaklaşıma göre ilk ergenlik dönemi, bebeklikte kurulan ve çocukluk boyunca güçlenen bağların koparılmaya çalışıldığı bir dönemdir ve bu dönem *ayrışma dönemi* olarak tanımlanmaktadır (Steinberg, 2007). Ayrışma durumu ve ergenlerin ev ortamında yaşadıkları ve yaşattıkları stres ve gerginlik durumları Freud’a göre içinde bulunulan dönemin olağan halleridir. Çatışma olmayan ortamda kişisel gelişimin yaşanmadığı da savunulmaktadır. Ergenlikte çatışmaların olağan olduğunu savunan Freud’un aksine, yapılan kapsamlı araştırmalarda çatışmaların olmadığı ve ergenlerle anne-babalar arasında gözle görülür bir uyumsuzluğun oluşmadığı kanıtlanmaktadır.

Ergen ayrışması üzerindeki klasik psikoanalitik görüşün bir alternatifi olarak bazı kuramcılar duygusal özerkliğin gelişiminde ergenin gelişen bireyleşme duygusuna bakılmasını önermiştir (Blos, 1967). Bireyleşme bebeklik döneminden itibaren gelişen bir süreçtir. Ergenlikte birey olmayı ve bireyleşme duygusunu kurmayı başarabilen kişiler sorumluluklarını kabul ederek, anne babalarının yönlendirmesine gerek kalmadan eyleme geçmektedir. Ergenlerin anne-babalarıyla olan ilişkileri hakkında görüşmeler yapıldığı bir çalışmada, araştırmacılar daha büyük yaştaki ergenlerin anne-babalarını idealleştirmekten vazgeçme eğiliminde olduklarını bulmuşlardır. Bu çalışmanın içeriğinde verilen anekdotlarda ergenlikteki bireylerin kendi fikirlerine bağlı oldukları ve bu fikirleri paylaşmaktan mutlu oldukları, anne babalarının fikirlerini benimsemek yerine kendi fikirlerini ön plana çıkarmaktan hoşnut oldukları belirtilmiştir. Psikologlar idealleştirmeden vazgeçmenin duygusal özerkliğin gelişen ilk yönlerinden biri olduğunu ve ergenliğin en başından ilerleyen yıllarına göre daha etkili olduğunu savunmaktadırlar. Ergenlerin sağlıklı kişilik oluşumunun

sağlanabilmesi için anne-babadan bağlarının koparılması gerektiği görüşü hâkimken, bu durum üzerine yapılan yeni çalışmalarda bireyleşmenin, ergen üzerinde farklı psikolojik etkiler yaratacağı bulunmuştur. Duygusal olarak özerk olan, ancak aynı zamanda anne-babasından uzaklık ve ayrışma hisseden ergenler uyum ölçümlerinde düşük puan almışlardır, öte yandan aynı derecede duygusal özerklik gösteren, ancak hala anne-babasıyla yakın ve bağlı bir ilişki hisseden ergenler akranlarına göre psikolojik anlamda daha sağlıklıdırlar (Allen, Hauser, O'Connor, Bellve Eicholt, 1996; Chen ve Dornbusch, 1998; Frank, Avery ve Laman, 1988; Fuhrman ve Holmbeck, 1995; Lamborn ve Steinberg, 1993; Mahoney, Schweder ve Stattin, 2002; Ryan ve Lynch, 1989; akt. Steinberg, 2007). Ergenin bireyleşme sürecinin tetiklenmesinde fiziksel görünüşteki değişim de katkı sağlamaktadır, fiziksel değişim sürecine giren bireyler anne-babalarına karşı ağız dalaşı, karşı gelme ve çekişme durumlarını yaşarlar. Bireyleşme süreci her zaman istenildiği gibi ilerlememektedir. Araştırmacılar duygusal özerkliğin yalnızca güvensizlikle değil, aynı zamanda anne-babayı artan biçimde reddetmeyle de ilişkili olduğunu bulmuştur.

Ergenlikteki gergin aile ilişkileri olumlu gelişimi değil, ailedeki sorunları yansıtır (Fuhrman ve Holmbeck, 1995). Bu süreçte özerk ergenler aileleriyle kaliteli zaman geçirmekten ve aileleriyle iletişim kurmaktan hoşlanmaktadırlar ve fikirlerini aileleriyle paylaşmaktan geri kalmamaktadırlar. Aile ilişkilerinde zorluk yaşayan ergenler özerkliklerini, çatışmalar sonucunda elde etmeye çalışmaktadırlar ama sağlıklı olan durum ergenlik döneminde anne-babayla etkili iletişimde bulunarak kazanılan özerkliktir. Bireyleşme gelişimine ket vuran anne-babalara sahip olan ergenler kaygı, depresyon ve diğer psikolojik sıkıntıların sinyallerini diğer ergenlere göre daha fazla göstermeye yatkındırlar. Bu kapsamda duygusal özerklik hem bireyleşmenin hem de duygusal yakınlığın yoğun olduğu ortamlarda gelişmektedir. Böyle bir ortamın oluşturulabilmesi için ailenin tutumu oldukça önemlidir. Ergenliğin farkında olunan, çocuklarının fikirlerini dinleyen, ilgilenen ve onların değerlerini araştıran aileler ergenlik sürecinde kısıtlayıcı olmamakla birlikte çocuğun gelişimine faydalı bir yol izlemiş olurlar. Çocuklarının gelişimiyle ilgili ve bilinçli ailelerde ergenin davranışları için belirli standartlar ve ilkeler belirlenir, son sözü aileler söylese bile ergen bu kurallar çerçevesinde özgürdür ve tartışma sürecinde etkindir. Bu karar alma mekanizması ergene, onun önerileri sorularak ve bu önerilerin kararı etkilemesi sağlanarak işlemektedir. Yetkili ailelerin bu karar mekanizmasını karşılıklı ve bilinçli sağlamasının ergenin üzerinde duygusal özerkliğin sağlıklı gelişimine katkısı olduğu söylenebilmektedir. Kuralların esnek olmadığı ve katı bir çerçevede uygulandığı yetkeci ailelerde ergenlikteki bireyin görüş ve önerilerine yer verilmemektedir. Yetkeci ailelerde karar mekanizması işlerken görüş ve önerilerine yer

verilmeyen ergenlikteki bireyin verdiği olağan tepkiler aileler için isyankârlık ve saygısızlık olarak görülebilmektedir.

Sağlıklı bireyleşme aile içerisindeki etkili iletişim ortamı, birlikte vakit geçirme ve yakın ilişkiler sayesinde elde edilebilir. Ailenin bu süreçte bireyselliği kabul etmesi ve onların davranışlarını anlamlandırması ergenin akranları üzerinde de olumlu etkiler yaratarak sosyal hayata daha iyi uyum sağlamasında etkili olmaktadır.

2.1.3. Davranışsal Özerklik

Ergen gelişimlerinin yaşandığı süreçte sıklıkla karşılaşılan yanlış bilgilerden biri de ergenlikteki bireylerin ailelerine karşı özerkliklerini isyan ederek ve kural tanımayarak yaptıklarıdır. Araştırmacılar tarafından incelenen örnekler göstermektedir ki bu tutum ve davranışlar akranlarına uyma çabasından kaynaklanmakta ve ergenlerin ailelerine karşı özerkliklerini kazanmak adına yapılmamaktadır. Bireyler sadece ergenlik döneminde değil farklı yaşlarda da çevresinden ve akranlarından etkilenmektedirler. Bu süreçte davranışsal olarak özerk olan bireyin davranışları ve buna bağlı olarak düşünce ve duygu durumları evre faktörünün etkisiyle değişiklik gösterebilmektedir. Davranışsal özerkliğin ergenlikte gelişimiyle alakalı olarak araştırmacılar bu süreci üç boyutta ele almışlardır: karar verme becerilerindeki değişimler, başkalarının etkisine açıklıktaki değişimler ve kendine duyulan güvendedeki değişimler (Steinberg, 2007).

Ergenlik döneminde kullanılan, bireyin akıl yürütme ve çıkarımlar yapma becerisi, ergenin birbirinden farklı düşünceleri kıyaslamasını ve bunun sonucunda çıkarımlar yaparak uygulanmaya geçmesini sağlamaktadır. Bilişsel anlamdaki değişim gelişmiş karar verme becerileriyle ve dolayısıyla da bireyin daha yüksek düzeyde bağımsız hareket etme becerisiyle sonuçlanmaktadır. Karar verme becerileri ergenliğin ilerleyen dönemlerinde, ilk ergenlikten yetişkinliğe kadar olan süreçte durmadan gelişim halindedir. Karar verme becerilerinin gelişmesi davranışsal özerklik sürecinde önemli bir durum oluşturmaktadır. Bu süreci geniş bir bakış açısıyla ele alan kişi ilerleyen yıllarında riskleri değerlendirme, uzman görüşü alma, kendi çıkarlarını göz önünde bulundurma gibi yetileri kazanmaktadır. Yapılan çalışmaların birinde ileri ergenlik dönemindeki bireyin karar verme yetisinin yetişkinlerden farklı olmadığı ve suçlu ergenlerin savunulmasında bu durumun kullanıldığı gözlemlenmektedir (Grisso ve Schwartz, 2000). Ergenlerin karar verme süreçlerinde en önemli etken evre faktörüdür ve ergenlerin karar verme becerilerinin hukuki anlamda yetişkinlerle aynı şekilde ele alınması üzerine tartışmalar devam etmektedir.

Ergenlerin gelişim dönemlerinde aile faktörü dışında dış dünyayla tanışma ve çevre oluşumu öne çıkmaktadır. Süreç içerisinde ergenler, pek çok konuyla alakalı olarak çevre edindikleri kişilere danışmayı benimsemektedirler. Anne ve babaların yetkin ve uzman oldukları alanlarda bile bazı durumlarda ergenler onlara danışmaktansa akranlarına veya başka bir uzmana danışmayı daha uygun bulabilmektedirler. Örneğin, cinsellikle ilgili sorularında anne veya babası doktor olan bir ergen ailesi yerine ailesinin doktor arkadaşını veya okuldaki bir doktoru, öğretmeni tercih edebilmektedir. Ergenlik döneminde alınan kısa dönemli ve günlük hayatla ilişkili kararlarında arkadaş ve okul çevresinin görüşlerinin etkili olduğu, meslek seçimi, din ve mezhep seçimlerinde ise ailenin baskın olduğu öne çıkmaktadır. Alınan kararların önemi ve türü de ergenin üzerinde hangi tarafın baskın olduğuna dair çıkarımlar yapılmasını sağlamaktadır. Alınan kararlar esnasında aile veya yetişkinlerin ergenin çevresinde olmaması ve ergenlerin akranlarına konuyu danışması durumlarında akran baskısı daha fazla öne çıkmaktadır (Tung ve Dhillon, 2006).

Davranışsal özerklik konusundaki çalışmalarda ergenlerin ne kadar özerk olduklarıyla ilgili kendilerini değerlendirmeleri merak konusu olmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalarda farklı yaşlardaki ergenlerden özgüvenle ilgili standart bir testi doldurmaları istendiğinde sonuçlar nesnel özerklik duygusunun ergenlik yıllarında arttığını ve kalıp yargıların aksine ergen kızların ergen erkeklere göre daha fazla özgüven duygusu rapor ettiklerini göstermektedir (Steinberg ve Silverberg, 1986).

Ergenlik döneminde bireyler kendi kararlarını kendileri verme döneminde olmalarına karşın ilk ergenlik sürecinde akran baskısını daha fazla hissederek ergenliğin ilerleyen dönemlerinde akran baskısı giderek azalarak yerini özgün kararlara bırakmaktadır.

2.1.4. Değer Özerkliği

Yaş grubu sebebiyle somut düşünme evresinden soyut düşünme dönemine geçen ergenlikteki birey insan hayatında ve toplumlarda var olan ve soyut kavramlar olan ahlak, siyasal düzen, ideolojiler ve dini konular üzerine derinlemesine düşünme olanağı bulmaktadır. On sekiz yaşındaki ergen bireyin ailesinin baskısı altında kalmadan istediği siyasi partiye oy verebilmesi için siyasi partiler arasında düşünce yapısına hangisinin daha fazla uyduğunu ölçüp tartarak karar vermesi gerekmektedir. Ergenliğin artan akıl yürütme yeterliliğiyle ve ileri hipotetik düşünme biçimiyle ideolojik ve felsefi konular yükselen bir ilgi konusu olur ve bunlara daha karmaşık bir yolla bakmaya başlanır. Alternatif olasılıkları düşünebilme becerisi

farklı değer sistemlerinin, siyasi ideolojilerinin, kişisel etiğin ve dinsel inançların keşfedilmesine izin verir (Steinberg, 2007).

Bireylerde ahlak gelişimi değer özerkliği açısından önemlidir ve bu durum kapsamında ergenlerde akıl yürütme ve davranış biçimleri de etkilenmektedir. Ahlak göz önünde bulundurularak akıl yürütme konusunda önemli bir isim olan Piaget bilişsel gelişim kuramını öne çıkarmaktadır. Piaget'e göre bilişsel gelişimin bakış açısında önemli olan kısım düşüncelerdeki içerikle ilgili değişimlerden çok, onun yapısı ve örgütlenmesiyle ilgili değişimlerdir. Bilişsel gelişim kuramından çıkan ahlak kuramları da benzer biçimde bireylerin verdikleri kararların içerikleri ya da sonuç olarak yaptıkları eylemleri değil, ahlaksal açıdan karar verirken kullandıkları akıl yürütme türlerindeki geçişleri vurgulamaktadır. Her ne kadar ahlaksallıktaki bilişsel gelişimsel bakış açısının ilk formülasyonu Piaget'in kendisi tarafından sunulmuş olsa da, kuram sonradan Lawrence Kohlberg tarafından genişletilmiştir ve ergenlikteki ahlak gelişimi araştırmalarına daha uygun olan Kohlberg'in çalışmasıdır (Turiel, 2006).

Değer özerkliğinde ahlaki akıl yürütme yapısı gelişmiş kişilerde ahlaki davranış da gelişmiştir denilemez. Her durumda bu iki yapı paralel gitmeyebilir ve yapmak istediklerimizden çok daha azını yaptığımız göz önünde bulundurularak her yaptığımızın ahlaki bir davranış olduğunu söylenemez. Ergenlerin ahlaksa akıl yürütmeleri ile ahlaksal davranışları arasındaki ilişki özellikle bireylerin etik ikilemleri yerine kişisel tercihleri olarak tanımlandıklarında bozulur (Kuther ve Higgins-D'Alessandro, 2000). Konuyu doğru veya yanlış olmaktan çok kişisel bir tercih olarak görürsek riskli davranışla ilgilenme olasılığımız artacaktır.

Kohlberg'in ahlak kuramlarına ve çıkarımlarına karşılık Gilligan (1982) adalet yönelimi adını verdiği şemasına çok fazla vurgu yaptığını tartışmıştır. Adalet yöneliminde ideal olan yaklaşım karşılıklı bir ahlak ve eşit saygıdır. Gilligan (1982) adalet yöneliminde geçerli alternatifin özen yönelimi olduğunu söylemektedir. Bu düşünce yapısında nesnel kararların kesin hükümleri yerine kararlarımızın bağlanmamızla ve tepkiselliğimizle şekillenmesi inancı hâkimdir.

Kişilerin hayatındaki dinsel ve siyasal öğeler ergenlikteki ahlaki akıl yürütme duygusunun gelişimini yansıtmaktadır. Ergenliğin son evrelerinde siyasal ve dinsel düşünce daha soyut bir düşünce biçimini almaktadır. İleri ergenlik dönemindeki bu değişimler ve inanç sistemleri yetişkinlik dönemine dair gerçekçi ipuçları vermektedir.

2.2. Sır Saklama

İnsanlığın varoluş yıllarından itibaren kişilerin kendilerine ait düşünceleri, yaşadıkları ve olmasını istedikleri durumlar vardır. Bu durumların herkes tarafından bilinmesi veya saklanması kişinin kararlarına bağlı olmaktadır. Bireyin hayatında sadece belirli kişiler tarafından bilinen veya yalnızca kendisinin bildiği sırları vardır.

Sır saklama konusunda araştırmacıların ve psikologların birbirinden farklı görüşleri ve tanımlamaları olmakla birlikte, ortak görüş sır saklamanın gizlilikler ve kişisel kararlar doğrultusunda olduğu konusundadır. Pennebaker'a (1989) göre sır saklama, kendine veya başkasına ait bilgilerin açığa vurulmasının etkin bir biçimde engellenmesidir ve bu anlamda yorucu ve stres yaratan bir durumdur. Farklı tanımlarda sır saklama, özel bir bilginin başkalarından bilinçli olarak saklanması (Kelly, 2002); diğerlerinden kişisel bilgilerin maksatlı olarak gizlenmesi (Finkenauer vd., 2002; Frijns vd., 2005) şeklindeyken; Kelly'e göre (2002) sır saklamak ve o sırrı açıklamak günlük yaşamın bir parçasıdır. Lane ve Wegner'e göre (1995) sır saklama, özel ve oldukça şahsi bir durumdur. Sırları ve sır saklama konusunu araştıran araştırmacılar sırlarını açıklayacak sır tutanları isterler; saklanan sırların içeriğini araştırmak etik olarak uygun olmamaktadır, bu yüzden deneysel araştırmalar sırrın, saklayan için zararlı etkilerini ortaya koyacak bulgulara odaklanır (Kelly, 2002).

Sır sosyal yaşamda ben olgusunun hâkim olduğu bir durumdur ve gündelik yaşamın bir rutini haline gelmektedir. Gelişen ve değişen toplum düzeniyle bakıldığında herkesin birkaç bireyle paylaşılan fakat toplumun genelinden saklanan sırları gün geçtikçe artmaktadır. Bu sırlar, hayatımızdaki birçok önemli kişiden de sakladığımız sırlar olduğu için ben ve sırrı paylaşan birey arasında sınırlar oluşturur (Aadlandsvik, 1997). Sırların paylaşılması sonucu oluşturulan bu sınırlar dâhilinde kişilerarasında gün geçtikçe daha yakın bağlar oluşur. Sır saklamak ise kişilerin karakterlerinin gelişimi sürecinde kendiliğinden oluşan bir olgudur. İçgüdüsel olarak doğuştan olmamakla birlikte toplumlarda zamanla öğrenilen bir durumdur. Sır saklamayı sürdürmek ve uzun süre sır saklamak çaba ve sözel özveri gerektirmektedir. Pennebaker ve Chew (1985) sır saklama sırasındaki davranış tutukluklarının beden yoluyla iletildiğini, dolayısıyla bunu saklamanın da zor bir iş olduğunu tespit etmişlerdir (akt. Pennebaker, 1989). Sır saklama bireyin bilişsel süreçte ikilemler yaşamasına sebep olur. Sır saklamada biri sürekli olarak bilginin beyindeki yeri ile uyumlu olarak bilgiyi takip etmelidir; biri bilgiyi olabildiğince takip etmeye devam etmeyi ister, biri de diğerlerinden saklamayı ister (Wegner, 1994; Wegner ve Wenzlaff, 2000). İnsanlar için bu ikili süreçle meşgul olmak kolay değildir: Sır hatırlanmalı ya da söylenmelidir ve sır hakkında düşünülmemelidir yoksa

sır bir şekilde sızabilir. Yaşanılan herhangi bir olumsuzluk karşısında saklanması gereken sır çevresel faktörlerden dolayı zamanla ortaya çıkma eğiliminde olur. Kişi saklanması gereken sırrını içinde bulunduğu ortam koşulları nedeniyle unutmadan hatırlamak durumunda kalır ve sırrı saklamak daha zor bir hale gelir. Sır saklamanın zorluğu saklanılan sırrın kişinin değer yargılarına ve topluma göre şekillenebilir. Sırları saklamak için fazladan çaba göstermek zaman içerisinde kişinin fiziksel ve ruhsal durumlarını doğrudan etkileyebilmektedir.

Kişilerin yetişkinlik evresinden öncesinde de sır saklama insanların hayatında etkindir. Sırların boyutları ve insan hayatını etkileme dereceleri yaşa göre değişiklik göstermektedir. Bireyin ergenlik dönemine girmesiyle birlikte ailenin diğer üyeleri ve akranlarıyla olan iletişim ve etkileşiminde değişim meydana gelmektedir. Birey farklı sebeplerle başkalarından sır saklama ihtiyacı içinde olmakta veya sınırlı sayıdaki kişilerle bazı sır olarak sayılabilecek şeyler paylaşabilmektedir. Bireyin gizlediği sırlar genel olarak bireyin mahremiyet alanından farklı olarak görülmektedir. Mahremiyet kişinin özel bölgesini oluşturmaktadır. Bu özel bölge içinde olan bilgiler, bireyin isteği doğrultusunda kendisine en yakın olan kişilerle bile paylaşılmayabilir. Bu açıdan mahremiyet ve sır saklama birbirinden farklı olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, bazı kültürlerde özellikle ergenlik döneminde sır saklama, riskli bir durum olarak görülmektedir (Aadlansvik, 1997). Sır saklamanın birçok kuramsal açıklaması bulunmaktadır.

2.2.1. Sır Saklama İle İlgili Kavramlar

Sır saklama konusu incelendiğinde, sır saklama durumunun kişilerin hayatlarında sosyolojik ve psikolojik açıdan ilgili olduğu göze çarpmaktadır. Bu konunun sır saklama kavramının kişilerin kendilerini samimiyetle ifade edebilmesiyle, mahremiyetleriyle ve karşı taraftaki bireyi kandırmaya çalışma güdüsüyle birlikte ele alınması ve anlamlandırılması gerekmektedir.

2.2.1.1. Sır Saklama ve Kendini Açma (Self-disclosure)

Sır saklama ve kendini açma kavramları genellikle birlikte kullanılmaktadır, fakat anlam açısından iki zıt kavram olarak algılanmaktadır. Chelune, Waring, Vosk, Sultan ve Ogden ve Waring'e (1984) göre sır saklama kavramı çoğu zaman kendini açmanın tam tersi olarak görülmüştür. Ancak sır saklama ve kendini açma genellikle aynı anda ortaya çıkmaktadır. Örneğin; ergen bir kız katıldığı partiyi anne-babasına anlatırken katılan

kişilerden, çalınan müziklerden ve servis edilen yiyeceklerden bahsedebilir. Aynı zamanda öpüştüğü çocukla ilgili herhangi bir imada bulunmaktan titizlikle kaçınıyor olabilir, çünkü anne-babasının, bu durumu iyi karşılamayacağını düşünür. Dolayısıyla sır saklama ve kendini açma her zaman doğrudan karşıt değerlerdir. Belirli bir bilgi parçasını ve belirli bir hedefi göz önünde bulundururken bile, bu bilginin gizli tutulması onu açıklamadan farklıdır (Frij, 2004).

Lane ve Wagner'in (1995) çalışmasına göre, sır saklama daha fazla bilişsel kaynak ve duygusal çaba gerektirirken, düşük düzeydeki açıklama fazla çaba gerektirmemektedir. Başkalarını ilgilendiren sırların açıklanması çok daha karmaşık olabilmektedir. Sırların bir sırdaşa açılması için öncelikle güven ortamının oluşturulması gerekmektedir. Sırrın açıklanacağı kişinin kendisini yargılamayacağından emin olmak sırrı saklayan kişi açısından oldukça önemlidir. Pennebaker (1990) bireylerin, diğerlerinin onu yargılamayacaklarına ve ne olursa olsun onu kabul edeceklerine inandıklarında, çoğunlukla en derin sırlarını açtıklarını saptamıştır. Sırlarını bir başkasına açıklamakla ilgili önemli bir konu sırrın açıklanan kişi tarafından korunacağı ve başkalarına anlatılmayacağından emin olabilmektir.

İnsanlar kişisel sebeplerle sırlarının açığa vurulmasını istemezler, sırların açığa çıkmasında öncelikle kişisel, sonrasında toplumsal dezavantajlar yaşanabilmektedir. Kelly ve McKillop'a (1996) göre insanların sırlarının bazen başka insanlar için olumsuz etkileri vardır ve sırrı açıp açmama kararını verirken böyle bir kararın sonuçları dikkate alınmalıdır. Yani başkalarını da ilgilendiren bir sırrı paylaşmaya dair kararı almak başkalarını ilgilendirmeyen sırları açma kararı almaktan önemli ölçüde daha karmaşıktır. Sırları bir sırdaşa açmaya karar vermede sırdaşın yeni kavrayışlar ve bakış açıları sunabilecek olmasının anahtar rolü vardır.

İnsanlar sırlarını açıklarken çok utanıp sıkılabirler, sırları açıklamak yapılan davranışın iyi veya kötü olduğunu ahlaki kurallar çerçevesinde ölçüp, tartarak itiraf etmeyi gerektirir. Sır saklama konusundaki araştırmalar sıkıntı ve utancın insanların bir şeyler saklamasının en önemli nedeni olduğunu ortaya çıkarmıştır (Vrij, 2000). Saklanan sırların açıklanması demek kişilerin içinde buldukları durumdan feragat ederek yaşamlarını belirli bir doğrultuda etkileyecek bir sürece girmeleri anlamına da gelmektedir. İnsanların sırlarını söylememekteki nedenlerinden biri de bunu yaptıklarında sırdaşlarını daha güçlü ve üstün bir duruma getirecekleri ve bundan faydalanacakları korkusudur (Kelly ve McKillop, 1996). Sır saklamanın birçok sebebi olabilmekle birlikte sırları açığa vurmamanın da türlü sebepleri bulunur.

Sonuç olarak ergenlerin kendilerini açmaları sırları olmadığı anlamına gelmez. Yaşadıklarının bir bölümünü anne-babasıyla paylaşırken bazı bölümlerini paylaşmamayı tercih edebilir. Bu durum ergenin anne-babasından algıladığı tutumlarla yakından ilişkilidir. Ergenlik sürecinde güçlü iletişim bağları kurulan ergenler ailelerine sırlarını açma konusunda daha az tereddüt yaşamaktadırlar.

2.2.1.2. Sır Saklama ve Kandırma (Deception)

Sır saklama, diğer insanlardan bilerek bilgi saklamak (Margolis, 1974) ve gerçeğin aktif olarak engellenmesi (Pennebaker, 1989) olarak tanımlanmıştır. Gizlilik külfetli ve stresli bir şekilde yaşanabilir (Pennebaker, 1989, 1990) ve bu nedenle sadece kendini açmanın tersi değildir (Collins ve Miller, 1994). Sır saklama bilişsel ve duygusal kaynakların kullanıldığı aktif bir süreci gerektirir (Wegner, Lane, ve Dimitri, 1994; Lane ve Wegner, 1995).

Sır saklama ve kandırma kavramları gerçeği gizleme konusunda, birbirlerine benzer görünseler bile bunu farklı yollarla yaparlar (Frijn, 2004). Sır saklama iki nedenden dolayı kasti bir aldatmadır. İlk olarak aldatma başka bir insanı yanlış olduğunu bildiği halde inandırmayı içerirken, sır saklama başka insanın bilmesini engellemeyi içerir (Lane ve Wegner, 1995). Aldatma için yalan söyleme gerekirken, sır saklama için başkalarından bir gerçek gizlenir (Deniz, 2010). İkinci olarak, sır saklama tek başına yapılabilen bireysel bir eylemdir. Aldatma ise bir kişinin yalan söyleyerek ya da gerçeği saklayarak bir başkası üzerinden gerçekleştirdiği sosyal bir eylemdir. Bu anlamda aldatma komisyon eylemi, sır saklama ise aldatıcı ihmal eylemi olarak düşünülebilir (Lane ve Wegner, 1995).

Sırları saklamanın yöntemleri de o sırrın büyümesini ve içinden çıkılmaz bir duruma gelmesini engelleyebilir veya durumu daha fazla büyütebilir. Bu süreçte bir sırrın saklanması konusunda özellikle ergenlik döneminde ahlâk kavramı ön plana çıkmaktadır. Bir sır tutmak sadece bir pasif aldatma sorunu değildir; başkalarının sırrı öğrenmesini önlemek için aktif girişimleri içerir. Çeşitli dönemlerde sır tutan kişiler gizliliği korumak için aldatıcı uygulamalarda bulunabilirler (Wegner vd., 1994). Örneğin; kocasından çocuğunun babası olmadığı gerçeğini gizleyen bir kadın, gizliliği korumak için, sırrı açığa çıkaracak bir kan tahlili almayı engelleyebilir. Aynı zamanda kocasının onu çocuğun görünüşe ne kadar benzediğini tekrar tekrar söyleyerek de kandırabilir. Bu nedenle, sır saklama eylemi, biri aldatma olmak üzere birçok farklı strateji içerebilir (Frijn, 2004).

2.2.1.3. Sır Saklama ve Mahremiyet (Privacy)

Bireylerin özel hayatlarını ilgilendiren durumları mahremiyet olarak adlandırılabilir. Özel hayatlarında, sadece kendilerini ilgilendiren durumları başka kişilerle paylaşmamaları da kişisel tercihleri olabilmektedir. Mahremiyet ilişkiyi reddeder ve yakın ilişkilerde mahremiyet imkânsızdır (Aadansik, 1997). Bok (1989) mahremiyeti “istenmeyen erişimlerden korunma durumu” olarak tanımlamıştır. Bu tanım ikisinin arasında ayırım yapmayı zorlaştırmaktadır. Sır saklama kasıtlı gizleme olarak tanımlanırken, mahremiyet tehlike altında olduğunda kişisel bilgilere erişimin kontrol edilmesi için bir araç olarak görülebilir (Frinj, 2004). Bu da kişinin özel alanının güvenliğini sağlamak adına olumlu bir durumdur.

Sır saklamanın doğasını anlamak için sırların sosyal bir bağlamı olduğunu, mahremiyet ve sır saklamanın ayrı olduğunu Kelly (2002) de ifade etmiştir. Mahremiyet kişinin başkaları tarafından bilinmeyen arınmış alanını ifade eder oysa kişi kısmen de olsa bu gizli bilgileri talep eden diğer kişileri algılar ve bu yönde bir çaba harcar. Örneğin; Amerikan toplumunda hijyen ritüelleri mahrem kabul edilir, çünkü insanlar bu uygulamaların halka açık olmadığını kabul ederler.

Warren ve Laslett (1997) saklanan bilgilerin ahlaki içeriğinin, mahremiyet ve sır saklama arasındaki ayrımı belirlediğini ifade etmiştir. Mahremiyet, toplum tarafından kabul edilen veya değer verilen ahlaki açıdan tarafsız bilgileri korurken, gizlilik ahlaki açıdan olumsuz ve toplum tarafından uygun görülmeyen bilgileri korur. Örneğin; bulaşıcı hastalıkların ve evlilik dışı cinsel ilişkilerin gizlenmesi toplumun uygun görmediği durumlar olmasından kaynaklanır. Ancak evlilik içi cinsel ilişki özel olarak kabul edilir ve başkalarını ilgilendirmediği için yabancılara açıklanmasına gerek yoktur. Bu ayrımlar yararlı olsa da aynı zamanda zordur çünkü ilişki, meşruluk ve ahlâk, öznel ve belirsizdir.

İlk ergenlik dönemlerinde aile tarafından ergen bireyin mahremiyet ve özel alanı kabul edilmeyebilir. Aile ergenlik dönemindeki bireyin özel ilgi alanlarına müdahil olmak isteyebilir ve bu durumda ergen tarafından sır saklama durumunda artış gözlemlenebilmektedir.

Sır saklama ve mahremiyet arasında önemli ve ince bir çizgi vardır. Toplum ve aile tarafından bir sırrın kabul edilebilirliği, kişinin kararlarını doğrudan etkilemektedir. Bireylerin sır saklama durumları bilgiye atfedilen olumlu ya da olumsuz değerlere göre de tanımlanmaktadır. Simmel (1906), sırları ahlaksal olarak kötü olmanın sosyolojik tanımlaması olarak ifade etmiştir (akt: Bellman, 1981). Warren ve Laslett (1977) sır saklamayı, “bilgiden dışlanan dinleyici ve bazı durumlarda da suç işleyenler tarafından

olumsuz olarak değerlendirilen bazı şeylerin gizlenmesi ” nitelendirmişlerdir. Mahremiyette bilginin açığa vurulmaması uygun görülürken, genel olarak sır saklamada bilginin açıklanmaması uygun görülmez.

2.2.2.Sır Saklamanın Kuramsal Modelleri

Sır saklama konusunda araştırma yapan bilim insanları bu alanı çeşitli kuram ve çerçevelerde ele almaktadırlar. Aşağıda bu kuramsal açıklamalara yer verilecektir.

2.2.2.1. Ket Vurma Kuramı

Sır saklama, duygular düşünceler ve davranışların bastırılması veya engellenmesi yönündeki aktif bir çabadır. Pennebaker (1985, 1989), sır saklamanın birey üzerinde fiziksel ve psikolojik iyi oluşuna etki ettiği aktif engelleyici işlemlerin, zararlı etkilerini açıklamak için ket vurma kuramını ortaya çıkarmıştır. Ket vurma kuramının şu üç önermesi vardır:

- Kişinin etkin olarak duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını engellemesi psikolojik bir çalışma gerektirir.
- Kısa vadede aktif engelleme fizyolojik uyarılmayı artırır. Uzun vadede engelleme, kalp hastalığı, kanser veya ülser ve stresle ilişkili diğer fiziksel ve psikolojik problemler gibi hastalığın olasılığını arttıran kümülatif bir stres etkeni olarak işlev görür.
- Aktif engelleme, bilgi işlemede potansiyel olarak zararlı değişikliklerle de ilintilidir. Bir olayla ilgili önemli duygu ve düşünceleri engellemeye çalışırken bireyler olayı tam işleyemezler. Sonuç olarak da engellenen önemli deneyimlerin, saplantılı ve tekrar eden düşünceler şeklinde yüzeye çıkması olasıdır (akt: Frinj, 2004).

Psikologlar ve din adamları üzücü olaylarla ilgili sır saklamamanın hastalıktan koruyacağına inanmaktadır (Kelly, 2002). Psikologların gizliliğin zararları hakkındaki inançları, Freud’un hastalarının analistten ve kendilerinden gizledikleri bilgilerinin fiziksel ve psikolojik sonuçları bir yüzyıl öncesine dayanmaktadır (Freud, 1958, 1913; akt. Kelly ve Jip, 2006).

Kelly ve McKillop (1996), duyguları açıklamayı bastırmanın ve engellemenin sağlık problemleriyle ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Bir çalışmalarında Pennebaker ve Beall (1986) öğrencilerinden hayatlarındaki en travmatik ya da stresli olayı, art arda gelen dört günde

yazmalarını istemiştir. Öğrenciler üç gruba ayrılıp bir gruptan olay hakkındaki duygularını değil yalnızca olayı (travma-gerçek), diğer gruptan olayların değil yalnızca duygularını (travma-duygu), üçüncü gruptan ise hem olayları hem de duyguları yazmaları istenmiştir (travma-birleştirme) (akt: Vrij vd., 2003). Altı ay sonra tamamlanan anketler, travma-kombine ve travma-duygu katılımcılarının travma-gerçek ve kontrol katılımcılarından daha sağlıklı hissettiklerini göstermektedir.

2.2.2.2. Sosyal Alan Kuramı

Turiel (1983) tarafından öne sürülen bu kuram, kişinin çevresiyle olan etkileşiminden ayrı yapılandırılan sosyal bilgi alanlarında örgütlenen kavramlara dayandırılmaktadır. Sosyal alan ahlaki, geleneksel ve kişisel olarak üç ayrı sosyal alana ayrılmıştır (akt: Deniz, 2010). Sosyal alan kuramında, sosyal dünya bütün şeklinde değildir. Çocuklar farklı sosyal bilgi sistemlerinin veya sosyal bilgi alanlarının oluşturulmasına yol açan niteliksel olarak farklı sosyal etkileşimlere sahiptir. Bu sayede çocukların düşünceleri ve sosyal dünyadaki hareketleri, farklı sosyal yönelimler, motivasyonlar ve amaçların varlığı ile farklı oluşları tarafından tanımlanmaktadır (Smetana, 1999).

Bu kuramdan hareketle Smetana ve diğerleri (2006), ergenin anne-babası ile paylaştığı ya da sakladığı alanları belirlemiştir. Bu sosyal alanlar; sağduyulu konular, (ergen sağlığı, güvenliği, rahatlığı, uyuşturucu ve alkol kullanımı, sigara içimi ve cinsel aktivite gibi), ahlaki ve geleneksel konular (başkalarının iyiliği, dürüstlük, yasalara ilişkin isteğe bağlı olarak görelî davranışlar), kişisel konular (gizlilik, görünüşle ilgili seçimler, arkadaş seçimi), ve çok yönlü konular (kişisel ve her iki ahlaki ve sağduyulu konuları içerir) olarak ayrılmıştır.

Ergenlik döneminde birey ahlak çerçevesini çizerken ahlaki, geleneksel ve kişisel alanlarındaki ne tür bilgileri paylaşacağını ya da paylaşmayacağını öğrenir. Kişisel ve çevresel olarak edindikleri bilgilere dayanarak olan olaylar karşısında değerlendirmelerde bulunur. Bu değerlendirmelerin gizliliği hakkında bir karar verir. Verilen kararlar birlikte birey sınırlarını saklayarak kendileri ve ebeveynleri arasında kişisel sınırlarını oluşturur (Deniz, 2010).

2.2.2.3. Sır Saklamada Kaygı Modeli

Lane ve Wegner' in (1995) sır saklama ile ilgili ortaya koyduğu kaygı modeline göre, sır saklamak kaygıya neden olur. Bu süreç şu basamaklardan oluşur:

- Sır saklamak için düşünceler bastırılır (A Basamağı),
- Düşünceleri bastırmak elverişsiz düşünceleri ortaya çıkarır (B Basamağı),
- Elverişsiz düşünceler bastırılmış düşünceleri yineler (C Basamağı),
- B ve C basamakları birbirlerine tepki olarak gerçekleştiği için basamaklar yinelenir.

Modelin ilk adımının karmaşa yaratmasının nedeni gizlilik, düşüncenin kasıtlı olarak bastırılması nedeniyle ortaya çıkar. Buradaki temel fikir, sır hakkındaki düşüncelerin bastırılmasının, insanların sırlarını korumak için oluşturdukları stratejilerdir. Bu tür bastırmalar eğer sır saklanan bir kişiye sürekli kendini hatırlatır. Hatırlatma sırrın yanlışlıkla ifşa edilmesini engellediği için kullanışlıdır. Aynı zamanda da sır saklayan kişinin zihinsel durumunu karmaşıklaştırır. Bu nedenle bir sonraki basamakta düşüncelerin bastırılması elverişsiz düşünceleri ortaya çıkartır. Bu etki, bastırılmakta olan düşünceyi ironik bir şekilde erişilebilir hale getiren bilinçsiz, otomatik bir arama sürecinden kaynaklanmaktadır. Modeldeki üçüncü adımda elverişsiz düşünceler bastırılmış düşünceleri yenileme çabası içine girmektedir. Kişi hiç işine yaramayan diğer şeyleri düşünürken sakladığı sır alakasız bir şekilde aklına gelecektir. Aklına gelen düşünce tekrar bastırılmaya çalışılacaktır. Son basamakta da kişi zihinsel olarak bir kısır döngü içine girer. Sırla ilgili bu saplantılı kaygı sonunda psikopatolojiye yol açabilir (Wegner, 1994).

2.2.3. Sır Saklamanın ve Sırları Açıklamanın Nedenleri

Sır saklamak bireyin kendisine veya bir başkasına ait olan, genellikle acı verici ve travmatik durumların başkaları tarafından paylaşılmaması durumudur. Kişinin kendisine ait olan bilgileri başkalarıyla paylaşmaması durumunun en belirgin nedenlerinden birisi olumsuz veya istemsiz bir durum olmasından kaynaklanmaktadır. Bireyin öncesinde yaşamış olduğu alkol bağımlılığı, tecavüze uğramış olması, AIDS hastası olma durumlarında bunu ifşa etmemek ve kendisine saklama hakkı vardır (Kelly, 1999). İnsanlar, yaşadıkları duygusal deneyimleri başkalarının öğrenmelerini istemediğini ve bundan dolayı da bu deneyimleri başkalarıyla paylaşmaktan çekindiklerini belirtmektedirler (Crisophe ve Rime, 1997).

Sır saklamanın birden fazla nedeni bulunmaktadır. İçerisinde buldukları olumsuz durumları veya travmatik durumları aktarmak istemeyen bireylerin dışında, yaptıklarından pişmanlık duyan bireyler de öncesinde yaşadıkları olumsuz durumları sır olarak saklamaya çalışmaktadırlar. Uzun zaman boyunca ailesi tarafından cinsel istismara maruz kalmış bir kişi kendisine inanılmayacağı düşüncesiyle bu durumu gizlemeye devam edebilir (Kelly ve

McKillop, 1996). Kelly ve McKillop'a (1996) göre insanların sırlarının bazen başka insanlar için olumsuz etkileri vardır ve sırrı açıp açmama kararını verirken böyle bir kararın herkes açısından sonuçlarını dikkate almalıdırlar. Yani başkalarını da ilgilendiren bir sırrı paylaşma kararı almak, başkalarını ilgilendirmeyen sırları açma kararı almaktan önemli ölçüde daha karmaşıktır. Sırları bir sırdaşa açmaya karar vermede sırdaşın yeni bakış açıları sunabilecek olmasının anahtar rolü vardır.

Kişiler alanında uzman bir danışmandan destek alırken sırlarını açma konusunda zorluk yaşayabilirler. Eğitimli terapistlere bile güvenme konusunda çekinceler oluşabilmektedir. Sırrı açıklama durumu kişinin kendi kimliğini açıklama durumuyla eşdeğer görülmektedir. Bu sebeple bazı kritik durumlarda sırrı saklamanın tehlikeli boyutları söz konusu olabilmektedir. Sırları açıklamak adına oluşturulan ortamın kişiye güven veren ve sakinleştiren bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu süreçte terapist de karşısındaki kişiye karşı bir güven ortamı yaratmalıdır. Rogers (1951) bu durumda yargılamadan kaçınacak bir sırdaşın problemleri çözümleyebilecek bir tutumla hareket etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Pennebaker (1990) bireylerin, diğerlerinin onu yargılamayacaklarına ve ne olursa olsun onu kabul edeceklerine inandıklarında çoğunlukla en derin sırlarını açtıklarını saptamıştır.

Wegner'e (1989) göre kişiler göreceikleri tepkiden korktukları için sır saklamaya daha yatkınlardır. Bunun üzerine yapılmış olan bir araştırma kapsamında Pennebaker (1989) savaştan kurtulan insanlar ile savaşa dair sırlarını konuşarak, görüşmelerden on dört ay sonra sağlıklarının daha iyiye gittiğini ortaya koymuştur. Yapılan ilgili araştırma neticesinde sır saklamak stresi tetiklerken, sırları güven veren kimselerle paylaşmak iyileşmeyi tetiklemektedir. Kelly ve McKillop (1996) sırların açıklanmasındaki en önemli sebeplerden birisinin kişilerin sırların yükünün altında yaşadıkları stres, kaygı ve suçluluk duygusu olduğunu ileri sürmektedirler. Sırların açıklanmasının kişinin sosyal hayatında veya kişiliğinde değişimlere sebep olduğu söylenebilir. Sırların açıklanması sürecinde kişi kendisini bir durumdan feragat ediyor veya ödün veriyor olarak görebilmektedir.

2.2.4. Anne-Baba İlişkilerinde Sır Saklama

Anne-babaların çocukları hakkında en önemli bilgi edinebileceği ortam çocuklarıyla vakit geçirdikleri durumlardır. Anne ve babalar çocuklarının onlarla her konuda paylaşımında bulunmasını beklerler ama onlarla bu koşulsuz paylaşım ortamını oluşturmaktan kaçınırlar. Çocuklar anne-babaları ne kadar istese de onlara gerektiği kadar bilgi vermekten kaçınırlar. Anne ve babaların ergenlik döneminde olan çocuklarına kontrolcü bir tutumla

yaklaştıklarında, çocukların onlardan yaşamları hakkındaki bilgileri saklamaları doğal bir durumdur. Anne ve babanın ergenlik dönemindeki davranışsal kontrolü, bilgi alma talebi suç işleme oranını da azaltmaktadır (Kerr ve Stattin, 2000). Bu sebeple anne ve babasından hiçbir durumu gizlememeye çalışan ergenler onlara karşı sır saklamamak adına daha sınırlı bir yaşantı içerisine dâhil olmaktadır. Ergenlik dönemindeki bireyin kendini ifade etmesi ve sır saklamaması ailesinin ona duyduğu güvenden ziyade bireyin anne babasına duyduğu güvenle ilgilidir. Ergen bireyler, ailelerinin verecekleri tepkilere ve cezalara karşısında korku ve endişe taşınmaları sebebiyle istenilmeyen davranışlardan uzak kalabilirler veya bu süreçte uyguladıkları bu davranışları sır olarak kendilerine saklayabilirler. Ailelerinin bilmelerini istemedikleri davranışlardan bazılarını arkadaşları veya sırdaş olarak gördükleri akranlarıyla paylaşma durumları sıklıkla gözlemlenebilir.

Smenata ve diğerlerine (2006) göre ergenlik döneminde çocuklar özel buldukları konularının anne ve babalarını hiç ilgilendirmediğini düşünerek sır saklamaya daha yatkın olabilmektedirler. Ergenlikteki bireylerin ailelerine karşı dışı vurumu engelleyen sebepler arasında, kendisinin anlaşılamayacağını düşündükleri ve bu anlaşılmanın içerisinde özgürlüklerini engelleyici biçimde söz hakkı sahibi olamayacakları düşüncesi yer almaktadır. Ergenlik döneminde bireylerin anne ve babalarına karşı özerklik durumları arasında belirgin farklılıklar da bulunmaktadır. Ergenlik dönemindeki bireylerin arkadaş ilişkileri ve sosyal ortamlarındaki artışlar onların bu süreçte aileleriyle vakit geçirmelerini azaltacağından dolayı aynı oranda sır saklamaları da artmaktadır (Kerr ve Stattin, 2000).

Ergenlik döneminde çocuklar aileleriyle genel olarak görülen gelecek planlarını, sosyal çevreleri ile ilgili görüşlerini konuşurlarken, özel yaşamları ile alakalı olan flört durumlarını, cinsel konulardaki sorularını aileleri ile konuşmakta çekinmektedirler. Bu durumda ailelerin çocukları ile özellikle bu konuları açık bir biçimde konuşabilecek ortamı oluşturmaları oldukça önemlidir. Ergenlik dönemindeki bireylerin etkili iletişim kurabilmeye ve ifade özgürlüklerini hissettikleri bir ortamda bulunabilmeye ihtiyaçları olmaktadır. Bu ortamın aileler tarafından yargılayıcı olmadan oluşturulması avantajlı bir durum olarak görülebilmektedir. Kişisel konular söz konusu olduğunda anne babanın tutum ve davranışları onların sır saklama konusunda karar almalarında belirleyici etken olmaktadır (Smenata vd., 2006).

2.2.5. Sır Saklamanın Olumsuz Yanları

Sırları saklamak, strese bağı fiziksel ve psikolojik problemleri artırdığı düşünölen zor ve stresli bir çalışmadır (Pennebaker, 1989, 1997). Gizlilik genellikle sorunlu ve olumsuz olarak kabul edilir. Sır tutmak saklanacak, sansürlenecek veya utanılacak bir şey olduğu anlamına gelir. Kendinden kaynaklı bir hastalık gibi, gizliliğin de zihin ve bedeni tehlikeye attığı varsayılır. Nihayetinde kişinin bedensel ve psikolojik iyiliğine büyük zarar verir. Sır saklayan insanlarda psikolojik durum değişimlerinin yanı sıra fiziksel olarak da baş ve boyun ağrıları, depresyon, anksiyete ve stres sıklıkla görölmektedir. Finkenauer ve Rim (1998) sır saklayan insanların sır saklamayanlara göre fiziksel şikâyetlerinin daha yoğun olduğunu savunur. Sır saklamak zaman içerisinde bireyi karşı konulmaz bir yalnızlık duygusunun içerisinde itebilmektedir. Kişinin kendini soyutlaması ile ilgili olarak Jung (1961) şunu ifade etmektedir; “Hiçbir şey bir sırrı koruma hırsı kadar insanları birbirinden soyutlayamaz ve yalnız bırakamaz”.

İnsanlar en utanç verici, rahatsız edici veya travmatik kişisel deneyimlerini gizli tutmaya eğilimlidirler (Kelly, 2002). Sırları gizlemeye yönelik girişimlerde belirli insanlar, durumlar ve konuşma konuları önleneyeğinden, gizlilik bir kişiyi sosyal destekten mahrum bırakabilir ve sosyal yalnızlığa veya yalnızlık duygularına neden olabilir (Finkenauer, Righetti, Kerkhof ve Branje, 2009). Ergenlik döneminde kişiliğin oluşabilmesi için birey anne ve babasının onayını almayı beklenti haline getirebilir. Bu süreçte olayları aileleri ile konuşmamak ve tartışmamak yaşanan durumun kendisinden daha zarar verici sonuçlar ve sancılar oluşturabilmektedir (Pennebaker, 1989).

Larson ve Chastain (1990), gizliliğe sahip olma eğiliminin, “kendini gizleme” olarak adlandırdıkları, fiziksel semptomlara, kaygıya ve depresyona katkıda bulduklarını saptamışlardır. Ergenlik döneminde anne babasından sır saklayan ergenlerde fiziksel şikâyetler ve depresif duygudurum gibi olumsuz durumların oluştuğu görölmüştür (Finkenauer., 2002).

Sırların saklanması, ergenlerin uyum sağlanması ve kişilerarası ilişkileri için kısa ve uzun vadeli sonuçlara yol açabilir. Örneğin, ergenler arasında yapılan araştırmalar, anne-babalardan sır saklamalarının fiziksel, psikososyal ve davranışsal sorunlarla ilişkili olduğunu ve uzun vadede bu sorunlara katkıda bulunduğunu göstermiştir (Finkenauer vd., 2002; Frijns vd., 2005; Frijns vd., 2010). Norton ve diğerleri (1974), bir karşılaşma grubu çalışmasında 359 lisans öğrencisi tarafından anonim olarak yazılan sırların tema sıklığını incelemiştir. En

riskli olarak algılanan sirlar, cinsiyete, akıl sağlığına, Őiddete veya tahribata bağlı olan sirlar çıkmıştır (akt: Kelly, 2002).

2.2.6. Sır Saklamanın Olumlu Yanları

Sır saklama ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında sır saklamanın genel olarak olumsuz yönlerine odaklanılmasına karşın sır saklamanın olumlu yönlerine de deđinilmiŐtir (Kelly, 1998). Ergenlik döneminde bireyin kendi kendini yönetebilen bir kişi olması bu dönemde yerine getirmesi gereken en önemli görevlerden biridir (Steinberg, 2007). Ergenin bu dönemde kendi kararlarını vermesi ve bu kararların sonuçlarını üstlenmesi dolayısıyla kendi sorumluluğunu alması yani özerkleŐmesi beklenmektedir. Sır saklama özellikle duygusal özerklikle bağlantılı bulunmuŐ ve sır saklamayı sadece olumsuz bir durum olarak görmekten çok hem olumlu hem olumsuz tarafları olan karmaşık bir yapı olarak incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Sır saklamanın ergenlikte ikinci bireyselleŐmeyi sağladığı savunulmaktadır (Finkenauer ve diğerleri, 2002).

Bellman'a (1984) göre, sır saklamanın getirdiği yakınlık duygusu, diğer bilgi paylaŐımlarıyla karşılaştırıldığında daha fazladır. Bu görüŐe göre sır saklamak dostluk kurmak için ve arkadaşlık ilişkilerini pekiŐtirmek için önemlidir (akt: Frinj ve Finkenauer, 2008). Ergenlik döneminde arkadaş iliŐkilerine daha çok önem veren bireylerin birbirlerinin sirlarını tutmaları arkadaşlarıyla olan samimiyetlerine katkı sağlar grnmektedir.

Sır saklamak ergenlerin yaŐlarıyla doğru orantılı olarak artmaktadır. YaŐı daha büyük ergenlerle karşılaştırıldığında kk yaştaki ergenlerin sirlarını saklamakta daha çok zorlandıkları ve sır saklamak için gerekli stratejileri bilmedikleri görülmüştür. Yine de kk yaştaki ergenlerin anne-babalarından sır saklama hakkına sahip olduklarını hissetmelerine karşın onları her Şeyi bilen kişiler olarak algılamaları ergenleri çeliŐkiye düşürmektedir (Watson ve Valtin, 1993; akt: Finkeneaur vd., 2002).

Sırrın saklanmasında, sırrın kimden gizleneceğine ve sırrın kime açıklanacağına karar verilmeli, sırrı tutarken kişinin kendi eylemlerini kontrol altında tutarak sırrı açığa çıkarmaktan kendini alıkoymasına gerekir. Bu Şekilde sır tutma kişinin, davranışlarını ve dürtülerini kısıtlama çabası sonucunda kendi kendini kontrol etme kapasitesini arttırabilir (Muraven ve Baumeister, 2000; Tangney, Baumeister ve Luzio Boone, 2004). Sonuç olarak ergenin sır saklaması kendini kontrol etme becerisini arttırır ve öz-denetim kazanmasını sağlar (Frinj, 2004).

2.3. Anne-Baba Tutumları

Kişilere, nesnelere ve olaylara karşı benzer şekilde davranmamızı sağlayan eğilim “tutum” kavramıyla açıklanır. Tutumun duygusal, bilişsel ve davranışsal olarak üç bileşeni vardır. Bir nesne, kişi ya da olayla ilgili duygu, merkezi bileşendir. Bir nesne ya da olaya yöneltilen inançlar tutumun bilişsel bileşenini içerir. Duygu ve düşünceye uygun olarak davranma eğilimi de tutumun davranışsal bileşenidir (Kağıtçıbaşı, 1999). Kişilerin gelişiminde ergenlik dönemleri boyunca aile sistemleri içerisinde belirli kurallar ve sınırlılıklar bulunmaktadır. Bu süreçte kişinin alışık olduğu yapı ve sistemlerde hem aile hem ergen birey için hızlı değişimler de söz konusu olmaktadır. Bu dönemde, ergen daha özerk olmaya ve ailesinin dışında daha fazla zaman geçirmeye başlamakta (Larson, Richards, Moneta, Holmbeck ve Duckett, 1996) ve ergenin davranışlarında meydana gelen bu değişim anne-baba tutumlarının niteliğini ve niceliğini de etkilemektedir.

Anne-babanın ergeni kontrol etme isteklerini ergenin gelişim dönemi ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak gidermeleri gerekmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde anne-baba kontrolü ile ilgili farklı tanımların yapıldığı görülmektedir (Grolnick ve Pomerantz, 2009). Bu tanımlamalar kapsamında kontrol kavramına ek olarak otoriter (Baumrind, 1966), kuralcılık (Darling, Dornbush, Lamborn ve Steinberg, 1992) ve baskı (Deci ve Ryan, 1985; Grolnick ve Ryan, 1989) kavramları da bulunmaktadır (Griffith ve Grolnick, 2014). Bu kavramlar ortak özellikleri açısından incelendiğinde, anne-baba kontrolünün negatif sonuçlara neden olan tarafına odaklandıkları görülmektedir. Diğer taraftan alanyazında kontrol kavramına yönelik yetkeli, demokratik, hoşgörülü gibi ergenin gelişimine pozitif anlamda katkı sağlayan tanımların bulunduğu da görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde anne-baba tutumlarının farklı modellerle açıklandığı görülmüştür:

Bu modellerden psikodinamik modele göre, çocuğun cinsel ihtiyaçları ile içinde bulunduğu ailenin bireyleri arasındaki etkileşim çocuğun gelişiminde bireysel farklılıklara neden olmaktadır. Bu bağlamda anne-baba ve çocuk arasındaki duygusal ilişki çocuğun psikoseksüel ve psikososyal gelişimini etkilemektedir (Anur, 2014).

Adler anne-baba tutum modeline göre, çocuğun cesaretli ve topluma uyumlu olacak şekilde yetişmesi için, anne-babanın çocuğuna özgüven kazandırması ve atılgan olması için çocuğa sevgi göstermesi, onu desteklemesi gerektiğini savunmaktadır (Okeson, 2013). İlgili nitel ve nicel çalışmalar anne-baba tutumları açısından incelendiğinde sağlıklı yetişen bir

ergenin arkasında onu destekleyen, kişisel görüş ve önerilerine toplumda ve karar alma mekanizmasında değer veren bir aile yapısı olduğu göze çarpmaktadır.

Davranışçı modele göre çocuğun kişilik gelişimi anne-baba davranışları ile ilgilidir. Çocuğun gelişimindeki bireysel farklılıklar içinde bulunduğu öğrenme çevresinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Gelir, 2009).

Maccoby ve Martin (1983) modellerinde, Baumrind'in tanımladığı boyutları (duyarlık ve talepkarlık) içeren yeni bir sınıflama geliştirmiştir. Ebeveynlik tarzları Baumrind ile Maccoby ve Martin'e göre incelendiğinde; yetkeci ebeveynlik sıcaklık, fiziksel ya da duygusal doyum ve iletişim olmadan güç kullanmayı kapsamaktadır. Çocuğa gösterilen düşük duyarlık ve yüksek kontrol davranışları yetkeci ebeveynlik tarzı ile özdeşleştirilmiştir. Diğer bir kavramsallaştırılan ebeveynlik tarzı ise yetkeli ebeveynliktir. Yetkeli ebeveynler bazı katı kurallarla çocuklarının düşünce ve davranışlarını kontrol etme ve onları değerlendirme davranışında bulunurlar. Bu davranış biçimine sahip anne-babalar, çocuklarını hem kontrol ederek hem de onlara yakın davranarak, iletişime açık olma ve çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarına saygı duymaya yönelik bir ebeveynlik biçimi benimsemişlerdir (Pellerin, 2005). Üçüncü olarak izin verici ve hoş görülü ebeveynler, çocuklarından düşük beklenti içindedirler ve çok az disiplin uygularlar (Baumrind, 1971). Çoğu zaman, sıcak ve yakın davranırlar ve çocuğun yapacağı faaliyetleri kendisinin düzenlemesine izin verirler, gerçeklikten uzak isteklerini yapmasına müdahale etmez ve oluşturdukları standartlara uygun şekilde davranmaları konusunda çocuklarına ısrar etmezler (Baumrind, 1978). Diğer bir deyiş ile düşük kontrol ve yüksek duyarlık gösterirler (Maccoby ve Martin, 1983). Son ebeveynlik biçimi olan kayıtsız ebeveynlik, çocuğun yetişmesine yönelik çok az ilgi gösterme ile açıklanabilir. Bu ebeveynlik biçimi benimseyen anne-babalar çocuklarına karşı duygusal yakınlık gösterebilir veya bazen hiç ilgi göstermeyebilirler, duygusal olarak ulaşılmaz olabilir ya da çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarının farkında olmayabilirler ve hiç disiplin uygulamayabilir veya çok sıkı disiplin uygulayabilirler (Maccoby ve Martin, 1983). Aşağıda Maccoby ve Martin (1983) tarafından oluşturulan ebeveynlik stilleri şeması verilmiştir.

	Yüksek Kontrol	Düşük Kontrol
Yüksek Duyarlılık	Yetkeli	İzin verici
Düşük Duyarlılık	Yetkeci	Kayıtsız

Şekil 2.2. Ebeveynlik Stillerinin Dörtlü Şeması (Maccoby ve Martin,1983)

Anne-baba tutumlarının incelenmesinde üç önemli kategori kullanılması tutum ve davranışların etkilerinin daha iyi anlaşılmasında yardımcı olmaktadır.

2.3.1. Eşitlikçi ve Demokratik Anne- Baba Tutumu

Demokrasi kavramı toplumun her biriminde kişilerin kendilerini ideolojik açıdan ifade edebilmeleri adına oldukça önemlidir. Toplumun en küçük yapıtaşı olan aile kavramında da her bireyin kendini en yakınlarının içinde özgürce ifade edebilmesi, aile dışında da toplumda kendine olan güvenini kazanmasına katkı sağlamaktadır. Demokratik tutumun sınırlılıkları ilgili toplum tarafından belirlenmektedir. Demokratik anne baba tutumlarına sahip olan evlerde çocuğun sınırlarının olmadığı ve tamamen özgür olduğunu söylemek yanlıştır. Evde kabul gören ve kabul görmeyen davranışların sınırları önceden belirlenmiştir ve çocuk bu sınırlar içerisinde elbette özgürdür (Yavuzer, 2000). Bu süreçte sınırlar özgürlükleri kısıtlayıcı olmamakla birlikte, her aile bireyinin hakları, görev ve sorumlulukları belirlenerek çizilmektedir. Demokratik anne babalar çocuklarına sınır koyar ve onlara deneme yanılma payı bırakır. Çocuğun özgürlükleriye kullanabileceği biçimde ve kötüye kullanmadığı sürede artırılır. Çocuk emirlerle değil, yol gösterilerek ve ikazda bulunarak eğitilir. Çocuktan yaşından olgun davranışlar beklenmez ve onun kişiliğine saygı gösterilir (Yörükoğlu, 2000). Kişiliğe saygı göstermek ve fikirleri dinleyerek etkili yorumlarda bulunmak güçlü bir sevgi bağımlı gerektirmektedir. Aile içerisinde demokratik anne babaların en etkili özelliği aile bağları arasındaki sevgi ve saygıdır. Bununla birlikte demokratik anne babalar için sevgi bir yaptırım aracı değildir. Çocuğu disipline etmek adına onu sevgiden mahrum bırakmazlar. Çocuk aileyle eşit haklara sahiptir ve düşüncelerini açıkça ifade edebilmesi için teşvik edilir. Demokratik aileler çocuklarına karşı sevgilerini açıkça ifade eder ve hoşgörülü bir tavır içerisinde dirler (Kulaksızoğlu, 2004).

Demokrasi ve eşitlikçilik kavramlarının aile içerisinde oturduğu durumlarda kişilerin dış dünyada kendilerine olan özgüven, özerkliklerini kazanma, girişimcilik ve kendini geliştirmeye açık olma durumlarında olumlu yönde bir artış gözlemlenmektedir. Demokratik tutumla, böyle bir aile ortamında büyümüş olan çocuklar hareketli, korkusuz ve bağımsızdırlar. Bunun nedeni çocukların zihinsel yönden olduğu kadar sağlıklı kişilik gelişimi açısından da gelişmeye yatkın olmalarıdır. Bu ailelerde çocuğa yalnızca özgürlük olanağı tanınmaz. Aynı zamanda bu aileler çocuğu kendini anlatmaya ve deneyim kazandırmaya özendirir (Özgüven, 2001). Gözlemlenmektedir ki ergenlik döneminde kişiliğin

oturması ve sağlıklı bireylerin topluma kazandırılmasında aile yapısı, ailenin ergenler üzerindeki etkileri, tutumları ve davranış biçimleri oldukça önemlidir.

2.3.2. Aşırı Koruyucu ve Müdahaleci Anne- Baba Tutumu

Anne-babalarda koruyucu olma ve bebeklik döneminden itibaren çocuğun korunması durumu içgüdüsel bir davranış olmaktadır. Bu durum bebeklik ve ilk çocukluk döneminde avantajlı bir durum olsa da ergenlik döneminde aşırı korumacı ve müdahaleci tutum ergenin özerklik gelişimine zarar verebilmektedir. Koruyucu anne baba tutumlarıyla yetişmiş olan çocuklar sürekli bir müdahale altındadır ve bu durum onların kendi bağımsızlıklarını ve yeterlilik hissini kazanmalarına ket vurur (Kulaksızoğlu, 2004).

Müdahaleci ve korumacı bir tutum içerisinde olan anne-babaların çocuklarına dış dünyaya açılma ve sosyalleşme konusunda keskin çizgiler ve sınırlılıklar getirdikleri gözlemlenmektedir. Bu tutum ve davranışları alışkanlık haline getirmiş anne-babalarda çocuklarının sürekli yardıma ihtiyacı olduğu algısı ve çocuklarının tehlikede olduğu düşüncesi hâkimdir. Bu alanda önemli çalışmaları bulunan Türkiye'deki psikologlar ve araştırmacılar, Türk aile yapısından yola çıkarak bu tutum ve davranışların özellikle toplumun kültürel yapısıyla da alakalı olduğunu vurgulamaktadırlar. Müdahaleci anne-babalar evlatlarıyla sürekli bir arada bulunmak ister; onların büyüdüğünü kabullenemez. Bu da bir yandan çocuklarına karşı aşırı toleranslı olmalarına sebep olur. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda bu tutuma sahip anne-babaların evlatlarının bağımsız bir kişilik yapısına sahip olacakları söylenemez (Cüceloğlu, 1991).

Kontrolcü bir tutum içerisinde yetişen ergenlerin sınırlılıkları oldukça dardır ve bu süreçte, sürekli gözlerin üzerinde olduğunu hisseden ergen birey kendini ifade etmekte, duygu ve düşüncelerini açıklamada, hata yapmaktan korkmaktadır. Bu süreçte ilerleyen yaşlarda önüne geçilemez iletişim problemlerinin oluştuğu ilgili alan yazında öne çıkmaktadır.

2.3.3. Aşırı Otoriter ve Baskıcı Anne- Baba Tutumu

Anne-baba tutum ve davranışları arasında ergenlik dönemindeki bireye belki de en fazla zarar veren otoriter ve baskıcı tutum anlayışıdır. Keskin kurallar, özgürlüklerin kısıtlanması, aile içerisinde fikir ve görüşlere kapalılık bu tutum ve davranışları destekleyen davranış biçimleridir. Otoriter tutum ve davranışla yetişen bireylerin benlik algılarının zayıf olduğu ve akran ilişkilerinde zorluklar yaşadıkları gözlemlenmiştir. Bu tip çocuklarda ilerleyen yaş gruplarında kural tanımazlık, sert tutum ve davranışlar, içe kapanıklık ve agresif

yapı gibi özelliklerin gözlemlenmesi olağandır. Otoriter anne-baba tutumunda ailelerin çocuklarına duyduğu bir sevginin varlığından söz edilebilir fakat söz konusu bu sevgi çocuklar belirlenen kurallara uyduğu vakit ortaya çıkar. Bu durumda sevginin belirlenen davranış kalıplarına uyulduğu vakit verilen bir ödül olduğu söylenebilir. Otoriter anne-babalar çocuklarının her daim kendi sözlerinin dinlemeleri ve kural dışına çıkmamaları beklentisi içindedirler. Bu anne babalar düşüncesinin sorgulanmasından hoşlanmadıkları için evlatlarıyla fikir tartışmasına girmezler. Koydukları kuralların sorgusuz gerçekleştirilmesi arzusundadırlar. Farklı bir durumlar karşılaştıklarındaysa çocuğu yanlış gördükleri davranış için cezalandırırlar (Kuzgun, 1973).

Otoriter anne-babalar, sert ve cezalandırıcı tavırlarıyla çocuğun bağımsızlığının gelişmesine engel olmaktadır. Otoriter anne-babaların çocukları yetkili anne-babaların çocukları kadar bağımsız ve kendine güvenli olamamaktadırlar (Holden, 1997). Genel çerçevede bakıldığında otoriter anne baba tutumlarının çocuk üzerindeki etkisinin olumlu olmadığı görülür. Bu tutum özellikle çocuklarının akademik hayatlarını olumsuz etkiler. Çocuğun öz güveni zedelenmiş ve sınavlar karşısında anksiyete düzeyi yüksektir. Bu da hayat boyu başvuracağı işlerde önüne gelecek olan sınavlarda güçlük çekmesine ve de başarısız olmasına sebep olabilir.

2.3.4. Anne-Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Anne baba tutumları kişilerin içinde buldukları toplumun gelenek, görenek, kültürel yapısı ve kuralları ile de ilişkilidir. Ailelerin davranışlarını etkileyen etmenler arasında anne-babanın kaygı düzeyi, sosyo-ekonomik çevre, çalışma hayatı, eğitim durumları gibi faktörler etkin olmaktadır.

Anne babaların yetiştirilme tarzları, psikolojik yapıları, genetik faktörleri ve aldıkları eğitimin yanında ergenlik dönemini nasıl geçirdikleri de çocuklarına karşı buldukları tutum ve davranışları hakkında ipuçları vermektedir. Yapılan araştırmalara göre örselenmiş bir çocukluk öyküsüne sahip olan anne-babaların ebeveynlik rollerinde de yetersiz oldukları, çocuklarına karşı hoş olmayan tavırlar sergiledikleri ve evliliklerininse bir süre sonra sonlanabildiği elde edilmiştir. Ek olarak anne babalarında belli ruhsal problemler olan çocukların kendilerinde de bu sorunlara rastlanabildiği görülmüştür. Anne-baba tutumları, buldukları toplumdan ayrı düşünülemez (Ekşi, 1990). Anne-baba tutumlarını etkileyen bir diğer faktör anne babaların çocukları üzerinde kurdukları hayaller ve arzu ettikleri çocuk modelidir. İstenilen çocuk modelinde genellikle söz dinleyen, yüksek zekâ düzeyine sahip,

yetenekli bireyler varken, gerçekte bu beklentileri elde olmayan nedenlerle karşılayamayan çocuk suçlanma psikolojisine maruz kalmaktadır.

Anne-babalar çocuğun içinde buldukları aynı olaya karşı yaşa göre farklı tepkiler vermektedirler (Dönmezler, 1999). Falbo (1976), ilk çocukların diğer çocuklara göre, daha öz güvenli ve uysal olduklarını söyler. Diğer çocuklar sürekli çevre tarafından ilk çocukla mukayese edilir ve bu da çocuklukta yetersizlik duygusu oluşturur (akt: Gander ve Gardiner, 1998). Sonuç olarak anne babanın tutumlarının altında yatan etmenler doğrudan çocuğun eğitimini etkilerken, dolaylı olarak da toplumu etkilemektedir.

2.3.5. Anne-Baba Tutumlarının Bireyin Hayatındaki Etkisi

Aile kavramı toplumda var olan sosyal bir sistemi temsil eden, karmaşık yapılı, belirli bir amaca yönelmiş ve üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmek adına stratejiler geliştiren bir alt sistemdir (Sabatelli ve Bartle, 1995). Aile kavramı içerisinde etkili iletişim kurabilmek ve tüm aile bireylerinin birlikte olduklarında ortak bir amaca hizmet edebilmesi oldukça önemlidir. Geçmiş yıllardan itibaren anne ve babanın baskın olduğu aile içi sistemlerde son zamanlarda çocuğun yapısı, becerileri ve özellikleri tek yönlü bir baskınlıktan kurtarmaktadır, bu sayede çocuk edilgen pozisyonundan çıkarılmaktadır (Hortaçsu, 2003).

Bireyin doğumdan sonra içinde bulunduğu ilk sosyal ortam ailesidir. Çocuğun bu sosyal ortamda özellikle anne-babasından algıladığı tutumlar kişilik gelişimine etki etmektedir. Anne-baba tutumları ile çocuğunun psikososyal gelişimi arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmacılar, ailenin tutumlarının; çocuğun kişisel ve sosyal uyumuna, kendini kabulüne, iletişim yeteneklerine etki ettiğini bulmuşlardır Yaşamın ilk yıllarında bebek ve annesi arasında yakın ilişkiden dolayı güven duygusu fazlaca gelişmektedir. Gelişen bu güven duygusu ilerleyen yıllarda kişilik oluşumu sürecinde yaşanılan ikili ilişkilerde etkili olmaktadır. Anne ve çocuk arasında düzenli olarak devam eden fiziksel temas sağlam iletişimin önemli bir anahtarı olarak görülmektedir. Bowlby (1982), gelişimin temelinde anne çocuk arasındaki samimi ilişkinin olduğunu söyleyerek, bu ilişkinin doyum ve haz sebebi olduğunu ortaya koyar (akt. Yavuzer, 1994).

Bireyin ilerleyen zamanlarda ne tür davranışlar sergileyeceğine dair durumunu çocukluğunda anne ve babasının ona karşı olan tutum ve davranışları belirlemektedir. Anne-babaları tarafından farklı tutumlar gösterilerek yetişen çocukların farklı kişiliklerde olması tahmin edilebilir bir sonuçtur. Alanyazında yapılan araştırmalar çocuk ve ergenlerin psiko-

sosyal gelişimleri için en sağlıklı ortamın anne-baba ve çocuk arasında sevgi ve saygının bulunduğu, demokratik aile ortamı olduğunu göstermiştir (Eldeleklioğlu, 1996).

Anne-baba tutumlarının çocuk üzerindeki etkisi alanyazında oldukça fazla çalışılmıştır. Bununla birlikte anne ve babanın ayrı ayrı da çocuk üzerinde farklı etkileri vardır. Çocuğun dünyaya gelmesinin ilk anından itibaren maddi ve manevi yardım ihtiyacı duyulan kişi annedir. Annenin her konuda alacağı kararlar, tutum ve davranışları bireyi etkiler ve bu tavırlar benlik algısı ve kişilik gelişimi bakımından önem taşımaktadır. Freud' un 'Oedipus Karmaşası' kavramından da yola çıkılarak annesine düşkün olan bir erkek bireyin kişilik özelliklerinin özerk, girişimci ve bağımsız olması beklenemez. Yaşanılan olay ve deneyimler çocukların kişilik özellikleri üzerinde kalıcı etkiler bırakmaktadır. Çoğu durumda çocukların davranışlarındaki farklılıkları kişinin doğuştan genetik özellikleri değil de yaşadıkları ve içinde maruz kaldıkları durumlar belirlemektedir (Pomerantz, 2001).

Yapılan araştırmalara göre babanın olmaması özellikle çocuğun zihinsel gelişimini etkilemekte, çocuklar bu yokluğa farklı psikolojik tepkiler vermektedir. Bu tepkiler ailede babanın rolüne, çocukla olan iletişimine, çocuğun hangi yaşta olduğuna, ayrılığın ne kadar sürdüğüne, annenin yaklaşımına ve çocuğun ailedeki diğer bireylerle olan iletişiminin niteliğine bağlı olarak değişebilir. Babanın pozitif ve kaliteli yaklaşımı ile çocuklarda liderlik, uyum yeteneği, matematik başarısı ve olumlu cinsel kimlik gelişimi arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu bilgisi elde edilmiştir (Kuzgun, 1999). Diğer taraftan beş-altı aylık bebekler ile yürütülen bir araştırmada babası olan bebeklerin gelişimi babası olmayanlara göre daha ileri düzeydedir (Güngörmüş ve Özkardeş, 2006). Baba faktörü erkek çocuklarının üzerinde erkeklik kimliğinin tanınımının yapılabilmesi adına oldukça önemli etkenlerden birisini oluşturmaktadır. Babanın olmaması durumunda çocukların anneye olan iletişimi ve çevreyle ilişkisi de farklılık göstermektedir. Babanın ev ortamından uzun veya kısa süreli ayrılması durumlarında da aynı etkenler ortaya çıkabilmektedir. Bu tür durumlarda çocuklar özellikle anneye daha bağımlı olmaktadır. Babalar kız çocuklar üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir bu durum ergenlik döneminin öncesinde Freud'un 'Elektra Karmaşası' kavramına kadar dayanmaktadır. Kız çocuğu babanın varlığını doğduğu andan itibaren hissetmek ister, bu durumun altında korunma içgüdüğü temel oluşturmaktadır. Kız çocuklarının babalarıyla olan ilişkileri ilerleyen yaşlarda özellikle ikili ilişkilerde sağlıklı bir temel oluşturulması ve evliliklerinin sorunsuz ilerlemesi adına önemlidir (Güngörmüş ve Özkardeş, 2006).

2.3.6. Anne-Baba Tutumlarının Çocukların Okul Hayatına Etkisi

Anne-babaların çocuklara karşı tutumları ve çocuğun akademik benlik ve başarısı arasında bir ilişki olduğu söylenebilmektedir. Anne ve babanın çocuklarını yetiştirme tarzları ve çocuklarını ders ve okul hayatı konusunda zorlama yoluyla denetim altında tutmaları dezavantajlı bir ortam oluşmasına sebep olmaktadır. Demokratik tutuma sahip ailelerde bireyler ilerleyen yıllarda daha iyi sonuçlar çıkarmaktadırlar. Her yetiştirilme tipinin doğurduğu sonuçlar birbirinden farklı görülebilmektedir. Koruyucu anne-baba tutumlarında öğrencilerin okul başarısı ve okul hayatındaki etkiler değişkenlik göstermektedir. Çocuğunun sahip olduğu görev ve sorumlulukları yerine getirmek isteyen anne-babalar onun özgürleşmesini engelleyerek bağımsızlaşma ve özerklik konularında engel olmaktadır (Satır, 1996).

Çocuklar öğrencilik dönemlerinde ailelerinin kendi ödevlerine katkı sağlamalarının boyutunu genellikle kontrol etmekte güçlük çekerler. Süreç içerisinde bir göreve veya ödev yapılıp yardım boyutu ve bu durumun zaman içerisinde giderek artması çocuğun görev ve sorumluluklarını kolayca ailelerinin üzerine yıkmaya konusunda etken olmaktadır (Çağdaş, Seçer, 2002). Birey bağımsız olduğu takdirde kendi kararlarını verebilecek ve kendi görev ve sorumluluklarının üstesinden gelebilecek düzeyde olmaktadır. Aileler tarafından okul ortamındaki görev ve sorumluluklara yapılan bu yüksek müdahale durumunun altında yatan öğrencilerin okul başarısının artışı konusundaki istekliliktir. Çocuklarının eğitim ortamlarında akranlarından başarısız olmalarını durumunda bu durumu kendilerine karşı yetersizlik olarak algılayan anne-babalar süreç içerisinde sorumlulukların hepsini daha fazla üstlenmeye başlamaktadırlar. Eastman (1998), okul hayatı boyunca anne babaları tarafından desteklenen çocukların kendilerine güvendiklerini, içsel motivasyonlarının arttığını ve bu tutumların onların başarıları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu elde etmiştir. İstenilen bu destek durumunun çeşitli sınırlılıkları ve boyutları olması durumunda faydalıdır fakat bu durum giderek artış gösterdiğinde içinden çıkılmaz bir durum yaşanabilmektedir.

2.4. İlgili Araştırmalar

2.4.1. Yurtdışında Yapılan İlgili Araştırmalar

2.4.1.1. Anne-Baba Tutumu İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Lamborn, Mounts, Steinberg, Dornbusch' un (1991) yaptığı çalışmada 4100 ergenin algıladıkları anne-baba tutumu incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre anne-babalarını otoriter olarak algılayan ergenler psikososyal yeterlilik ölçümlerinde en yüksek puanı, psikolojik ve davranışsal işlev bozukluğu ölçümlerinde en düşük puanları almıştır. Ayrıca anne-babalarını otoriter olarak algılayan ergenlerin, diğer gruplarla karşılaştırıldığında daha zayıf öz-anlayışa sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Buna karşılık anne-babasını hoşgörülü olarak algılayan ergenlerin daha yüksek özgüven sahibi, madde kullanım eğilimli ve okula karşı az ilgili bireyler oldukları saptanmıştır.

Shek (2005), 3017 ortaokul öğrencisinin ebeveynlerinden algıladıkları davranışsal ve psikolojik kontrol ile ilgili çalışma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre ergenlerin annelerinden daha fazla davranışsal kontrol; babalarından daha az psikolojik kontrol algıladıkları ortaya çıkmıştır.

Soenens, Vansteenkiste, Luyckx, and Goossens'nin (2006) yaşları 15-21 arasında değişen 10. , 11. , 12. sınıfa devam eden 698 ergenle yaptıkları çalışmada algılanan anne-baba tutumları, kendini açıklama, algılanan anne-baba bilgisi ve davranış problemleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma bulguları; yüksek duyarlılık, yüksek davranışsal kontrol ve düşük psikolojik kontrolün ergenlerin ebeveynlerine ve akranlarına kendini açıklamalarında bağımsız belirleyiciler olduğunu göstermiştir.

Dwairy ve Achoui (2009) Hint, Fransız, Polonyalı ve Arjantinli 2884 ergen üzerinde kültürlerarası ebeveynlik ve çocuk psikolojik uyumunu incelemiştir. Sonuçlar, anne-baba kontrolünün kültür ve aile bağlantılılığı ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Doğu ülkelerindeki ebeveynler, çocuklarına batıdaki ebeveynlerden daha fazla kontrol uygulamaktadırlar.

Agaloos Pesigan, Luyckx ve Alampay (2014) araştırmalarında yaşları 17-30 arasında değişen 779 Filipinli kişinin katılımıyla anne-babadan algılanan tutum (psikolojik kontrol ve destek), depresyon, psikolojik iyilik ve kimlik boyutları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, anne-babadan algılanan psikolojik kontrolün depresyon ile olumlu, iyi oluş düzeyi ile olumsuz; anne-babadan algılanan desteğin ise psikolojik iyi oluşla olumlu bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır.

2.4.1.2. Duygusal Özerklik İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Steinberg ve Silverberg (1986) farklı sosyo-ekonomik düzeyden gelen 10-16 yaş aralığında bulunan 865 bireyde duygusal özerklik, akran baskısına direnç ve özgüven arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre yaş ve cinsiyet değişkenlerine ilişkin farklar bulunurken, sosyo-ekonomik düzey değişkenine ilişkin bir fark bulunamamıştır. Cinsiyete değişkenine göre, kızların duygusal özerkliğinin tüm boyutlarında erkeklerden daha yüksek ortalamalara sahip olduğu saptanmıştır. Duygusal özerkliğin yaşla arttığı özellikle 5. ile 6. ve 6. ile 8. sınıflar arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Ayrıca kızlar ve erkeklerde duygusal özerklik ile akran baskısına direnç ve özgüven arasında negatif ilişki saptanmıştır.

Ryan ve Lynch (1989), ergen ve genç yetişkinlerde Steinberg ve Silverberg'in (1986) duygusal özerklik yapısını incelemiştir. Duygusal özerkliğin, özerklik ve bağımsızlaşmadan daha çok anne-babadan duygusal kopmayı ölçtüğünü tartıştıkları çalışmalarında, ergenlerin anne-babalarıyla niteliksel anlamda iyi bağlanma gerçekleştirdiklerini ancak arkadaşlarıyla iyi bağlanma gerçekleştiremediklerini belirten erken ergenlik dönemindeki çocuklarla duygusal özerklik arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca lise grubunda duygusal özerklik anne-baba dışlanmasını deneyimlemeyle pozitif yönde ilişkili, algılanan bağımsızlık desteğiyle yüksek oranda ilişkisiz bulunmuştur. Genç yetişkinlikte ise duygusal özerklik aile bağlılığıyla, ana-baba kabulüyle, bağımsızlık desteğiyle ve algılanan sempatiklikle ilişkili bulunmuştur.

Fuhrman ve Holmbeck (1995) yaşları 10-18 arasında değişen 96 ergen ve onların anne ve öğretmenleri ile duygusal özerkliği bireysel, ailevi ve kültürel bağlamda incelemiştir. Araştırma bulgularına göre ergen-anne-baba ilişkisi pozitif olduğunda ve ergen daha az duygusal özerk hissettiğinde ergenin pozitif uyumunun daha muhtemel olduğu bulunmuştur. Diğer taraftan aile ortamı olumsuz ise duygusal özerkliğin yüksek olması ergen uyumuyla pozitif ilişkili bulunmuştur. Sonuç olarak olumlu aile ortamında duygusal özerkliğin zararlı, buna karşın daha az destekleyici aile ortamında yararlı olduğu ortaya çıkmıştır.

McBride-Chang ve Chang (1998) ergen-ebeveyn ilişkisinde duygusal özerklik, ebeveynlik tarzları ve okul başarısı arasındaki ilişkiyi 906 ergen ve 1096 ebeveynle incelemiştir. Araştırma sonuçlarında duygusal özerkliğin üç alt boyutunda (idealleştirmeme, bağımsızlaşma, bireyleşme) alınan puan ortalamaları sınıf düzeyi yükseldikçe artmışken ebeveyni insan olarak görme alt boyutunda ise tam tersi bir sonuca ulaşılmıştır.

Beyers ve Goossens (1999) yaşları 12-17 arasında değişen 558 ergenle anne-babalarından algıladıkları ebeveynlik biçimlerinin duygusal ve davranışsal özerklik düzeyleri ile psikososyal uyumları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma bulgularında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Erkek ergenlerin algılanan demokratik ebeveynlik, duygusal özerklik ve içsel stres ortalamaları kız ergenlere göre daha düşük bulunmuştur. Kız ergenlerin normal dışı davranış puanları erkeklere göre daha düşük bulunmuştur. Özerk olmak kızlarda erkeklere göre daha stresli bir deneyim olarak ifade edilmiştir. Ayrıca duygusal özerklik sağlıklı psikososyal uyum için bir risk faktörü olarak görülmüştür. Duygusal ve davranışsal özerklik, özgüven ve normal dışı davranışlar yaşla doğrusal olarak artmıştır.

Noom, Dekovic ve Meeus' un (2005) gerçekleştirdikleri çalışma kapsamında özerklik ve bağlanmanın ergenin psikososyal uyumu üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Bu amaç kapsamında 400 ergenlik dönemindeki katılımcı ile çalışılarak nicel araştırma yöntemleri ile ilgili veriler toplanmıştır. Ergenlerin özerklik düzeyleri, öz-saygı düzeyleri, sosyal ve akademik yeterlikleri, depresif duygu durumunun belirlenmesi ve bağlanma türlerinin incelenmesi amacıyla ölçekler aracılığıyla veriler toplanmıştır. Elde edilen verilerle yürütülen çalışma sonucunda özerklik ve bağlanmanın toplam etkisinin psikososyal uyumu yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Thung ve Dhillon'ın (2006) 'Duygusal Özerklik Ölçeği' kullanılarak 500 Hintli orta ve ileri ergenlik döneminde bulunan kişiyle yaptıkları çalışmada cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre kadınların duygusal özerklik ortalamalarının erkeklerden yüksek olduğu görülmüştür.

Garber (2011) çalışmasında 145 ergen ve anneye, annenin depresyon eğilimi, aile fonksiyon bozukluğu, duygusal özerklik ve ergen uyumu arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma bulgularına göre anne depresyon eğilimi, duygusal özerkliği ve ergen uyumunu anlamlı şekilde yordamaktadır. Depresyon eğilimli annelerin çocukları arasında, daha yüksek seviyelerde duygusal özerklik (ayrılma) ve sorunların içselleştirilmesi ve dışsallaştırılmasında önemli artışlar olduğu saptanmıştır.

Tulviste (2011) çalışmasında, kurum tarafından yetiştirilen 109 ve evde yetiştirilen 106 15-19 yaş aralığındaki gencin özerklik, özgüven ve gelecek eğitim planları incelemiştir. Ergenlerden veriler, Gençler için Zaman Çizelgesi Ölçeği (Feldman ve Rosenthal), Duygusal Özerklik Ölçeği (Steinberg ve Silverberg), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, kurumda yaşayan ergenler, duygusal ve davranışsal özerklik ile

benlik saygısı ölçeklerinden evde yaşayan ergenlere göre daha düşük puan almışlardır. Kurumda yaşayanlardan gelecekte eğitim planı olan ergenler evde yaşayanlara göre daha azdır. Kurumda yaşayan erkek ergenler kızlara göre daha yüksek duygusal özerklik puanına sahiptir. Ailesiyle birlikte yaşayan ergenler daha yüksek benlik saygısı puanı almışlardır. Davranışsal özerklik ve duygusal özerkliğin idealleştirmeme boyutu benlik saygısını yordamıştır.

Parra, Oliva ve Sanchez-Queija (2014) yaptıkları çalışmada İspanyol ergenlerde duygusal özerklik gelişiminin gerçekten ergen gelişiminin bir parçası olup olmadığını ve zor aile ilişkilerinin bir göstergesi olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre duygusal özerklik gelişimi cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Aile bütünlüğü ve yaşam doyumu, duygusal özerklik ile anlamlı negatif ilişkiler göstermiş ve katılımcılar ergenlik döneminden yetişkinliğe geçerken bu ilişkiler daha belirgin hale gelmiştir. Sonuç olarak duygusal özerklik, ergenlik döneminde gerçekleşen gelişimsel bir aşama olarak görünmemektedir, aksine zor aile ilişkilerinin bir göstergesidir.

2.4.1.3. Sır saklama ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Vangelisti'nin (1994) yaptığı çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin %99'unun ailelerinden en az bir tane sır sakladığını ve beş yaşındaki çocukların bile sır saklamanın ne demek olduğunu bildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların sır saklamalarına neden olarak utangaç ve sıkılgan bir karakterde olması ortaya çıkmıştır.

Kelly ve McKillop (1996) yaptıkları çalışmada sır saklama durumunun hangi koşullarda birey açısından yararlı olduğuna ve sırların açıklanmasında bir sırdaşın üstlendiği rolün ne düzeyde yarar veya zarar sağladığına dair varsayımlarda bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre, her sırrın açıklanmasında bireyin fayda görmeyeceği, güvenilir ve yargılanmayacak sırdaşlara sırların açıklanması gerektiği ortaya konulmuştur.

Finkenauer ve diğerleri (2002) yaptıkları çalışmada sır saklamanın ergenlik döneminde özel bir anlamı ve gelişim süreçlerinde etkileri olabileceğini ileri sürmektedir. Bu durumda sır saklama durumları duygusal özerklik ile yakından ilişkilendirilmiştir. Araştırmada 12-18 yaş arasında bulunan 227 ergenlik dönemindeki bireyden alınan verilerle; sır saklama durumlarının fiziksel ve psikolojik dezavantajlarla ilişkili olmasının yanı sıra duygusal özerklik ile ters yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularında yaş faktörünün oldukça önemli olduğu ve buna göre yaşın artması halinde sır saklama

durumunun da aynı oranda arttığı bunun yanı sıra ergenlik döneminde kız çocukların anneye, erkek çocukların babaya yönelik paylaşımlarının arttığı ortaya çıkmıştır.

Frijns ve diğerleri (2005) ebeveynlerden sır saklama durumunda ortaya çıkacak olası sonuçları ve öz denetim ilişkisini 1173 ergenden alınan verilerle incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre anne ve baba ile iletişimin, anne-baba desteğinin değişkenleri kontrol altına alındığında dahi anne babadan sır saklamanın psikososyal ve davranışsal dezavantajları ortaya çıkardığı görülmüştür.

Smenata ve diğerleri (2006) tarafından yapılan araştırmada anne- babaların ergenler üzerindeki otoritesi ve ergenlik dönemindeki bireylerin sır saklamaları ile ilgili inançları konusunda 276 aileden veri toplanmıştır. Araştırmanın temel sonuçlarına göre ergenlerin ailelerine karşı açıklamakta zorlandıkları konular başında kişisel durumları yer almaktadır. Ergenlik dönemindeki bireylerin bu süreçte açıklamaya zorlandıkları konuları anneleriyle daha fazla paylaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Bumpus ve Hill (2008) tarafından yapılan araştırmada 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin sır saklama durumları ile anne-baba ilişkilerinin birbirleri ile bağlantılı olduğu ortaya konulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, anne-baba ve çocuk ilişkisinin zayıf olması durumunda sır saklama düzeyinin arttığı bulunmuştur. Ayrıca sır saklamakta olan çocukların sosyal yeterliliklerinin, sır saklamayanlara oranla daha zayıf olduğu ortaya çıkmıştır.

2.4.2. Yurtiçinde Yapılan İlgili Araştırmalar

2.4.2.1. Anne-Baba Tutumu İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Musağaoğlu (2004) ergenlerde algılanan davranışsal özerklik ile algılanan ana-baba tutumu arasındaki ilişkiyi incelemek için 758 ilk, orta ve son ergenlik dönemindeki öğrenciden veri toplamıştır. Araştırma sonucunda ilk ergenlik dönemindeki kızlar dışında diğer tüm yaş gruplarındaki kız ve erkek bireylerin davranışsal özerkliğini annelerinden algıladıkları kabul/ilginin anlamlı şekilde yordadığı ortaya çıkmıştır.

Harma' nın (2008) anne-baba kontrol davranışlarının ve aile içi çatışmaların ergenin öz-denetim becerileri ve uyumları üzerindeki etkiyi incelediği çalışmaya 6. ve 7. sınıfa devam eden 300 öğrenci ve öğrencilerin anneleri katılmıştır. Öğrencilerden algıladıkları anne-baba kontrol davranışları, öz denetim becerileri ve akademik benlik kavramı ölçümleri alınmıştır. Annelerden ise kontrol davranışları, aile içi çatışma, ergenlerin öz-denetim becerileri ve

problem davranışları ile ilgili veriler toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ergenin algıladığı anne-baba psikolojik kontrolü ergenin öz-denetim becerilerini yordamaktadır. Anne-baba davranışsal kontrolü ise sadece ergenlerden alınan verilerle elde edilen modelde öz-denetim becerilerini yordamaktadır.

Dağlı ve Beyazsaçlı (2010), ‘Ana-baba tutumu ve kendini gerçekleştirme düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi’ adlı araştırmasında veri toplama aracı olarak ‘Kişisel Yönelim Envanteri’ ve ‘Ana- baba Tutum Ölçeği’ kullanmışlardır. Araştırma Lefkoşa’da 116 personel ile yapılarak sonucunda bireyin kendini gerçekleştirme düzeylerinin ve ana-baba tutumlarının, gelir, yaş, bölge, kardeş sayısı ve eğitim değişkenleri açısından anlamlı olarak farklılık gösterdiğini saptamıştır. Otoriter ana-baba tutumuyla kendini gerçekleştirme arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Ebeveyn kontrolü ve ergenlerin sosyal işlevselliği arasındaki bağlantıda ilişkiyel saldırganlığın aracı rolünü belirlemek amacıyla Tepe ve Sayıl (2012) tarafından yapılan araştırma kapsamında 780 ergen incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; anneden algılanan psikolojik kontrolün kızların ve erkeklerin ilişkiyel saldırganlığını pozitif yönde; davranışsal kontrolün ise sadece kızların ilişkiyel saldırganlığını negatif yönde; babanın uyguladığı psikolojik kontrolün sadece erkeklerin ilişkiyel saldırganlığını pozitif yönde; babadan algılanan davranışsal kontrolün ise hem kızlarda hem de erkeklerde ilişkiyel saldırganlığı negatif yönde yordadığı görülmüştür. İlişkiyel saldırganlığın ise sadece erkeklerde yalnızlık düzeyini pozitif yönde; olumlu arkadaş niteliğini ise negatif yönde yordadığı bulunmuştur. İlişkiyel saldırganlığın aracılık ettiği ilişkiler ise erkeklerde anne ve babadan algılanan psikolojik kontrol ile ergenin sosyal işlevselliği (olumlu arkadaşlık niteliği ve yalnızlık) arasındaki ilişki ve babadan algılanan davranışsal kontrol ile yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkidir.

Kocayörük (2012) tarafından 525 lise öğrencisi ile yürütülen araştırma kapsamında ergenlerde ana- baba algısı, özerklik ve duyuşsal iyi oluş arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik sonuçlar elde edilmiştir. Bu araştırma sonuçlarında elde edilen verilere göre; ana-baba algısının özerklik ile ilişkili olduğu, baba algısının bu süreçte olumlu ve olumsuz duyguların oluşmasında etkili olduğu ortaya çıkmaktadır.

Kurt, Sayıl ve Kındap Tepe, (2013) 685 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmada, anne-babadan algılanan psikolojik kontrol ile yalnızlık düzeyi arasındaki ilişki ve bu ilişkide kişilerarası güven inancı ve akrana bağlanma rollerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre algılanan psikolojik kontrolün kız ve erkeklerin yalnızlık düzeyini pozitif yönde yordadığını

ve bu ilişkinin hem anne-baba hem de akrana bağlanmayla kısmen açıklanabildiği ortaya çıkmıştır.

Gündoğmuş (2017) ergenlerde yalnızlık düzeyinin yordanmasında anne-baba tutumlarının ve okul tükenmişlik düzeyinin etkisini incelemek için 328 ortaokul öğrencisinden veri toplamıştır. Verilerin toplanmasında UCLA Yalnızlık Ölçeği, Anne Baba Tutum Ölçeği, İlköğretim II. Kademe Öğrencileri İçin Okul Tükenmişliği Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre kız ergenler anne-babalarını daha demokratik algıırken, erkek ergenler anne-babalarını daha otoriter algılamaktadırlar.

Aktaş' ın (2017) yaptığı araştırmada, davranışsal kontrol, psikolojik kontrol ve ebeveynlere yönelik prososyal davranışlar Bolu, Ankara ve İstanbul illerinde yaşayan okul çağı dönemindeki çocuklar ve annelerinin katılımı ile incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, kızlar daha fazla davranışsal kontrol algıladığını rapor ederken erkekler daha fazla psikolojik kontrol algıladıklarını rapor etmişlerdir.

2.4.2.2. Duygusal Özerklik İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Aydın (2000) algılanan ebeveyn kontrolü ile duygusal ve davranışsal özerklik ilişkisini 11-18 yaş aralığında bulunan ergenlerle incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre algılanan anne-baba kontrolünün yaşla birlikte azaldığı, duygusal özerkliğin ise yaşla birlikte arttığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca anne-baba kontrolünü yüksek düzeyde algılayan ergenlerin duygusal özerkliklerinin de daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öngen (2004) tarafından özerklik kazanma sürecinde ergenin anne ve babası ile ilişkilerinde yaşadığı farklılıkları ve ilişkileri ele almak için yapılan çalışma kapsamında Ergen-Anne İlişkileri Ölçeği (EAIÖ) ve Ergen-Baba İlişkileri Ölçeği (EBİÖ) geliştirilmiştir. Araştırmaya katılan 412 ergen bireyin, ergen- anne ile ergen-baba ilişkilerinde okul türüne, cinsiyete ve sınıf düzeyine göre farklılıklar olduğu saptanmıştır. Kız ergenlerin erkeklerle karşılaştırıldığında annelerinden daha fazla sevgi gördükleri, ancak özgürlüklerinin de erkeklerle karşılaştırıldığında anneleri tarafından daha fazla kısıtlandığı; kızların erkeklerle karşılaştırıldığında yine babaları tarafından özgürlüklerinin daha fazla kısıtlandığı ortaya çıkmıştır.

Yılmaz (2007) araştırmasında ilköğretim ikinci kademeye (6, 7 ve 8. sınıf) devam eden 1006 öğrenciden topladığı verilerle, ergenlerin algıladıkları anne-baba tutumlarının, özerkliklerinin gelişimine ve okul başarılarına olan etkilerini incelemiştir. Araştırma

sonuçlarına göre, hem duygusal hem de davranışsal özerklik faktör puanlarının ortalamalarının kızlarda erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Duygusal özerklik ile anne-babadan algılanan psikolojik özerklik arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Davranışsal özerklik ile anne-babadan algılanan psikolojik özerklik ve anne-babadan algılanan kabul/ilgi ortalamaları arasında ise pozitif ilişki saptanmıştır.

Özdemir ve Çok (2011) tarafından ergenlikteki bireylerin özerklik gelişimlerinin kuramsal olarak incelenmesi amacıyla yürütülen bu çalışma kapsamında özerklik gelişiminin “aileden ayrışma” anlamından “kendi kendini yönetme” kavramına doğru bir değişim yaşamıştır. Başkalarından bağımsız olma anlamına gelen ayrışma sağlıklı bir gelişim için ön koşul olarak görülürken, kendi kendini yönetme bakış açısı özerkliği temel bir gereksinim olarak görmekte ve özerkliğin başkaları ile ilişkileri sürdürerek sağlıklı bir şekilde gelişeceğini ileri sürmektedir. Birçok çalışma özerk olma ve aile ile yakın ilişkileri sürdürmenin ergenlerin iyi oluşları üzerinde olumlu etkisinin olduğunu göstermektedir. Ergenlikte özerkliği ortaya çıkaran etmenlerin ve özerkliğin sonuçlarının anlaşılması psikologlara, psikolojik danışmanlara ve eğitimcilere ergenleri daha iyi anlamalarında ve onlara yönelik hazırlayacakları, sağlıklı gelişimlerini destekleyici programların planlanmasında yardımcı olabilecektir.

Deniz, Çok ve Duyan (2013) ergenlikte önemli bir gelişimsel özellik olan duygusal özerkliği ölçmek amacıyla Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından geliştirilen Duygusal Özerklik Ölçeği’ni (Emotional Autonomy Scale) dilimize uyarlayarak 720 ergen birey üzerinde uygulamışlardır. Uygulamalar sonucunda toplam 20 maddeden oluşan orijinal ölçeğin pilot çalışmasında, açımlayıcı faktör analizinde faktörlerin düzgün bir şekilde dağılmadığı, ana-babayı birey olarak görme alt boyutunun ergen gelişimine katkısının zayıf olduğu ve düşük ve negatif madde toplam korelasyonlarına sahip olduğunu görülmüştür. Bu nedenle ölçekten “anne-babayı birey olarak görme” alt boyutu çıkartılmış ölçeğin madde sayısı 14’e indirilmiştir. Bu uygulamanın sonucunda ölçeğin üç faktörlü yapısının doğrulandığını ve ergenlerin duygusal özerklik düzeylerini ölçmede kullanılabileceğini ortaya koyulmuştur. Mevcut çalışmamızda duygusal özerklik değişkenini ölçmek amacıyla bu ölçek kullanılmıştır.

Çoban (2013) tarafından ‘Türkiye’de ergenlerin duygusal özerkliklerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi’ üzerine yapılan araştırma kapsamında 6061 ergenlik dönemindeki bireyin katkıları ile ‘Duygusal Özerklik Ölçeği’ kullanılarak veri toplanmıştır. Bulgular kapsamında duygusal özerklik boyutunda yaş, cinsiyet ve ana-baba

birliktelik durumuna göre farklılıklar olduğu görülmektedir. Erkeklerin idealleştirmeme boyutunda, kızların da bağımsızlık boyutunda ortalamalarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ana-baba birliktelik durumuna göre ise, evli olan ailelerin çocuklarının idealleştirmeme ve bağımsızlık boyutlarında daha fazla duygusal özerklik hissettikleri saptanmıştır

Yektaş (2013) depresyon tanısı almış 15-17 yaş aralığında bulunan kız ergenlerle yaptığı çalışmasında, hem kontrol grubundaki hem de tanı almış gruptaki ergenlerde duygusal özerklik puanları ile ebeveynle yaşanan çatışma algısı pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Sesli (2014) ergenlerde özerklik düzeyi ile kendini ayarlama düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek için 431 ortaokul öğrencisinden 'Kişisel bilgi formu', 'Ergen Özerklik Ölçeği' ve 'Kendini Ayarlama Ölçeği' kullanarak veri toplamışlardır. Araştırma sonuçlarında, kızların duygusal özerklik puan ortalamalarının erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

Erçevik (2014) tarafından yapılan tez çalışmasında duygusal özerklik ve sosyal destek düzeylerinin arasındaki ilişkinin incelenmesi konusunda lise öğrencilerinin katılımları ile Duygusal Özerklik Ölçeği ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Araştırma sonucunda duygusal özerklik ile algılanan sosyal destek arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkilere rastlanmıştır. Ayrıca duygusal özerkliğin alt boyutları ile algılanan sosyal destek alt boyutları arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Duygusal özerklik ve alt boyutlarının öğrencilerin okul türüne, cinsiyetine, yaşına, sınıf düzeyine, babanın yaşına, babanın eğitim düzeyine, annenin çalışma durumuna, anne ve babanın evlilik durumuna, özürsüz devamsızlık sayısına, not ortalamasına, disiplin cezası alma durumuna göre farklılaştığı saptanmıştır. Duygusal özerklik ortalamalarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma bulunmazken, duygusal özerkliğin idealleştirmeme alt boyutunda erkeklerin, bireyleşme alt boyutunda ise kızların daha yüksek ortalamalar aldığı ortaya çıkmıştır. Anne-babası birlikte olan ergenlerin duygusal özerklik ve idealleştirmeme boyutunda daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmüştür. Babası okuma-yazma bilmeyenlerin idealleştirmeme puanları, babası ortaokul lise ve üniversite mezunu olan ergenlerin idealleştirmeme puanlarından yüksek bulunmuştur. Duygusal özerkliğin yaşla birlikte düştüğü ortaya çıkmıştır. Annesi çalışmayan ergenlerin duygusal özerklik ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Öğrencinin disiplin cezası alıp almama durumuna göre duygusal özerkliğin bireyleşme ve bağımsızlık alt boyutlarında ceza almayan öğrencilerin ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Bireyleşme, öğrencilerin not ortalamasıyla pozitif ilişkili bulunmuştur.

Öğrencilerin devamsızlık durumları duygusal özerklik ve alt boyutları ile negatif ilişkili bulunmuştur.

Demir ve Karabacak (2016) orta öğretim öğrencisi 363 ergenin duygusal özerkliklerini çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre ergenlerin duygusal özerklikleri; cinsiyet, yaş, sınıf ve algılanan anne-baba tutumuna göre farklılaşmaktadır. Duygusal özerkliğin bireyleşme boyutunda kız ergenlerin erkek ergenlere göre daha yüksek ortalamalara sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Ailesini ilgisiz olarak algılayan ergenlerin otoriter, demokratik, aşırı koruyucu ve mükemmeliyetçi olarak algılayanlara göre, otoriter olarak algılayanların mükemmeliyetçi olarak algılayanlara göre idealleştirme ve toplam duygusal özerklik puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Güney'in (2017) lise öğrencisi 530 ergen ile yaptığı araştırmasında duygusal özerklik, sosyal destek ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan aile desteğinin duygusal özerkliğin alt boyutlarının tamamına (idealleştirme, bağımsızlık ve bireyleşme) katkısı bulunmuşken; öznel iyi oluş ve algılanan öğretmen desteğinin sadece iki boyutta (idealleştirme, bağımsızlık) katkısının olduğu saptanmıştır.

2.4.2.3. Sır saklama İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Deniz (2010) ergenlik dönemindeki 720 ergenin sır saklamalarını duygusal ve gelişimsel olarak incelemiştir. Çalışmanın amacı kapsamında ergenlik dönemindeki bireylerin sır saklamalarından dolayı ilerleyen zamanlarda olası duygusal ve gelişimsel problemlerin öngörülmesi üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak elde edilen bulgular, ergenlik döneminde gelişimsel açıdan önemli görülen sır saklama eğiliminin, beklenenin tersine ergenlerin bireyleşme düzeyini düşürdüğü ve yüksek depresyon düzeyine sahip ergenlerin daha çok sır sakladıklarını ortaya çıkarmıştır.

Yıldız (2013) tarafından ergenlerde sır saklama, yalnızlık ve denetim odağı ilişkisini incelemek, denetim odağı ve sır saklamanın ergenlerde yalnızlığı yordama düzeyini ortaya koymak için 14-18 yaş aralığındaki 790 ergenle bir araştırma yapılmıştır. Araştırma için veri toplama araçları olarak “Kendini Gizleme Ölçeği”, “UCLA Yalnızlık Ölçeği” ve “Kontrol Odağı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sır saklama eğilimi yüksek olan ergenlerin yalnızlık düzeylerinin de yüksek olduğu ve sır saklamanın yalnızlığı anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur. Ayrıca sır saklama ile denetim odağı arasında pozitif ilişki saptanmış, dıştan denetimli bireylerin daha fazla sır sakladığı ortaya çıkmıştır.

Deniz ve Bakioğlu' nun (2017) sır saklama ile duygusal özerklik, ahlaki olgunluk, yalnızlık, utangaçlık ve sosyal destek arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında 225 bireyden “Kendini Gizleme Ölçeği”, “Duygusal Özerklik Ölçeği”, “Ahlaki Olgunluk Ölçeği”, “UCLA Yalnızlık Ölçeği”, “Utangaçlık Ölçeği” ve “Sosyal Destek Ölçeği” kullanılarak veri toplanmıştır. Sır saklama puanları ile yalnızlık ve utangaçlık arasında pozitif yönde, ahlaki olgunluk, duygusal özerklik (idealleştirmeme, bireyleşme, bağımsızlık) ve sosyal destek arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre sınıf düzeyi ve en uzun yaşanılan bölgeye göre sır saklama düzeyleri farklılaşmıştır. On birinci sınıfta öğrenim gören bireylerin dokuzuncu sınıfta öğrenim görenlere göre daha fazla sır sakladığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca köyde yaşayan ergenlerin şehirde yaşayan ergenlere göre daha fazla sır sakladığı bulunmuştur.

Uraloğlu (2017) yaşları 11-19 arasında değişen 1232 ergenin yakın ilişkilerindeki bilgi paylaşımı ve sır saklama davranışları ile psikolojik esenlik hallerini incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ergenin babayla ilişkisinde daha az sır saklama ve daha fazla kendini açma psikolojik iyilik halini yordamaktadır. Anneden sır saklama düşük yaşam doyumunu ve yüksek kaygıyı, kendini açma ise daha fazla yaşam doyumunu ve daha az problem çözme becerisini yordadığı ortaya çıkmıştır.

şahin (2018) tarafından üniversite öğrencilerinin kendini gizlemeleri ile anne-baba kabul- red düzeyleri, çocukluk deneyimleri ve zamana yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla 358 üniversite öğrencisinden “Kişisel Bilgi Formu”, “Kendini Gizleme Ölçeği”, “Ebeveyn Kabul Red Ölçeği – Kısa Formu”, “Çocukluk Deneyimleri Ölçeği” ve “Zaman Tutumu Ölçeği” kullanılarak veri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin kendini gizlemelerinin cinsiyete, kardeş sayısına, doğum sırasına, anne-babalarının birliktelik durumuna ve öğrenim durumlarına göre farklılaşmadığı; ancak ailelerinin sosyoekonomik durumunu yüksek algılayan öğrencilerin kendini gizleme puanlarının düşük algılayanlara göre daha düşük düzeyde olduğu görölmüştür. Ayrıca üniversite öğrencilerinin kendini gizlemelerini sadece çocukluk deneyimlerinin boyun eğdirici anılar alt boyutunun ve zaman tutumunun geçmiş olumsuz ve şimdi olumsuz alt boyutlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve araştırma grubu ile araştırmada kullanılacak veri toplama araçları, verilerin toplanma süreci, verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Ergenlerde algılanan anne-baba tutumu ile duygusal özerklik ve sır saklama arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama iki ya da daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını belirlemeyi araştıran tarama yaklaşımıdır (Karasar, 2006).

3.2. Araştırma Grubu

Araştırma evrenini Antalya ilinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın grubunu Antalya ili Serik ilçesinde 2017-2018 eğitim-öğretim yılı ilk döneminde dört farklı okulda öğrenim gören 8., 9., 10. ve 11. sınıfa devam eden 565 öğrenci oluşturmaktadır. Ölçme aracının uygulanacağı öğrenciler amaçlı örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, evrenin probleme en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmaktır (Sencer, 1989, s. 386).

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırma kapsamında oluşturulan Kişisel Bilgi Formu'nda öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeyi bilgileri ile anne-babanın sağ olup olmadığı ve boşanmış ya da beraber olma durumları ele alınmıştır.

3.3.2 Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği

Ergenlerin anne-baba davranışlarına yönelik algılarını belirlemek amacıyla Soenens, Beyers ve Goossens (2004) tarafından geliştirilmiştir. Leuven Algılanan Ana-Babalık Ölçeği duyarlık, özerklik desteği, psikolojik kontrol ve davranışsal denetim olarak dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlardan duyarlık, anne ve babadan algılanan duygusal ve psikolojik desteği derecesini; özerklik desteği, ergenin kendi başına karar alması için teşvik edilmesini; psikolojik kontrol, ergenin özellikle psikolojik yaşantılarını yönetmeyi; davranışsal denetim anne-babanın çocuğu kurallar dâhilinde uygun davranışa yönlendirmeyi içerir. 28 maddeden oluşan ölçeğin her boyutunda 7 madde vardır. Ergenlerin kendilerine karşı anne-babalarının yaptıkları davranışları değerlendirdikleri ölçekte her bir maddeyi 1-5 (1-hiç doğru değil, 2-genellikle doğru değil, 3-biraz doğru, 4-genellikle doğru, 5-her zaman doğru) arasında puanlamaları beklenmektedir. Her alt boyut kendi içinde puan vermekte, toplam puan alınmamaktadır. Orijinal ölçeğin ergen sürümünün geçerlik ve güvenirlik çalışmaları 15-22 yaş aralığındaki 1883 kişiden oluşan bir örneklem ile yapılmıştır. Boyutların iç tutarlılık katsayıları ergen-anne sürümü için 0.76 ile 0.90 arasında, ergen-baba sürümü için 0.71 ile 0.91 arasındadır.

Leuven Algılanan Ana-Babalık Ölçeği' nin kültürümüze uyarlaması Sevim (2014) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği çalışması Ankara, Bolu, İstanbul, Ankara, Niğde, Kahramanmaraş ve Siirt illerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı liselerde öğrenim gören 14-23 yaş arasındaki 643 öğrenciden toplanan verilerle yapılmıştır. Analiz sonuçlarında anne ve baba formlarında bazı maddelerin faktör yükleri düşük olduğu için analizden çıkarılmış ve modifikasyon uyarıları dikkate alınarak model yeniden test edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, dört faktörlü model (duyarlık, özerklik desteği, psikolojik kontrol ve davranışsal denetim) hem anne ($\chi^2=646.94$, SRMR=.06, CFI=.97, RMSEA=.06) hem de baba ($\chi^2=647.88$, SRMR=.07, CFI=.96, RMSEA=.07) formu için doğrulanmış ancak orijinal ölçekte 28 olan madde sayısının ergen-anne sürümü için 21, ergen-baba sürümü için 19'a düştüğü görülmüştür. Yapı geçerliliğinin incelenmesinin ardından ölçüt bağıntılı geçerlik durumu araştırılmış ve ölçeğin Ana-Baba ve Akarana Bağlanma Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri ve Stresle Baş Etme Ölçeği ile ilişkisi incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliliğinin olduğu bulunmuştur.

Uyarlama çalışmasında ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğine ilişkin Cronbach Alpha değerleri, ergen-anne sürümünde duyarlık .88, davranışsal denetim .58, psikolojik kontrol .81 ve özerklik desteği .72; ergen-baba sürümünde ise duyarlık .91, davranışsal denetim .78, psikolojik kontrol .77 ve özerklik desteği .67 şeklindedir.

Mevcut çalışma için hesaplanan Cronbach Alpa değerleri anne ölçeği alt boyutlarında; psikolojik kontrol .73, davranışsal denetim .78, duyarlık .75, özerklik desteği .91 olarak hesaplanmıştır. Baba ölçeği alt boyutlarında; psikolojik kontrol .65, davranışsal denetim .78, duyarlık .90, özerklik desteği .73 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3 Duygusal Özerklik Ölçeği

Duygusal Özerklik Ölçeği Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından geliştirilen, 20 maddelik, 4'lü Likert Tipi ve ergenlerin duygusal özerkliğini değerlendirmeyi hedefleyen bir ölçektir. Ölçeğin alt boyutları, "Bir birey olarak ana-baba", "İdealleştirmeme", "Bağımsızlık" ve "Bireyleşme" boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin, orijinal formunda toplam Cronbach Alpha değeri .75 bulunmuştur (Steinberg ve Silverberg, 1986). Duygusal Özerklik Ölçeği, Deniz, Çok ve Duyan (2013) tarafından Türk kültürüne uyarlanmış, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışması için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış, doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, "Bir birey olarak ana-baba" boyutu çıkarılmıştır. Çıkarılan 6 madde sonucunda ölçek 14 madde ve üç boyut olarak test edilmiş ve doğrulayıcı faktör analizi sonucu ölçeğin iyi bir uyum gösterdiği saptanmıştır. Elde edilen uyum indeksleri Duygusal Özerklik Ölçeği'nin üç faktörlü orijinal yapısının Türk örneğinde geçerli olduğunu göstermektedir. Duygusal Özerklik Ölçeği'nin 1, 3, 8, 11 ve 13. maddeler "İdealleştirmeme", yani anne ve babayı normal insan olarak görebilme, 2, 4, 5 ve 9. maddeler "Bağımsızlık" bireylerin kendi başlarına davranabilme yeteneği ve 6, 7, 10, 12 ve 14. maddeler ise Bireyleşme alt ölçeğini oluşturmaktadır. "Bireyleşme" kişinin anne-babasıyla olan çocuksu bağlarından kurtularak olgunlaşması demektir.

Maddelerin puanlanması 1 ile 4 arasında yapılmaktadır. Buna göre, Duygusal Özerklik Ölçeği'nin maddeleri "1 = Bana hiç uygun değil, 2=Bana uygun değil, 3=Bana uygun, 4=Bana tamamen uygun" biçiminde 4'lü Likert biçiminde puanlanmaktadır. Ayrıca 4, 6, 10, 12 ve 14. maddeler tersine kodlanmaktadır. Ölçek alt boyutları için ayrı ayrı ve ölçeğin tamamı için toplam puan verebilmektedir. Duygusal Özerklik Ölçeği'nin güvenilirliğine ilişkin iç tutarlık katsayıları toplam ölçek için .79, idealleştirmeme alt ölçeği için .71, bağımsızlık alt

ölçeği için .64 ve bireyleşme alt ölçeği için .67 olarak bulunmuştur. (Deniz, Çok ve Duyan, 2013).

Mevcut çalışma için hesaplanmış Cronbach Alpha değerleri idealleştirmeme boyutu için .68, bireyleşme boyutu için .61, bağımsızlaşma boyutu için .41, ölçeğin toplamı için .73'tür.

3.3.4 Kendini Gizleme Ölçeği

Ergenlerde sır saklama eğilimini değerlendirmek için Larson ve Chastain (1990) tarafından geliştirilen “Kendini Gizleme Ölçeği” Deniz (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek sırrı kendine saklama yönelimi, başkalarıyla paylaşılmayan bir sır ya da olumsuz düşüncelere sahip olma ve saklanan kişisel bilginin açıklanmasını ölçen toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Maddeler, “bana tamamen uygun”(5 puan)'dan, “bana hiç uygun değil” (1 puan)'e doğru sıralanan 5'li Likert tipi derecelendirme ölçeğidir.

Ölçekten alınabilecek toplam puan 10 ile 50 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması, sır saklama eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir. Deniz (2010) tarafından ölçeğin uyarlanma çalışmasında yapılan analiz sonucunda 10 maddenin, toplam varyansa yaptıkları katkı açısından bir faktörde toplandığı görülmektedir. Bir faktör için tekrarlanan analizde, toplam varyansa olan katkının % 43,76 olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu ölçek için tanımlanan bir faktörün, toplam varyansa olan katkısı yeterli görülmüştür. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanmış ve Cronbach Alpha değeri .86 olarak bulunmuştur Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin tek faktörlü yapısının bir model olarak doğrulandığı açıklanmıştır (Deniz, 2010). Mevcut çalışma için hesaplanan Cronbach Alpha değeri .87'dir.

3.4 Verilerin Toplanması

Veri toplama araçları düzenlendikten sonra çalışmanın başlatılabilmesi için Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Belirlenen okullarda veri toplanmadan önce okul müdürlüklerinden gerekli izinler alınmıştır. Veri toplama araçları 2017-2018 sonbahar döneminde uygulanmıştır. Uygulamalar araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Uygulama yapılmadan önce öğrencilere gerekli açıklamalar yapılmıştır. Uygulama yaklaşık olarak 20-25 dakika sürmüştür.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmamızda ergenlerin algıladıkları anne-baba tutumu alt boyutlarının (duyarlık, özerklik desteği, psikolojik kontrol, davranışsal denetim), duygusal özerklik ve alt boyutlarının (idealleştirmeme, bağımsızlaşma, bireyleşme) ve sır saklama eğiliminin cinsiyete göre değişip değişmediğini test etmek için bağımsız değişkenler için t-testi kullanılmıştır. T testi iki ilişkisiz grubun ortalamaları arasında anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek için kullanılır (Büyüköztürk, 2017). Araştırmamızın 1., 2., 3. ve 4. problemleri için t testi yapılmıştır. Araştırmamızda algılanan anne ve baba tutumu alt boyutlarının (duyarlık, özerklik desteği, psikolojik kontrol, davranışsal denetim), duygusal özerklik ve alt boyutlarını (idealleştirmeme, bağımsızlaşma, bireyleşme) ve sır saklama eğilimlerini yordayıp yordamadığını test etmek için çoklu doğrusal regresyon analizi testi kullanılmıştır. Çoklu doğrusal regresyon analizi bağımlı değişkenle ilişkili olan iki ya da daha fazla bağımsız değişkenden bağımlı değişkenle ilgili tahmin elde etmeye yarayan bir analiz türüdür (Büyüköztürk, 2017). Araştırmamızın 5., 6., 7. ve 8. problemleri için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Araştırma verilerine tek yönlü uç değer taraması yapılmıştır. Uç değer taramasında kesme noktası olarak ± 3 belirlenmiş (Raykov ve Marcoulides, 2008), bu kesme noktasının dışında kalan değerler analize dâhil edilmemiş veri setinden çıkarılmıştır. Verilerin normalliği çarpıklık-basıklık katsayıları ile kontrol edilmiştir. Çarpıklık-basıklık katsayıları için $\bar{\pm} 1$ aralığı kesme noktası olarak kabul edilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiş ve veriler parametrik yöntemlerle analiz edilmiştir. Regresyon analizi için değişkenlere ait basıklık-çarpıklık katsayıları incelendiğinde elde edilen değerler ± 1 aralığına yakın değerler olduğu için verilerin normalden çok sapma göstermediği ve normale yakın bir dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. VIF değerlerinin ise tümünün 10'un altında olduğu tespit edilmiştir. Tüm varsayımların karşılandığı tespit edilerek analizler yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Çalışmaya dâhil edilen 565 öğrencinin cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba öğrenim düzeyi, anne-baba yaşama durumu, anne-baba özlük durumu, aile durumu değişkenlerine göre belirlenmiş betimsel istatistikleri Tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Betimleyici İstatistik Sonuçları

	Grup	N	%
Cinsiyet	Kız	330	58.4
	Erkek	235	41.6
Sınıf Düzeyi	8. Sınıf	97	17.2
	9. Sınıf	165	29.2
	10. Sınıf	173	30.6
	11. Sınıf	130	23.0
Anne Öğrenim Düzeyi	Okur Yazar Değil	9	1.6
	İlkokul Mezunu	295	52.2
	Ortaokul Mezunu	122	21.6
	Lise Mezunu	98	17.3
	Üniversite Mezunu	41	7.3
Baba Öğrenim Düzeyi	Okur Yazar Değil	33	5.8
	İlkokul Mezunu	196	34.7

	Ortaokul Mezunu	128	22.7
	Lise Mezunu	145	25.7
	Üniversite Mezunu	63	11.2
Anne Özlük Durumu	Öz	563	99.6
	Üvey	2	0.4
Baba Özlük Durumu	Öz	563	99.6
	Üvey	2	0.4
Anne Yaşama Durumu	Sağ	564	99.8
	Ölü	1	0.2
Baba Yaşama Durumu	Sağ	560	99.1
	Ölü	5	0.9
Aile Durumu	Evli-Anne Baba Birlikte	520	92.0
	Evli-Anne Baba Ayrı	8	1.4
	Boşanmış-Anne ile Yaşıyor	20	3.5
	Boşanmış-Baba ile Yaşıyor	5	0.9
	Diğer	12	2.1

Algılanan anne tutumu ölçeği alt boyutlarından alınan puanların (duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim, özerklik desteği) cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız gruplar için t-testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Anne tutumu ölçeği alt boyutlarından alınan puanların cinsiyete göre t-testi sonuçları

	Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Duyarlık	Kız	330	28.38	6.17	563	2.774	0.006*
	Erkek	235	26.93	6.02			
Psikolojik Kontrol	Kız	330	11.87	4.88	563	-0.086	0.931
	Erkek	235	11.91	4.68			
Davranışsal Denetim	Kız	330	14.27	3.68	563	1.793	0.000**
	Erkek	235	12.48	3.75			
Özerklik Desteği	Kız	330	17.75	4.57	563	0.796	0.426
	Erkek	235	17.44	4.29			

*p<0.01 **p<0.001

Tablo 4.2'deki sonuçlar incelendiğinde anne tutumu ölçeği alt boyutlarından psikolojik kontrol ($t_{(563)}=-0.086$, $p=0.931$) ve özerklik desteği ($t_{(563)}=0.796$, $p=0.426$) puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte anne tutumu ölçeği duyarlık alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($t_{(563)}=2.774$, $p=0.006$). Ortalamalar incelendiğinde kızların ortalamasının ($\bar{X}=28.38$) erkeklerin ortalamasından daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($\bar{X}=26.93$). Davranışsal denetim alt boyutunda da bireylerin puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(563)}=1.793$, $p=0.000$). Ortalamalar incelendiğinde ise yine kızların puanlarının ($\bar{X}=14.27$) erkeklerin puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür ($\bar{X}=12.48$).

Algılanan baba tutumu ölçeği alt boyutlarından alınan puanların (duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim, özerklik desteği) cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız gruplar için t-testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.3'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3. Baba tutumu ölçeği alt boyutlarından alınan puanların cinsiyete göre t-testi sonuçları

	Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Duyarlık	Kız	330	25.22	7.01	563	0.571	0.568
	Erkek	235	24.89	6.35			
Psikolojik Kontrol	Kız	330	9.63	3.55	563	-0.433	0.665
	Erkek	235	9.77	3.76			
Davranışsal Denetim	Kız	330	14.67	3.69	563	6.393	0.000**
	Erkek	235	12.60	3.92			
Özerklik Desteği	Kız	330	13.29	3.94	563	-1.049	0.295
	Erkek	235	13.63	3.66			

**p<0.001

Elde edilen sonuçlar incelendiğinde baba tutumu ölçeği alt boyutlarından duyarlık ($t_{(563)}=0.571$, $p=0.568$), psikolojik kontrol ($t_{(563)}=-0.433$, $p=0.665$) ve özerklik desteği ($t_{(563)}=-1.049$, $p=0.295$) puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte baba tutumu ölçeği davranışsal denetim alt boyutunda bireylerin puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(563)}=6.393$, $p=0.000$). Ortalamalar incelendiğinde ise yine kızların puanlarının ($\bar{X}=14.67$) erkeklerin puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür ($\bar{X}=12.60$).

Ergenlerin duygusal özerklik ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız gruplar için t-testi ile analiz edilmiş, sonuçlar Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Duygusal özerklik ölçeğinden alınan puanların cinsiyete göre t-testi sonuçları

	Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Duygusal Özerklik	Kız	330	36.37	7.55	563	-0.942	0.347
	Erkek	235	36.97	7.41			

Sonuçlar değerlendirildiğinde ergenlerin duygusal özerklik ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşmadığı belirlenmiştir ($t_{(563)}=-0.942$, $p=0.347$).

Ergenlerin duygusal özerklik ölçeği alt boyutlarından (idealleştirmeme, bireyleşme, bağımsızlaşma) aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız gruplar için t-testi ile analiz edilmiş, sonuçlar Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Duygusal özerklik ölçeği alt boyutlarından alınan puanların cinsiyete göre t-testi sonuçları

	Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	p
İdealleştirmeme	Kız	330	12.73	3.14	563	-2.791	0.005*
	Erkek	235	13.50	3.32			
Bireyleşme	Kız	330	13.37	3.48	563	0.336	0.737
	Erkek	235	13.27	3.55			
Bağımsızlaşma	Kız	330	10.25	2.57	563	0.287	0.774
	Erkek	235	10.19	2.68			

* $p<0.01$

Sonuçlar değerlendirildiğinde ergenlerin idealleştirmeme alt boyutundan aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(563)}=-2.791$, $p=0.005$). Ortalamalar incelendiğinde erkek bireylerin puanlarının ($\bar{X}=13.50$) kızların puanlarından ($\bar{X}=12.73$) yüksek olduğu görülmüştür. Bireylerin bireyselleşme ($t_{(563)}=0.336$, $p=0.737$) ve

bağımsızlaşma ($t_{(563)}=0.287$, $p=0.774$) alt boyutlarından aldıkları puanların ise cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Ergenlerin kendini gizleme düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşma durumu bağımsız gruplar için t-testi ile kontrol edilmiştir. Sonuçlar Tablo 4.6'da gösterildiği gibidir.

Tablo 4.6. Kendini gizleme ölçeğinden alınan puanların cinsiyete göre t-testi sonuçları

	Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kendini Gizleme	Kız	330	23.24	9.01	563	2.438	0.015*
	Erkek	235	21.37	8.96			

Analiz sonuçlarına göre ergenlerin kendini gizleme düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(563)}=2.438$, $p=0.015$). Ortalamalar değerlendirildiğinde kızların ortalamasının ($\bar{X}=23.24$) erkeklerin ortalamasından ($\bar{X}=21.37$) yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.7. Duygusal özerklik ölçeği alt boyutları ve baba tutumu ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1. İdealleştirememe	-						
2. Bağımsızlaşma	0.560*	-					
3. Bireyleşme	0.402*	0.422*	-				
4. Duyarlılık	0.490*	0.438*	0.281*	-			
5. Davranışsal Denetim	-0.255*	-0.142*	-0.038*	-0.431*	-		
6. Psikolojik Kontrol	-0.040*	-0.045*	-0.201*	-0.097*	-0.071*	-	
7. Özerklik Desteği	0.340*	0.254*	0.124*	0.617*	-0.546*	0.021*	-

*p<0.01

Duygusal özerklik ölçeği alt boyutları ve baba tutumu ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiler incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 4.7’de gösterilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, ergenlerin idealleştirememe düzeyleri ile; bağımsızlaşma, bireyleşme, duyarlılık ve özerklik desteği puanları arasında pozitif orta, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenleri arasında negatif düşük korelasyon olduğu görülmüştür. Bağımsızlaşma puanları ile bireyleşme ve duyarlılık puanları arasında pozitif orta, özerklik desteği arasında pozitif düşük, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenleri arasında negatif düşük korelasyon olduğu görülmüştür. Bireyleşme puanları ile duyarlılık ve özerklik desteği arasında pozitif düşük, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol arasında negatif düşük bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Duyarlılık puanları ile davranışsal denetim arasında negatif orta, psikolojik kontrol negatif düşük arasında ve özerklik desteği arasında pozitif orta ilişki olduğu görülmüştür. Davranışsal denetim puanları ile psikolojik kontrol negatif düşük arasında ve özerklik desteği arasında negatif orta düzeyli ilişki belirlenmiştir. Psikolojik kontrol ve özerklik desteği puanları arasında ise pozitif düşük korelasyon olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.8. Duygusal özerklik ölçeği alt boyutları ve anne tutumu ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1. İdealleştirememe	-						
2. Bağımsızlaşma	0.560*	-					
3. Bireyleşme	0.402*	0.422*	-				
4. Duyarlılık	0.411*	0.400*	0.333*	-			
5. Davranışsal Denetim	- 0.207*	-0.090*	0.002*	-0.379*	-		
6. Psikolojik Kontrol	- 0.063*	-0.133*	-0.263*	-0.142*	-0.060*	-	
7. Özerklik Desteği	0.339*	0.273*	0.189*	0.674*	-0.515*	-0.040*	-

*p<0.01

Duygusal özerklik ölçeği alt boyutları ve anne tutumu ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiler incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 4.8’de gösterilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, ergenlerin idealleştirememe düzeyleri ile; bağımsızlaşma, bireyleşme, duyarlılık ve özerklik desteği puanları arasında pozitif orta, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenleri arasında negatif düşük korelasyon olduğu görülmüştür. Bağımsızlaşma puanları ile bireyleşme ve duyarlılık puanları arasında pozitif orta, özerklik desteği arasında pozitif düşük, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenleri arasında negatif düşük korelasyon olduğu görülmüştür. Bireyleşme puanları ile özerklik desteği arasında pozitif düşük, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol arasında negatif düşük bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Duyarlılık puanları ile davranışsal denetim ilişki belirlenmemiş, psikolojik kontrol ile arasında negatif düşük, bireyleşme ve özerklik desteği arasında pozitif orta ilişki olduğu görülmüştür. Davranışsal denetim puanları ile psikolojik kontrol negatif düşük arasında ve özerklik desteği arasında negatif orta düzeyli ilişki belirlenmiştir. Psikolojik kontrol ve özerklik desteği puanları arasında ise negatif düşük korelasyon olduğu belirlenmiştir.

Duygusal özerklik puanlarını algılanan anne tutumu ölçeği alt boyutlarının anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmış, analiz sonuçları Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9. Duygusal özerklik puanlarının algılanan anne tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları

Değişken	B	Std. Hata _B	B	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	20.216	2.479	-	8.154	0.000	-	-
Özerklik Desteği	0.115	0.090	0.069	1.278	0.202	0.330	0.054
Duyarlık	0.533	0.061	0.437	8.676	0.000**	0.474	0.344
Davranışsal Denetim	0.144	0.085	0.073	1.705	0.089	0.120	0.072
Psikolojik Kontrol	0.200	0.058	0.128	-3.430	0.001*	0.197	-0.143
R=0.496	R ² =0.246						
F _(4.560) =45.728	p=0.000**						

*p<0.01 **p<0.001

Yordayıcı değişkenler ile yordanan değişken arasında ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, anne tutumu ölçeği alt boyutlarından özerklik desteği puanları ve davranışsal denetim puanları ile duygusal özerklik puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Anne tutumu ölçeği psikolojik kontrol puanları ile duygusal özerklik puanları arasında ise pozitif düşük düzeyde ilişki tespit edilmiştir (r=0.197). Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise korelasyon değerinin -0.143 olduğu görülmüştür. Anne tutumu ölçeği duyarlık puanları ile duygusal özerklik puanları arasında ise pozitif orta düzeyde ilişki tespit edilmiştir (r=0.474). Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise korelasyon değerinin 0.344 olduğu görülmüştür.

Özerklik desteği, duyarlık, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenleri ile duygusal özerklik değişkeni orta düzeyde anlamlı bir ilişki göstermekte (R=0.496, R²=0.246, p=0.000); Özerklik desteği, duyarlık, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenleri duygusal özerklik düzeyindeki toplam varyansın yaklaşık olarak %25’ini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin bireylerin duyarlık düzeyleri üzerindeki önem sırası duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerklik desteği şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılık düzeylerine ise t-testi sonuçlarına göre bakılmış, duyarlık ve psikolojik kontrol değişkenlerinin duygusal özerklik üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu ancak davranışsal denetim ve özerklik desteğinin anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür.

İdealleştirmeme puanlarını algılanan anne tutumu ölçeği alt boyutlarının anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmış, analiz sonuçları Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4.10. *İdealleştirmeme puanlarının algılanan anne tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları*

Değişken	B	Std. Hata _B	β	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	7.417	1.121	-	6.619	0.000**	-	-
Özerklik Desteği	0.073	0.041	0.101	1.798	0.073	0.339	0.076
Duyarlık	0.173	0.028	0.329	6.248	0.000**	0.411	0.255
Davranışsal Denetim	-0.026	0.038	-0.031	-0.684	0.494	-0.207	-0.029
Psikolojik Kontrol	-0.010	0.026	-0.014	-0.369	0.713	-0.063	-0.016
R=0.420	R ² =0.177						
F _(4.560) =30.031	p=0.000						

**p<0.001

Yordayıcı değişkenler ile yordanan değişken arasında ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, idealleştirmeme puanları ile anneden algılanan duyarlık puanları arasında pozitif orta düzeyli bir ilişki olduğu ($r=0.411$) belirlenmiştir. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun pozitif düşük düzeyde olduğu (0.255) belirlenmiştir. Özerklik desteği ve idealleştirmeme arasında pozitif orta düzeyde ($r=0.339$), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun pozitif düşük düzeyde olduğu (0.076) belirlenmiştir. Davranışsal denetim ve idealleştirmeme arasında

negatif düşük düzeyde ($r=-0.207$), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun negatif düşük düzeyde olduğu (-0.029) belirlenmiştir. Psikolojik kontrol ve idealleştirememe arasında negatif düşük düzeyde ($r=-0.063$), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun negatif düşük düzeyde olduğu (-0.016) belirlenmiştir.

Duyarlık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenleri ile idealleştirememe değişkeni orta düzeyde anlamlı bir ilişki göstermekte ($R=0.420$, $R^2=0.177$, $p=0.000$); Duyarlık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol idealleştirememe düzeyindeki toplam varyansın yaklaşık olarak %18'ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin bireylerin idealleştirememe düzeyleri üzerindeki önem sırası duyarlık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılık düzeylerine ise t-testi sonuçlarına göre bakılmış, duyarlık değişkeninin idealleştirememe üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu ancak Özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenlerinin ise anlamlı bir yordayıcı olmadığı belirlenmiştir.

Bağımsızlaşma puanlarını algılanan anne tutumu ölçeği alt boyutlarının anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmış, analiz sonuçları Tablo 4.11'de verilmiştir.

Tablo 4.11. Bağımsızlaşma puanlarının algılanan anne tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları

Değişken	B	Std. Hata _B	B	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	4.898	0.909	-	5.386	0.000*	-	-
Özerklik Desteği	0.029	0.033	0.050	0.887	0.375	0.273	0.037
Duyarlık	0.164	0.023	0.385	7.293	0.000*	0.400	0.295
Davranışsal Denetim	0.053	0.031	0.078	1.718	0.086	-0.090	0.072
Psikolojik Kontrol	-0.039	0.021	-0.072	-1.837	0.067	-0.133	-0.077
R=0.413	R ² =0.170						
F _(4.560) =28.755	p=0.000						

*p<0.001

Yordayıcı değişkenler ile yordanan değişken arasında ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, bağımsızlaşma puanları ile anne tutumu ölçeği duyarlık puanları arasında pozitif orta düzeyli bir ilişki olduğu (r=0.400) belirlenmiştir. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun pozitif düşük düzeyde olduğu (0.295) belirlenmiştir. Özerklik desteği ve bağımsızlaşma arasında pozitif düşük düzeyde (r=0.273), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun pozitif düşük (0.037) düzeyde olduğu belirlenmiştir. Davranışsal denetim ve bağımsızlaşma arasında negatif düşük düzeyde (r=-0.090), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun pozitif düşük düzeyde olduğu (r=0.072) belirlenmiştir. Psikolojik kontrol ve bağımsızlaşma arasında negatif düşük düzeyde (r=-0.133), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun negatif düşük düzeyde olduğu (-0.077) belirlenmiştir.

Duyarlık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenleri ile bağımsızlaşma değişkeni orta düzeyde anlamlı bir ilişki göstermekte (R=0.413, R²=0.170, p=0.000); Duyarlık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol bağımsızlaşma düzeyindeki toplam varyansın %17'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin bireylerin bağımsızlaşma düzeyleri

üzerindeki önem sırası duyarlık, davranışsal denetim özerklik desteği ve psikolojik kontrol şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılık düzeylerine ise t-testi sonuçlarına göre bakılmış, duyarlık değişkenin bağımsızlaşma üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu ancak Özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenlerinin ise anlamlı bir yordayıcı olmadığı belirlenmiştir.

Bireyleşme puanlarını algılayan anne tutumu ölçeği alt boyutlarının anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmış, analiz sonuçları Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12. *Bireyleşme puanlarının algılayan anne tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları*

Değişken	B	Std. Hata _B	β	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	7.901	1.219	-	6.480	0.000**	-	-
Özerklik Desteği	0.013	0.044	0.016	0.286	0.775	0.189	0.012
Duyarlık	0.195	0.030	0.341	6.460	0.000**	0.333	0.263
Davranışsal Denetim	0.117	0.042	0.127	2.815	0.005*	0.002	0.118
Psikolojik Kontrol	-0.151	0.029	-0.206	-5.266	0.000**	-0.263	-0.217
R=0.414	$R^2=0.171$						
$F_{(4.560)}=28.927$	p=0.000*						

*p<0.01 **p<0.001

Yordayıcı değişkenler ile yordanan değişken arasında ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, ergenlerin bireyleşme puanları ile anne tutumu ölçeği duyarlık puanları arasında pozitif orta düzeyli bir ilişki olduğu (r=0.333) belirlenmiştir. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun pozitif düşük düzeyde olduğu (0.263) belirlenmiştir. Özerklik desteği ve bireyleşme arasında pozitif düşük düzeyde (r=0.189), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun pozitif düşük (0.263) düzeyde olduğu belirlenmiştir. Davranışsal denetim ve bireyleşme arasında ilişki olmadığı (r=0.002), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun pozitif

düşük düzeyde olduğu ($r=0.118$) belirlenmiştir. Psikolojik kontrol ve bireyleşme arasında negatif düşük düzeyde ($r=-0.263$), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun negatif düşük düzeyde olduğu (-0.217) belirlenmiştir.

Duyarlık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenleri ile bireyleşme değişkeni orta düzeyde anlamlı bir ilişki göstermekte ($R=0.414$, $R^2=0.171$, $p=0.000$); Duyarlık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol bireyleşme düzeyindeki toplam varyansın yaklaşık olarak %17'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin bireylerin bireyleşme düzeyleri üzerindeki önem sırası duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerklik desteği şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılık düzeylerine ise t-testi sonuçlarına göre bakılmış, duyarlık, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenlerinin bireyleşme üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu ancak özerklik desteğinin anlamlı bir yordayıcı olmadığı belirlenmiştir.

Duygusal özerklik puanlarını algılanan baba tutumu ölçeği alt boyutlarının anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmış, analiz sonuçları Tablo 4.13'te verilmiştir.

Tablo 4.13. Duygusal özerklik puanlarının algılanan baba tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları

Değişken	B	Std. Hata _B	B	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	23.006	2.392	-	9.618	0.000**	-	-
Duyarlık	0.558	0.053	0.502	100.59	0.000**	0.497	0.409
Davranışsal Denetim	0.070	0.084	0.037	0.831	0.406	-0.177	0.035
Psikolojik Kontrol	-0.156	0.076	-0.076	-20.052	0.041*	-0.127	-0.086
Özerklik Desteği	0.011	0.099	0.006	0.111	0.912	0.294	0.005
R=0.505	$R^2=0.255$						
$F_{(4.560)}=47.824$	$p=0.000$						

* $p<0.05$ ** $p<0.001$

Yordayıcı değişkenler ile yordanan değişken arasında ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, baba tutumu ölçeği davranışsal denetim puanları ve özerklik desteği puanları ile duygusal özerklik puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Baba tutumu ölçeği psikolojik kontrol puanları ile duygusal özerklik puanları arasında ise negatif düşük düzeyde ilişki tespit edilmiştir ($r=-0.127$). Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise korelasyon değerinin -0.086 olduğu görülmüştür. Baba tutumu ölçeği duyarlık puanları ile duygusal özerklik puanları arasında ise pozitif orta düzeyde ilişki tespit edilmiştir ($r=0.497$). Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise korelasyon değerinin 0.409 olduğu görülmüştür.

Özerklik desteği, duyarlık, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenleri ile duygusal özerklik değişkeni orta düzeyde anlamlı bir ilişki göstermekte ($R=0.505$, $R^2=0.255$, $p=0.000$); Özerklik desteği, duyarlık, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenleri duygusal özerklik düzeyindeki toplam varyansın yaklaşık olarak %26'sını açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin bireylerin duyarlık düzeyleri üzerindeki önem sırası duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerklik desteği şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılık düzeylerine ise t-testi sonuçlarına göre bakılmış, duyarlık ve psikolojik kontrol değişkenlerinin duygusal özerklik üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu ancak davranışsal denetim ve özerklik desteğinin anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür.

İdealleştirmeme puanlarını algılayan baba tutumu ölçeği alt boyutlarının anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmış, analiz sonuçları Tablo 4.14'te verilmiştir.

Tablo 4.14. *İdealleştirmeme puanlarının algılanan baba tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları*

Değişken	B	Std. Hata _B	β	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	7.613	1.042	-	7.306	0.000**	-	-
Özerklik Desteği	0.036	0.043	0.043	0.844	0.399	0.340	0.036
Duyarlık	0.215	0.023	0.447	9.368	0.000**	0.490	0.368
Davranışsal Denetim	-0.032	0.037	-0.038	-0.864	0.388	-0.255	-0.037
Psikolojik Kontrol	-0.005	0.033	0.000	-0.002	0.999	-0.040	0.000
R=0.494	R ² =0.244						
$F_{(4.560)}=45.124$	p=0.000						

**p<0.001

Yordayıcı değişkenler ile yordanan değişken arasında ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, idealleştirmeme puanları ile baba tutumu ölçeği duyarlık puanları arasında pozitif orta düzeyli bir ilişki olduğu (r=0.490) belirlenmiştir. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun pozitif orta düzeyde olduğu (r=0.368) belirlenmiştir. Özerklik desteği ve idealleştirmeme arasında pozitif orta düzeyde (r=0.340), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun pozitif düşük düzeyde olduğu (0.036) belirlenmiştir. Davranışsal denetim ve idealleştirmeme arasında negatif düşük düzeyde (r=-0.255), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun negatif düşük düzeyde olduğu (-0.037) belirlenmiştir. Psikolojik kontrol ve idealleştirmeme arasında negatif düşük düzeyde (r=-0.040), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyon olmadığı belirlenmiştir (r=0.000). Duyarlık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenleri ile idealleştirmeme değişkeni orta düzeyde anlamlı bir ilişki göstermekte (R=0.494, R²=0.244, p=0.000); Duyarlık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol idealleştirmeme düzeyindeki toplam varyansın yaklaşık olarak %24'ünü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin bireylerin idealleştirmeme düzeyleri üzerindeki önem sırası duyarlık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik

kontrol şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılık düzeylerine ise t-testi sonuçlarına göre bakılmış, duyarlık değişkenin idealleştirememesi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu ancak Özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenlerinin ise anlamlı bir yordayıcı olmadığı belirlenmiştir.

Bağımsızlaşma puanlarını algılanan baba tutumu ölçeği alt boyutlarının anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmış, analiz sonuçları Tablo 4.15'te verilmiştir.

Tablo 4.15. *Bağımsızlaşma puanlarının algılanan baba tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları*

Değişken	B	Std. Hata _B	B	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	5.150	0.869	-	5.927	0.000**	-	-
Özerklik Desteği	-0.001	0.036	-0.002	-0.031	0.976	0.254	-0.001
Duyarlık	0.181	0.019	0.465	9.435	0.000**	0.438	0.370
Davranışsal Denetim	0.039	0.031	0.058	1.266	0.206	-0.142	0.053
Psikolojik Kontrol	0.003	0.028	0.004	0.104	0.917	-0.045	-0.004
R=0.442	R ² =0.195						
F _(4.560) =33.898	p=0.000						

*p<0.001

Yordayıcı değişkenler ile yordanan değişken arasında ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, bağımsızlaşma puanları ile baba tutumu ölçeği duyarlık puanları arasında pozitif orta düzeyli bir ilişki olduğu (r=0.438) belirlenmiştir. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun pozitif düşük düzeyde olduğu (0.370) belirlenmiştir. Özerklik desteği ve bağımsızlaşma arasında pozitif düşük düzeyde (r=0.254), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyon olmadığı (r=-0.001) belirlenmiştir. Davranışsal denetim ve bağımsızlaşma arasında negatif düşük düzeyde (r=-0.142), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun pozitif düşük düzeyde olduğu (r=0.053) belirlenmiştir. Psikolojik kontrol ve bağımsızlaşma arasında negatif

düşük düzeyde ($r=-0.045$), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyon olmadığı ($r=-0.004$) belirlenmiştir.

Duyarlık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenleri ile bağımsızlaşma değişkeni orta düzeyde anlamlı bir ilişki göstermekte ($R=0.442$, $R^2=0.195$, $p=0.000$); Duyarlık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol bağımsızlaşma düzeyindeki toplam varyansın yaklaşık olarak %20'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin bireylerin bağımsızlaşma düzeyleri üzerindeki önem sırası duyarlık, davranışsal denetim psikolojik kontrol ve özerklik desteği şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılık düzeylerine ise t-testi sonuçlarına göre bakılmış, duyarlık değişkeninin bağımsızlaşma üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu ancak Özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenlerinin ise anlamlı bir yordayıcı olmadığı belirlenmiştir.

Bireyleşme puanlarını algılanan baba tutumu ölçeği alt boyutlarının anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmış, analiz sonuçları Tablo 4.16'da verilmiştir.

Tablo 4.16. Bireyleşme puanlarının algılanan baba tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları

Değişken	B	Std. Hata _B	β	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	10.243	1.222	-	8.379	0.000**	-	-
Özerklik Desteği	-0.024	0.051	-0.026	-0.481	0.631	0.124	-0.020
Duyarlık	0.163	0.027	0.312	6.045	0.000**	0.281	0.248
Davranışsal Denetim	0.063	0.043	0.070	1.463	0.144	-0.038	0.062
Psikolojik Kontrol	-0.159	0.039	-0.165	-4.090	0.000**	-0.201	-0.170
R=0.339	$R^2=0.115$						
$F_{(4.560)}=18.197$	$p=0.000^*$						

* $p<0.001$

Yordayıcı değişkenler ile yordanan değişken arasında ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, bireyleşme puanları ile baba tutumu ölçeği duyarlık puanları arasında pozitif düşük düzeyli bir ilişki olduğu ($r=0.281$) belirlenmiştir. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun pozitif düşük düzeyde olduğu (0.248) belirlenmiştir. Özerklik desteği ve bireyleşme arasında pozitif düşük düzeyde ($r=0.124$), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun negatif düşük (-0.020) düzeyde olduğu belirlenmiştir. Davranışsal denetim ve bireyleşme arasında negatif düşük düzeyde ($r=-0.038$) ilişki olduğu, diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun pozitif düşük düzeyde olduğu ($r=0.062$) belirlenmiştir. Psikolojik kontrol ve bireyleşme arasında negatif düşük düzeyde ($r=-0.201$), diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise değişkenler arası korelasyonun negatif düşük düzeyde olduğu (-0.170) belirlenmiştir.

Duyarlık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol değişkenleri ile bireyleşme değişkeni orta düzeyde anlamlı bir ilişki göstermekte ($R=0.339$, $R^2=0.115$, $p=0.000$); Duyarlık, özerklik desteği, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol bireyleşme düzeyindeki toplam varyansın yaklaşık olarak %12'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin bireylerin bireyleşme düzeyleri üzerindeki önem sırası duyarlık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve özerklik desteği şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılık düzeylerine ise t-testi sonuçlarına göre bakılmış, duyarlık ve psikolojik kontrol değişkenlerinin bireyleşme üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu ancak davranışsal denetim ve özerklik desteği değişkenlerinin anlamlı bir yordayıcı olmadığı belirlenmiştir.

Kendini gizleme düzeylerini algılanan anne tutumu ölçeği alt boyutlarının anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek için çoklu regresyon analizi yapılmış analiz sonuçları Tablo 4.17'de gösterilmiştir.

Tablo 4.17. Kendini gizleme düzeylerinin algılanan anne tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları

Değişken	B	Std. Hata _B	B	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	25.209	3.326	-	7.579	0.000**	-	-
Özerklik desteği	0.086	0.121	0.042	0.711	0.478	-0.115	0.030
Duyarlık	-0.303	0.082	-0.207	-3.684	0.000**	-0.209	-0.154
Davranışsal Denetim	0.058	0.114	0.025	0.511	0.609	0.072	0.022
Psikolojik Kontrol	0.285	0.078	0.151	3.638	0.000**	0.177	0.152
R=0.258	R ² =0.067						
F _(4.564) =10.019	p=0.000						

**p<0.001

Yordayıcı değişkenler ile yordanan değişken arasında ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, kendini gizleme düzeyleri ile anne tutumu ölçeği özerklik desteği puanları arasında negatif düşük düzeyli ilişki olduğu ($r=-0.115$), diğer değişkenler kontrol edildiğinde değişkenler arasındaki korelasyonun 0.030 olduğu görülmüştür. Kendini gizleme düzeyleri ile anne tutumu ölçeği duyarlık puanları arasında negatif düşük düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=-0.209$). Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise korelasyon değerinin -0.154 olduğu görülmüştür. Kendini gizleme düzeyleri ile anne tutumu ölçeği davranışsal denetim puanları arasında ilişki belirlenmemiştir ($r=0.072$). Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise korelasyon değerinin 0.022 olduğu görülmüştür. Ergenlerin kendini gizleme düzeyleri ile anne tutumu ölçeği psikolojik kontrol puanları arasında pozitif düşük ilişki tespit edilmiştir ($r=0.177$). Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise korelasyon değerinin 0.152 olduğu görülmüştür.

Özerklik desteği, duyarlık, davranışsal denetim, psikolojik kontrol değişkenleri ile kendini gizleme değişkeni düşük düzeyde anlamlı bir ilişki göstermekte ($R=0.258$, $R^2=0.067$, $p=0.000$); Özerklik desteği, duyarlık, davranışsal denetim, psikolojik kontrol değişkenleri kendini gizleme düzeyindeki toplam varyansın yaklaşık olarak %7'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin bireylerin

özerklik desteği düzeyleri üzerindeki önem sırası duyarlık, psikolojik kontrol, özerklik desteği ve davranışsal denetim şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılık düzeylerine ise t-testi sonuçlarına göre bakılmış, duyarlık ve psikolojik kontrolün kendini gizleme üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu ancak özerklik desteği ve davranışsal denetimin anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür.

Kendini gizleme düzeylerini algılanan baba tutumu ölçeği alt boyutlarının anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirlemek için çoklu regresyon analizi yapılmış analiz sonuçları Tablo 4.18’de gösterilmiştir.

Tablo 4.18. Kendini gizleme düzeylerinin algılanan baba tutumu değişkenleri ile yordanmasına ilişkin regresyon sonuçları

Değişken	B	Std. Hata _B	β	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	27.745	3.201	-	8.668	0.000**	-	-
Özerklik desteği	0.269	0.132	0.114	2.036	0.042*	-0.077	0.086
Duyarlık	-0.427	0.071	-0.319	-6.060	0.000**	-0.253	-0.248
Davranışsal Denetim	-0.018	0.113	-0.008	-0.158	0.875	0.061	-0.007
Psikolojik Kontrol	0.213	0.102	0.086	2.095	0.037*	0.120	0.088
R=0.286	R ² =0.082						
F _(4.560) =12.480	p=0.000						

*p<0.05 **p<0.001

Yordayıcı değişkenler ile yordanan değişken arasında ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, kendini gizleme düzeyleri ile baba tutumu ölçeği özerklik desteği puanları arasında ilişki olmadığı belirlenmiştir (r=-0.077), diğer değişkenler kontrol edildiğinde değişkenler arasındaki korelasyonun 0.086 olduğu görülmüştür. Kendini gizleme düzeyleri ile baba tutumu ölçeği duyarlık puanları arasında negatif düşük düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir (r=-0.253). Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise korelasyon değerinin -0.248 olduğu görülmüştür. Kendini gizleme düzeyleri ile baba tutumu ölçeği davranışsal denetim puanları arasında ilişki belirlenmemiştir (r=0.061). Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise korelasyon değerinin -0.007 olduğu görülmüştür. Kendini gizleme düzeyleri

ile baba tutumu ölçeği psikolojik kontrol puanları pozitif düşük ilişki tespit edilmiştir ($r=0.120$). Diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise korelasyon değerinin 0.088 olduğu görölmüştür.

Özerklik desteği, duyarlık, davranışsal denetim, psikolojik kontrol değişkenleri ile kendini gizleme değişkeni düşük düzeyde anlamlı bir ilişki göstermekte ($R=0.286$, $R^2=0.082$, $p=0.000$); Özerklik desteği, duyarlık, davranışsal denetim, psikolojik kontrol değişkenleri kendini gizleme düzeyindeki toplam varyansın yaklaşık olarak %8'ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin bireylerin özerklik desteği düzeyleri üzerindeki önem sırası özerklik desteği, psikolojik kontrol, davranışsal denetim ve duyarlık şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılık düzeylerine ise t-testi sonuçlarına göre bakılmış, duyarlık, özerklik desteği ve psikolojik kontrolün kendini gizleme üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu ancak ve davranışsal denetimin anlamlı bir yordayıcı olmadığı görölmüştür.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada ergenlerin anne-babalarından algıladıkları tutumun duygusal özerkliklerini ve sır saklama durumlarını yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Araştırmada ayrıca ergenlerin algıladıkları anne-baba tutumunun, duygusal özerkliklerinin ve sır saklama durumlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında sonuçlar üç ana başlık altında tartışılmıştır. Bunlardan ilki cinsiyet değişkenine ilişkin sonuçlar, ikincisi duygusal özerkliğin yordanmasına ilişkin sonuçlar, üçüncüsü ise sır saklama düzeyinin yordanmasına ilişkin sonuçlardır.

5.1.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sonuçlar

Bu araştırma bulgularına göre, ergenlerin annelerinden ve babalarından algıladıkları tutumun alt boyutlarından davranışsal denetim boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Bulgular, hem annelerin hem de babaların kız çocuğunun davranışlarının denetlemesinde daha müdahaleci olduğunu ortaya koymuştur. Kız ergenlerin anne ve babalarından erkek ergenlere göre daha fazla davranışsal denetim algılaması, toplumumuzda kültürel olarak kızların davranışlarının daha çok denetlenmesi ve yönlendirilmesi gerektiği; erkeklerin ise daha serbest bırakılabileceği inancına ilişkin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının bir göstergesi olduğunu akla getirmektedir. Bu araştırmadaki, algılanan davranışsal denetimin cinsiyete göre farklılaşması bulgusu, alanyazındaki araştırmalarla paralellik göstermektedir. Tokgöz'ün (2017) yaptığı araştırmada da kız çocukları anne-babasını daha çok denetleyici olarak algılamaktadır. Buna benzer olarak, kız öğrenciler anne babalarını daha otoriter olarak algılamaktadırlar (Yılmaz, 2014; Özyürek ve Özkan, 2015). Bizim çalışmamızda bulgular, anne-baba tutumunun duyarlık alt boyutu söz konusu olduğunda ise, sadece kız ergenlerin annelerinden daha fazla duyarlık algıladığına işaret etmektedir. Kız ergenlerin annelerinden davranışsal kontrolle beraber aynı zamanda duyarlık da algıladıkları görülmektedir. Bunun nedeninin erkek ergenlerle karşılaştırıldığında kız ergenlerin, anneleriyle daha fazla vakit geçirmeleri ve dolayısıyla daha yakın ilişkiler kurabilmeleri olduğu söylenebilir. Kadınlar daha fazla duygu ve duygudaşlık

göstermekte ve kendilerini daha çok ilişki bağlamında tanımlamaktadırlar. Dolayısıyla anneler kız çocuklarının davranışlarını daha fazla gözlemlene fırsatı bulabilmekte ve onların davranışlarını düzeltme konusunda müdahale etmektedirler. Öte yandan babalar ise kız çocuklarına sevgilerini açıkça göstermeksizin, onlarla birlikte fazla vakit geçirmeksizin ve onların endişelerini fazla paylaşmaksızın sadece davranışsal denetim uygulamaktadırlar.

Davranışsal denetim boyutu söz konusu olduğunda alanyazındaki araştırma bulgularının kültürlere göre farklılaştığı görülmektedir. Dwairy ve Achoui'nin (2009) 2884 Hint, Fransız, Polonyalı ve Arjantinli ergenle yaptıkları araştırmalarında doğu ülkelerindeki anne-babaların çocuklarını batı ülkelerindeki anne-babalara göre daha fazla kontrol ettikleri bulunmuştur. Ayrıca tüm ülkelerde annelerin babalardan daha kontrol edici olarak algılandığı bulunmuştur. Babaların ve annelerin kız ve erkek çocukları üzerindeki kontrolü, batı ve doğu ülkelerinde ayrı ayrı analiz edildiğinde, batılı annelerin oğullarını babalardan daha fazla kontrol ettiklerini, doğu annelerin kızlarını babalardan daha fazla kontrol ettikleri görülmüştür. Shek'in (2005) ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmada; ergenlerin, annelerden daha fazla davranış kontrolü babalardan ise daha fazla psikolojik kontrol algıladıkları ortaya çıkmıştır.

Bu araştırma bulgularına göre, kız ve erkek ergenlerin toplam duygusal özerklikleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Bu bulgu kızların erkeklerle karşılaştırıldığında ergenliğe daha erken girmelerine karşın duygusal özerkliklerini daha erken kazanmadıklarına işaret etmektedir. Bu bulgu, araştırmamızın ergenlerin anne-baba tutumu davranışsal denetim alt boyutuna ilişkin bulgularla birlikte değerlendirildiğinde kız ergenlerin erkeklerle karşılaştırıldığında duygusal özerkliklerini niçin daha önce kazanmadıklarını açıklamaktadır. Duygusal özerkliğin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştıran birçok araştırmada, bizim araştırmamızın bulgularıyla tutarlı sonuçlar elde edilmiştir (Erçevik, 2014; Güneş, 2018; Musaağaoğlu, 2004). Ancak duygusal özerkliğin kazanılmasına ilişkin cinsiyet farklılığının bulunduğu çalışmalar da vardır. Kızların duygusal özerklik puanlarının erkeklerden daha yüksek bulunduğu (Lamborn ve Steinberg, 1993; Sesli, 2014; Tung ve Dhillon, 2006); erkeklerin duygusal özerklik puanlarının kızlardan daha yüksek bulunduğu (Güney, 2017; Ryan ve Lynch, 1989) araştırmalar alanyazında yer almaktadır. Araştırma bulgularının birbirinden farklı olması batılı ve doğulu ülkelerin kültürel değerleri ile açıklanabilir.

Bu araştırma bulgularına göre, ergenlerin duygusal özerkliğin alt boyutlarından bireyleşme ve bağımsızlaşma boyutları cinsiyete göre farklılaşmazken, idealleştirmeme boyutunda anlamlı bir fark çıkmıştır. İdealleştirmeme boyutunda erkek ergenlerin ortalaması kız ergenlere göre daha yüksek bulunmuştur.

Steinberg'e (2007) göre idealleştirmekten vazgeçme duygusal özerkliğin kazanılmasında gelişen ilk boyutlardan biridir. Buna göre erkek ergenler anne-babasını daha önce idealleştirmekten vazgeçerek normal insan olarak algılamaya başlamaktadır. Kültürümüzde erkek ergenler kızlarla karşılaştırıldığında daha fazla bağımsızlık elde etmekte ve daha önce toplumsallaşma şansına sahip olmaktadır. Dolayısıyla erkekler aile ortamının dışında da farklı ortamlarda bulunmaktadır. Bu bağlamda erkeğin anne-babasının hatalarını fark edecek farklı yaşantılara sahip olması kızlara göre daha olasıdır. Bu bulgular alan yazındaki sonuçlarla örtüşmektedir (Erçevik, 2014; Çoban, 2013; Puklek Levpuscek, 2006). Santrock (2012) bu farklılığın nedeninin erkeklere kızlardan daha fazla bağımsızlık verilmesi olduğunu belirtmiştir (akt: Çoban, 2013). Tung ve Dhillon'ın (2006) yaptığı çalışmaya göre erkek ergenler anne-babalarının ebeveyn rolleri dışında da farklı rol oynadıklarını fark etmekte ve anne-babalarından uzaklaşarak arkadaş çevresine yönelmektedirler. Buna ek olarak Güneş (2018) bulguları çalışmamızla aynı doğrultuda olmayan bir çalışma yürütmüştür. Araştırma bulgularına göre kızların bağımsızlık düzeyleri erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca Esen Çoban'ın (2013) araştırmasında da bağımsızlık boyutunda kızların ortalaması erkeklerden yüksek bulunmuştur.

Bu araştırma bulgularına göre ergenlerin sır saklama düzeyleri cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Kız ergenler erkek ergenlere göre daha çok sır saklamaktadır. Kızların kendini daha çok gizlemesi toplumsal cinsiyet rolleri ile açıklanabilmektedir. Toplumumuzda kız çocukları erkeklerle karşılaştırıldığında kızlara daha korumacı davranılmakta özgürlük verme konusunda kızlar daha geri plana atılmaktadır. Yapılan araştırmalarda ülkemizde kızların anne-babalarını daha otoriter olarak algıladığı bulgusu elde edilmiştir (Yılmaz, 2011; Özyürek ve Özkan, 2015). Dolayısıyla bu bulgu kendi ile ilgili durumları paylaşmak isteyen kız ergenlerin alacakları sosyal tepkilerden çekinerek kendini gizlemeyi tercih ettiği şeklinde yorumlanabilir. Araştırmamızla paralel olarak Frinj ve Finkenauer (2008) yaptıkları araştırmada sır saklama oranını kızlarda daha yaygın bulmuş ancak bu durumun ergenin psikosoyal uyumunu etkilemediğini ortaya koymuşlardır. Araştırma bulgularımızın aksine, alan yazında sır saklamanın cinsiyet ile ilişkili olmadığını gösteren araştırma sayısı daha fazladır (Finkenauer ve diğ., 2002; Frinj ve diğ., 2005; Deniz,

2010; Deniz ve Bakioğlu, 2017). Ayrıca sır saklamanın cinsiyetle ilişkili olmadığı ancak kızların daha çok annelerine kendilerini açtıkları da bulunmuştur (Smetana vd., 2006).

5.1.2 Duygusal Özerkliğin Yordanmasına İlişkin Sonuçlar

Bu araştırma bulgularına göre ergenlerin hem annelerinden hem de babalarından algıladıkları tutumun alt boyutlarından duyarlık ve psikolojik kontrol boyutları toplam duygusal özerklik üzerinde anlamlı birer yordayıcıdır. Hem anneden hem de babadan algılanan duyarlık duygusal özerklik üzerinde en yüksek yordama gücüne sahiptir. Regresyon analizi sonuçlarına göre, anne tutum ölçeğindeki yordayıcı değişkenlerin duygusal özerklikteki varyansın %25'ini, baba tutum ölçeğindeki yordayıcı değişkenlerin duygusal özerklikteki varyansın %26'sını açıkladığı görölmektedir.

Anne-babanın ergenle onun endişeleri hakkında konuşması, çocuğuna sıcak davranması, keyifsiz ve morali bozuk olduğunda çocuğunu neşelendirmesi, ona duyduğu sevgiyi göstermesi ve çocuğuyla zaman geçirmesi ergenin duygusal özerklik kazanmasını önemli oranda desteklemektedir. Bunun yanı sıra algılanan anne tutumu alt boyutlarından duyarlık ve psikolojik kontrol ile duygusal özerklik arasında orta pozitif yönlü bir ilişki de saptanmıştır. Ancak algılanan baba tutumu alt boyutlarından psikolojik kontrolle duygusal özerklik arasında düşük negatif ilişki bulunmuş, duyarlık alt boyutuyla duygusal özerklik arasında orta düzey pozitif bir ilişki bulunmuştur. Annenin müdahaleci davranması ergenin duygusal özerkliğinin gelişmesinde sorun yaratmazken babanın psikolojik kontrolü ergenin duygusal özerkliğini zedeliyor görönmektedir. Bu durum toplumumuzda, babanın aile içinde otoriter bir rolde algılanması ile birlikte yaptığı psikolojik kontrol davranışlarının çocuklarının çok fazla baskı hissetmesine ve duygusal özerkliklerinin engellenmesine neden olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Annenin ise çocukları tarafından sıcak ve anlayışlı bir rolde algılanması nedeniyle, yaptığı psikolojik kontrol davranışlarının çocukları üzerinde olumsuz bir etki yaratmadığını düşündürmektedir. Bununla birlikte ergen babasını incittiğinde, babasının hoşuna gitmeyen bir şey yaptığında anne ile karşılaştırıldığında zaten çocuğuyla mesafeli bir ilişki içinde olan baba, ergenin duygusal özerkliğini olumsuz etkiliyor görönmektedir. Anneden algılanan psikolojik kontrolün çocukta olumsuz bir etkiye yaratmamasını destekler şekilde; Miller'a (1997) göre doğu toplumlarında kontrol kavramı, aile bağlılığının bir göstergesidir. Diğer taraftan, davranışsal denetim ve beklenenin tersine özerklik desteği duygusal özerkliğin bir yordayıcısı olarak saptanmamıştır. Ergene kendini ilgilendiren konularda kendi kararlarını almasına izin verilmesi veya bağımsız davranmasına

cesaretlendirilmesi duygusal özerkliği doğrudan destekler görünmemektedir. Bulgularımız ergenlerde bireyselliğin desteklenmesinden daha çok onlara sevgi, ilgi ve şefkat gösterilmesinin duygusal özerkliklerini arttırdığını göstermektedir. Bu durum Türk toplumunun toplulukçu kültür değerlerinin yansımaları olarak yorumlanabilir. Araştırmamızla paralel olarak Kağıtçıbaşı'nın (1970) yaptığı çalışmada Türk ve Amerikan ergenlerin anne-baba kontrol ve sıcaklık algılarını karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak Türk ergenlerin daha fazla kontrol algıladığı, ancak algılanan anne-baba sıcaklığında fark olmadığı bulunmuştur.

Bu araştırma bulgularına göre ergenlerin hem annelerinden hem de babalarından algıladıkları tutumun alt boyutlarından sadece duyarlılık boyutu duygusal özerkliğin alt boyutlarından idealleştirmeme üzerinde anlamlı bir yordayıcıdır. Bunun yanı sıra hem anne hem baba tutumu alt boyutlarından duyarlılık ve özerklik desteği ile idealleştirmeme arasında pozitif orta düzey ilişki vardır. Hem anne hem babadan algılanan psikolojik kontrol ve davranışsal denetim arasında ise düşük negatif ilişki bulunmuştur. Regresyon analizi sonuçlarına göre anne tutum ölçeğindeki yordayıcı değişkenlerin duygusal özerkliğin alt boyutlarından idealleştirmeme üzerindeki varyansın %18'ini, baba tutum ölçeğindeki yordayıcı değişkenlerin idealleştirmeme üzerindeki varyansın %26'sını açıkladığı görülmektedir.

Araştırmamızın idealleştirmemeye ilişkin bulgularını şu şekilde yorumlayabiliriz: Anne-baba ve ergen arasında samimi, sıcak ve sevgi dolu bir ilişki varsa ergenin anne-babasını her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten insan tasarımı değil, her insan gibi hata yapabilen bireyler olarak görebildiği söylenebilir. Böylece ergen kendi anne-babasının da gücünün sınırları olduğunu farkına varabilir. Bulgularımız, ergenin anne-babasından kendi ile ilgili konularda karar vermesini desteklemesinin, ergenin onları idealleştirmekten vazgeçtiğini işaret etmektedir. Bu bulgu ergenin kendi ile ilgili daha fazla sorumluluk almasıyla birlikte kararlarının sonuçlarının neler olabileceği üzerinde daha fazla düşünmesi, çevresinden fikir istemesi ve kendi için en doğru adımları atmak istemesi sonucunda yaptığı karşılaştırmalarla anne-babasının da hatalı yönlerinin olduğunu anlamasına işaret etmektedir.

Bulgularımıza göre ergenin anne-babasından algıladığı davranışsal ve psikolojik kontrol düzeyinin yükselmesi idealleştirmeme düzeyini düşürmektedir. Davranışsal ve psikolojik kontrol anne-babanın uygun davranışları sergilemesi için çocuğu yönlendirmesi olarak da açıklanabilir. Bu sonuçlar ergen tarafından anne-babanın her zaman en doğrusu olan ve her şeyi yapmaya gücü yeten varlıklar olarak algılanma durumunun desteklediğine işaret etmektedir. Dolayısıyla ergen yaptığı davranışların yanlış olmadığını bilse bile hiç hata

yapmayan anne-babasının ona en doğrusunu öğreteceğini inancıyla onları idealleştirmekten vazgeçmemektedir. Araştırmamızla paralel olarak Chou (2000) ergene gelişim sürecinde model olan anne-babanın idealleştirilmemesinin, ergenin anne-babasının yol gösteren ve rehberlik eden özelliklerini yitirdiği algısına neden olduğunu belirtmiştir.

Algılanan psikolojik kontrol ile idealleştirmeme arasındaki negatif ilişki; anne-babanın çocuğuna kendisi gibi düşünüp davranması yönünde yaptığı baskı sonucunda çocuğun anne-babasını eleştirme ve anne-babasının hatalarını fark etme becerilerinin gelişmesine ket vurma durumunu düşündürmektedir. Anne-babası tarafından duygularına ve düşünme süreçlerine müdahale edilen ergen kendini ve duygularını ifade etmekten uzaklaşarak anne-babalarının her yaptığı davranışı doğru kabul etme eğiliminde olabilmektedir. Böylelikle ergen anne-babası ile hiç çatışmaya giremeyecek boyun eğici bir tutum içerisinde anne-babasına bağımlı bir birey haline gelebilecektir. Blos (1967) idealleştirmemeyi ‘iki ucu keskin kılıç’ olarak nitelendirerek ergenlikteki en zorlu gelişimsel görev olduğunu belirtmiştir. Ergenin, her şeye gücü yetebilen çocuksu anne-baba tasarımının yerini normal insan tasarımına bırakması; ergenin özerk olmasını sağlarken diğer yandan anne-babası ile ilgili yaşanan bu değişiklik nedeniyle ergen içsel çatışmalar yaşamakta dolayısıyla idealleştirmeme özerklik kazanma sürecini olumsuz etkileyebilmektedir (akt. Frank, Pirsce Wright, 1990). Bu bağlamda idealleştirmemenin yapılan bazı araştırmalarda ergenin psikososyal uyumuna katkı sağlar bir işlevi olduğu bulunmuşken (Chen ve Dornbusch 1998; Beyers ve Goosens, 2005); ruhsal açıdan negatif sonuçlara yol açabildiğini gösteren araştırmalar da vardır (Chou, 2000; Chen ve Dornbusch, 1998; Ryan ve Lynch, 1989).

Bulgularımıza göre ergenlerin hem annelerinden hem de babalarından algıladıkları tutumun sadece duyarlık alt boyutu duygusal özerkliğin alt boyutlarından bağımsızlaşma üzerinde anlamlı bir yordayıcıdır. Bunun yanı sıra hem anne hem de baba tutumu alt boyutu duyarlık ile bağımsızlaşma arasında orta pozitif ilişki, özerklik desteği ile bağımsızlaşma arasında düşük pozitif ilişki saptanmıştır. Regresyon analizi sonuçlarına göre anne tutum ölçeğindeki yordayıcı değişkenlerin, duygusal özerkliğin bağımsızlaşma boyutundaki varyansın %17’sini, baba tutum ölçeğindeki yordayıcı değişkenlerin, bağımsızlaşma boyutundaki varyansın %20’sini açıkladığı görülmektedir.

Bağımsızlaşma ergenin anne-babasıyla olan ilişkisini yok saymadan anne-babasına bağımlı olmaması şeklinde tanımlanabilir. Bu bağlamda, duyarlık ile bağımsızlaşma arasındaki ilişkiye ilişkin bulgularımız anne ve babası tarafından duyarlık algılayan ergenin bir sorunla karşılaştığında onu çözmek için anne-babasından yardım isteyebileceğini ve yanlış

bir şey yaptığında anne-babasının onun için işleri yoluna koyacağını bildiğini düşündürmektedir. Diğer taraftan algılanan özerklik desteğinin bağımsızlaşmayla düşük de olsa pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre anne ve babanın ergeni kendi kararlarını kendinin verebileceğine dair cesaretlendirilmesi ergenin verdiği kararların neticesinde ortaya çıkan problemleri çözebileceğine yönelik inancını arttırabilmekte ve ergeni daha fazla bağımsız davranmaya ve düşünmeye güdülemektedir. Araştırmamızın bu bulgusu alanyazınla örtüşmektedir (Frank, Pirsch ve Wright, 1990; Grolnick, Ryan ve Deci, 1991; Hines, 1997; Steinberg, 1993; akt: Musaağaoğlu, 2004).

Bağımsızlaşmaya ilişkin diğer bir bulgu da bağımsızlaşma ile anne ve babadan algılanan psikolojik kontrol ve davranışsal denetim arasında negatif bir ilişki olduğudur. Bu bulgu ergenin anne-babasından sıkı denetim ve kontrol davranışları algılaması nedeniyle bağımsızlığının kısıtlandığını düşündüğünü göstermektedir. Toplulukçu kültürlerde çocuğun davranışlarının kontrol edilmesi ve uygun davranışın öğretilmeye çalışılması anne ve babanın çocuğuyla yakından ilgilendiğini gösteren anne-babalık davranışları olarak algılanmaktadır. Bu durum anne-babanın çocuklarının bağımsızlaşmasını istemelerine karşın toplulukçu kültürün kalıp yargılara uygun davranma eğiliminden kaynaklanmaktadır. Bireyci kültürlerde yürütülen araştırmalara göre de beklenildiği gibi ergenin özerklik çabasının desteklenmemesi ve ergene otoriter davranılması ergenin kendine yeterlik algısını ve anne-babadan bağımsızlaşma yönelimini olumsuz etkilemektedir (Maccoby ve Martin, 1983; Steinberg vd., 1992).

Araştırmamızın bulgularına göre ergenlerin annelerinden algıladıkları tutumun alt boyutlarından duyarlık, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol, duygusal özerkliğin alt boyutlarından bireyleşme üzerinde anlamlı birer yordayıcıdır. Ergenlerin babalarından algıladıkları kontrolün alt boyutlarından duyarlık duygusal özerkliğin alt boyutlarından bireyleşme üzerinde pozitif bir yordayıcı iken psikolojik kontrol duygusal özerkliğin alt boyutlarından bireyleşme üzerinde negatif bir yordayıcıdır. Regresyon analizi sonuçlarına göre anne tutum ölçeğindeki yordayıcı değişkenlerin duygusal özerkliğin bireyleşme boyutundaki varyansın %17'sini, baba tutum ölçeğindeki yordayıcı değişkenlerin bireyleşme boyutundaki varyansın %12'sini açıkladığı görülmektedir.

Bireyleşme ergenin anne-babadan aşamalı bir şekilde ayrılması ve onlardan farklı bir birey olması şeklinde tanımlanmaktadır. Bulgularımıza göre ergenin bireyleşmesinin, anne ve babası ile ilişkisinde yakınlık ve doyum hissedip hissetmemesine bağlı olarak değiştiği şeklinde yorumlanabilir. Lamborn ve Steinberg (1993) ve Mahoney, Schweder ve Stattin

(2002) tarafından yapılan araştırmada ebeveynleri ile yakın ve bağlı bir ilişki algılayan ergenler, ebeveynlerinden uzaklık ve ayırırma algılayan ergenlere göre psikolojik anlamda daha sağlıklıdır (akt: Steinberg, 2007). Bununla birlikte ergenin hem annesinden hem de babasından psikolojik kontrol algılaması, ergenin psikolojik ve duygusal ihtiyaçlarına tepkisiz kalındığını ve ergenin anne-babasının koyduğu kurallara göre düşünmeye zorlandığını göstermektedir.

Babadan algılanan tutumun alt boyutlarından duyarlık ve özerklik desteği ile bireyleşme arasında düşük pozitif ilişki, davranışsal denetim ve psikolojik kontrol ile bireyleşme arasında düşük negatif ilişki saptanmıştır. Bunun yanı sıra anneden algılanan tutumun alt boyutlarından duyarlık ile bireyleşme arasında orta pozitif ilişki, özerklik desteği ile düşük pozitif ilişki, psikolojik kontrol ile de düşük negatif ilişki saptanmıştır. Bireyleşmeye ilişkin tüm bulgular birlikte ele alındığında, ergenin bireyleşmesinin hem psikolojik kontrol gibi negatif ve zorlayıcı anne-baba davranışlarından hem de duyarlık ve özerklik desteği gibi pozitif anne-baba davranışlarından etkilendiğini göstermektedir. Ergenin, anne-babasından sıcaklık ve destek görmesi kendini yeterli bir birey olarak algılamasına, ayrı bir benlik oluşturmasına katkı sağlar görünmektedir. Ayrıca bu sonuçlar, ergenin anne-babasının belirlediği zorlayıcı kurallar karşısında onlardan uzaklaştığını, kendine ayrı bir alan yarattığını ve hayatında olup bitenlerle ilgili anne-babasıyla paylaşımda bulunmadığını düşündürmektedir. Yapılan araştırmalar sağlıklı bireyleşmenin ve olumlu ruh sağlığının uzak değil yakın aile ilişkileriyle beslendiğini ortaya koymuştur (Steinberg, 2007). Anne-babası tarafından ilgi gören çocuklar kendilerini, anne-babası ilgi göstermeyen çocuklardan daha yeterli hissetmekte ve özerk olmaya daha çok motive olmaktadır (Grolnick vd., 1991). Ancak bu konuda alanyazında aynı doğrultuda bulunmayan araştırma bulguları da vardır. Örneğin Steinberg'in (2007) yaptığı araştırmada anne-babası boşanmış ergenlerin bireyleşme sürecinin daha hızlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak anne-baba tutumu ölçeğinin alt boyutlarından duyarlık boyutu ergenin duygusal özerkliğini açık bir şekilde desteklemektedir. Anne-babası ile pozitif ve sıcak bir ilişki içinde olan ergen kendini ayrı bir birey olarak görmekte, bağımsız kararlar verebilmekte ve sorumluluk alabilmektedir. Özerklik konusunda sorun yaşayan bireylerin genellikle anne ve babaları ile yakın bir ilişki içinde olmayan bireyler olduğu ifade edilmektedir. Özerklik anne-babadan duygusal olarak bağımsız davranma anlamına gelmemektedir. Bu anlamda duygusal özerkliğin gelişebildiği aileleler, duygusal bağların da güçlü olduğu ailelerdir (Steinberg, 1993).

5.1.3. Sır Saklamanın Yordanmasına İlişkin Sonuçlar

Bu araştırma bulgularına göre algılanan anne tutumu alt boyutlarından duyarlık ve psikolojik kontrol, algılanan baba tutumu alt boyutlarından özerklik desteği, duyarlık ve psikolojik kontrol sır saklama düzeyini yordamaktadır. Ayrıca hem anne hem baba tutumu alt boyutlarından duyarlık, sır saklama ile negatif, psikolojik kontrol ise sır saklama ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Anneden algılanan özerklik desteğinin de sır saklama ile negatif düşük ilişkili olduğu saptanmıştır. Hem anne hem babadan algılanan davranışsal kontrolle sır saklama arasında ilişki bulunamamıştır. Regresyon analizi sonuçlarına göre, anne tutum ölçeğindeki yordayıcı değişkenlerin sır saklamadaki varyansın %7'sini, baba tutum ölçeğindeki yordayıcı değişkenlerin sır saklamadaki varyansın %8'ini açıkladığı görülmektedir.

Kendini Gizleme Ölçeği bireyin sırrı kendine saklama eğilimini, başkalarıyla paylaşılmayan bir sır ya da olumsuz düşünceye sahip olma ve saklanan kişisel bilgilerin açıklanmasını ölçen bir ölçektir (Deniz, 2010). Dolayısıyla ergenin sırrlarını anne-babasından mı yoksa diğer bireylerden mi sakladığı hakkında net bir bilgi vermemektedir. Ancak, Frinj ve Finkeneaur'un (2008) çalışmasında ergenlerin arkadaşlarıyla karşılaştırıldığında, anne-babalarından daha çok sır sakladığı bulunmuştur. Ergenlik dönemi özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, ergenin arkadaş ortamında daha fazla vakit geçirmeye başlamasıyla birlikte yaşadığı olaylarla ilgili anne-babasından çok arkadaşlarına kendini açma eğiliminde olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularımıza göre hem anne hem de babadan algılanan duyarlığın ergenin sır saklamasını yordaması, ergenin kendi ile ilgili bilgileri gizlemesinin anne-babasından algıladığı ilişkinin kalitesine ve ergenin anne-babası tarafından kabul edildiğini hissetmesine göre değiştiği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca araştırma bulgularına göre ergenin anne-babasından algıladığı duyarlık arttıkça sır saklama eğilimi azalmaktadır. Bu bulgu ise anne-babasından sıcaklık algılayan ergenin kendini daha rahat ifade edebildiğini ortaya koymaktadır. Ergenlik döneminde bulunan gencin çevresindekiler tarafından anlaşılma, kabul görme ve değerli hissetme ihtiyacı, yaşadığı değişimlere daha kolay uyum sağlamasına yardımcı olabilmektedir. Bu dönemde ergenin en yakın çevresi içinde yer alan anne-babası tarafından sergilenen yaklaşımların onun kendini ifade etmesini sağlayarak sır saklama eğilimini azaltacağı düşünülmektedir. Ayrıca bulgularımızla paralel olarak Smetana ve

diğerlerinin (2006) yaptığı çalışmaya göre ergenler anne-babalarından algıladıkları kabul neticesinde kendilerini açmaya yönelmektedirler.

Araştırma bulgularımıza göre, ergenin anneden algıladığı özerklik desteği arttıkça sır saklama eğilimi azalmaktadır. Bunun nedeninin annenin aile içindeki konumu itibari ile babaya göre çocuğunu daha iyi gözlemleyebilmesi ve onunla daha yakın ilişki kurarak ergenin kendini ifade etmesine olanak sağlaması olduğu söylenebilir. Sır saklama ile anne-baba ilişkisini ele alan araştırmalarda, bu bulgumuzla paralel olarak, ergenlerin sırlarını daha çok annelerine açma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Smetana vd., 2006). Ayrıca araştırmamızda ergenin babasından özerklik desteği algılaması da ergenin sır saklama eğilimini yordamaktadır. Bu bulguya göre babanın çocuğuna yönelik destekleyici tutumlarının ergenin sır saklayıp saklamamasını etkilediğini göstermektedir. Aile yapımızda çoğu zaman anne, evdeki bireylerin her durumundan haberdar olan, değişimleri fark eden, kuralların uygulanıp uygulanmadığını gözlemleyen bir roldedir. Bunun yanında baba izin istenilen, kural koyan ve kurallar uygulanmadığında baskı gösteren roldedir. Anneler dahi, babanın koyduğu kuralların uygulanmasını takip ederken babanın otoritesini kullanma eğilimindedir. Bu nedenle ergenin babadan kendi hayatı ile ilgili atacağı adımlarda destek görmesi, kendini ifade etmesini ve kendini açmasını kolaylaştırır görünmektedir.

Bu araştırma bulgularına göre hem anne hem de babadan algılanan psikolojik kontrolün ergenin sır saklama düzeyini yordaması, ergenin sır saklama eğiliminin anne ve babasından suçlu hissettirme, utandırma ve sevgiyi çekme gibi davranışlar algılamasına göre değiştiği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca anne-babadan algılanan psikolojik kontrol ile sır saklama arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Bu ilişkinin nedeni anne-babası tarafından davranış ve düşünce süreçlerine müdahale edilen ergenin kendi ile ilgili bilgileri paylaşmayı tercih etmekten sakınması olarak yorumlanabilir. Buna göre, anne-babadan sır saklamak, ergenlere ceza, eleştiri ve utançtan kaçınmanın bir yolunu sunar (Guerrero ve Afifi, 1995; Marshall, Tilton-Weaver ve Bosdet, 2005). Yaptığı davranışlar nedeniyle anne-babası tarafından yargılanan, utandırılan, üzerinde baskı kurulan kısaca kalitesiz bir anne-baba çocuk ilişkisi yaşayan ergen zaten duygusal çalkantılar yaşadığı bu dönemde alacağı tepkileri düşünerek kendini gizleyebilmektedir. Araştırmamızla paralel olarak, Bumpus ve Hill'e, (2003) göre anne-baba ve ergen arasındaki güçlü ilişki ergenin daha az sır saklamasını sağlamaktadır. Smetana vd., (2009) çalışmasında da kendini açan ergenlerin anne-babalarıyla daha iyi ilişkiler kuran ve daha az depresif hisseden kişiler olduklarını bulmuşlardır.

Psikolojik kontrole maruz kalan ergenin anne-babasının duyma ihtimaline karşı arkadaşlarına da kendini açmakta tereddüt edebileceği muhtemeldir. Pek çok çalışmada, psikolojik kontrol, ergenlerin sosyal geri çekilmeleriyle ilişkilendirilmiştir (Baumrind, 1967; akt: Silk vd., 2003). Ayrıca Frinj (2004) anne-babalarından çok sayıda sır sakladığını söyleyen ergenlerin, daha fazla psikososyal sorun ve davranış sorunları yaşadıklarını belirtmiştir.

Sonuç olarak araştırmamızda ergenin anne-babası ile yakın ve tatmin edici bir ilişki içinde olması kendi ile ilgili bilgileri anne-babasıyla ve yakın çevresiyle paylaşıp paylaşmama tercihini etkilemektedir. Anne-babalarından zorlayıcı ve müdahaleci bir yaklaşım algılayan ergen, alacağı sert tepkileri düşünerek kendi ile ilgili bilgi paylaşımı yapmayı tercih etmemektedir. Sır saklama alanyazında ergenin bireyselleşmesini ve kendine ait bir alan yaratmasını sağlamasının yanında çoğunlukla olumsuz bir durum olarak yer almaktadır. Araştırmamızda sır saklamaya ilişkin tüm sonuçlar birlikte ele alındığında sır saklama değişkeni boyutundaki bulgularımızın alanyazınla örtüştüğü söylenebilir.

5.2.Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında üç başlık altında öneride bulunulabilir. Bu başlıklar; ailelere, araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik öneriler şeklindedir.

5.2.1. Ailelere Yönelik Öneriler

- Araştırmamız ergenin anne-babasından duyarlık algılamasının duygusal özerkliğini desteklediğini ortaya koymuştur. Ailelerin çocuklarının gelişimine katkı sağlayacak tutumları tanınması amacıyla okullarda, sosyal kurumlarda, anne-baba okullarında yapılan eğitimlere ve çalışmalara katılmaları önerilmektedir.
- Aileler, çocuklarının duygusal özerkliklerini desteklemek amacıyla yaz tatillerinde kısa dönemli staj, yarı zamanlı iş ya da ilgi alanlarına uygun kurs olanaklarını değerlendirebilirler.
- Araştırmamızda elde edilen sonuçlar bireyin sır saklama eğiliminin anne-babasından algıladığı duyarlıkla negatif psikolojik kontrole pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu anlamda alan yazındaki sır saklama eğiliminin olumsuz yönlerini ortaya koyan genel görüşü destekler görünmektedir. Bu nedenle aileler; iletişim, empati, gelişim

dönemi özellikleri gibi konularda bilgi düzeylerini arttırarak çocuklarının kendilerini rahatça ifade edebilmelerini sağlayabilecekleri bir aile ortamı oluşturabilirler.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Araştırma Antalya ili Serik ilçesindeki 8., 9., 10., 11. sınıfa devam eden öğrencilerle sınırlıdır. Sonra yapılacak çalışmalarda farklı il ve ilçelerde, farklı sınıf düzeylerine devam eden ergenler üzerinde çalışmalar yapılarak karşılaştırma yapılması planlanabilir.
- Araştırmamızda kullanmış olduğumuz Sevim (2014) tarafından uyarlanan “Leuven Ana Babalık Ölçeği” anne-baba tutumlarını duyarlık, özerklik desteği, davranışsal ve psikolojik kontrol olarak dört kategoriye ayırmaktadır. Anne-baba tutumlarının farklı ölçekler kullanılarak yeni araştırmalar yapılması, duygusal özerklik ve sır saklama ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir.
- Duygusal özerklik ile ilgili yapılan çalışmalar ülkemizde sınırlı sayıdadır. Duygusal özerkliğin problem çözme becerileri, karar verme becerileri ve denetim odağı gibi konularla ilişkili olabileceği düşünüldüğünden, bu konularla ilgili yapılacak araştırmaların literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.
- Ülkemizde sır saklama konusunda yapılan araştırmalar genel olarak sır saklamanın sonuçları üzerinde yoğunlaşmıştır. Mevcut çalışmada sır saklamayı yordayan anne-baba tutumları incelenmiştir. Bu nedenle sır saklamanın dinamiklerinin de araştırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5.2.3. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Araştırma bulgularımızda özellikle anne-babadan algılanan duyarlık ve psikolojik kontrol davranışları ergenlerin duygusal özerklikleri ve sır saklama eğilimiyle ilişkili bulunmuştur. Bu sebeple, okullarda çalışan psikolojik danışmanlar tarafından ailelere ve öğretmenlere yönelik önleyici rehberlik kapsamında yapılacak eğitim ve seminer çalışmalarında ailelerin ve öğretmenlerin ergene karşı ilgili ve samimi bir tutum içinde, onların duygu ve düşünce süreçlerine müdahale edici olmayan bir iletişim kurmaları ile ilgili bilgiler verilebilir.

- Okulda çalışan psikolojik danışmanların yapacakları grup çalışmalarında duygusal özerklik ile ilgili oturumlar planlaması ergenlerin de kendi gelişimleri hakkında farkındalık kazanmalarını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Aadlansvik, R. (1997). Secrecy and the development of personal identity-A challenge for parents and the teachers in our time. *Teaching ve Teacher Education*, 13 (3), 363-368.

Abacı, R., (1986). *Demokratik, otoriter ve ilgisiz olarak algılanan ana-baba tutumlarının çocuğun kaygı (anxiety) düzeyi ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Agaloos Pesigan, I.J., Luyckx, K. ve Alambay, L.P. (2014). Brief report: Identity processes in Filipino late adolescents and young adults: Parental influences and mental health outcomes. *Journal Adolescence*, 37, 599-604.

Akkaya, Ç. (2011). *Ortaöğretim Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek ve Öz Duyarlık Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Aktaş, B. (2017). *The Relationship between Parental Control and Prosocial Behavior Toward Parents*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Özyeğin Üniversitesi, İstanbul.

Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 97- 106.

Allen, J. P., Hauser, S. T., Eickholt, C., Bell, K. L., ve O'Connor, T. G. (1994). Autonomy and relatedness in family interactions as predictors of negative adolescent affect. *Journal of Research on Adolescence*, 4, 535-552.

Anur, H. (2014). *Anne-babaların Yaşam Tutumu ile Çocukların Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Atak, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3 (1), 163-213.

Atkinson, B. (1986). *Attachment, Autonomy and Social Competence in Adolescence*. Yüksek Lisans Tezi. Texas TechUniversity, Texas.

Aydın, B., ve Öztütüncü, F. (2001). Examination of adolescents negative thoughts, depressive mood, and family environment. *Adolescence*, 36, 77-83.

Aydın, İ. (2015). *Ders Dışı Sportif Etkinliklere Katılan Ve Katılmayan Öğrencilerin Duygusal Özerkliklerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Bal, S., Crombez, G., Van Oost, P., De Bourdeaudhuij, I. (2003). The role of social support in well-being and coping with self-reported stressful events in adolescents. *Child Abuse and Neglect*, 27, 1377-1395.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.

Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting neglected construct. *Child Development*, 67, 3296–3319.

Barber, B. K. (1999). Political violence, family relations, and Palestinian youth functioning. *Journal of Adolescent Research*, 14, 206-230.

Barber, B. K. ve Harmon, E. L. (2002). Violating the self: Parental psychological control of early adolescents and adolescents. B. K. Barber, (Ed.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents* (15-52). Washington, DC: American Psychological Association Press.

Barber, B. K., Xia, M., Olsen, J. A., Mcneely, C. A. ve Bose, K. (2012). Feeling disrespected by parents: Refining the measurement and understanding of psychological control. *Journal of Adolescence*, 35, 273-287.

Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.

Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4, 1–103.

Baumrind, D. (1978). Parental disciplinary patterns and social competence in children. *Youth and Society*, 9, 239-276.

Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11, 56–95.

Bellman, B. L. (1981). The paradox of secrecy. *Human Studies*, 4, 1–24.

Bernath, M. S. ve Feshbach, N. D. (1995) Children's trust: Theory, assessment, development and research directions. *Applied and Preventative Psychology*, 4, 1-19.

Beyers, W. Goossens, L. (1999). Emotional autonomy, psychosocial adjustment and parenting: interactions, moderating and mediating effects. *Journal of Adolescence*, 22, 753-769.

Blos, P. (1967). The second individuation process of adolescence. *Psychoanal Study Child* 1967:183-98.

Blos, P. (1979). *The Adolescent Passage*. Madison, WI: International University Press.

Bok, S. (1989). *Secrets: On the ethics of concealment and revelation*. New York: Vintage books.

Bowlby, J. (1981). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment* (2. Baskı). New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York: Basic Books.

Bumpus, M. F. ve Hill, L. G. (2008). Secrecy and parent-child communication during middle childhood: Associations with parental knowledge and child adjustment. *Parenting: Science and Practice*. 8, 93-116.

Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: istatistik, araştırma deseni, spss uygulamaları ve yorum*. (Yedinci Baskı). Ankara: PEGEM A Yayıncılık.

Chelune, G. J., Sultan, F. E., Vosk, B. N., Ogden, J. K., ve Waring, E. M. (1984). Self-disclosure patterns in clinical and nonclinical couples. *Journal of Clinical Psychology*, 40, 213-215.

Chen, X. (2010). Desire for autonomy and adolescent delinquency: a latent growth curve analysis. *Criminal Justice and Behavior*, 37, 989-1004.

Chen, Z.Y. ve Dornbusch, S. (1998). Relating aspects of adolescent's emotional autonomy to academic achievement and deviant behavior. *Journal of Adolescent Research*, 13, 293-319.

Chou, K. L. (2000). Emotional autonomy and depression among Chinese adolescents. *Journal of Genetic Psychology*, 161, 161-169.

Crittenden, P. M. (1990). Toward a concept of autonomy in adolescents with a disability. *Children's Health Care*, 19(3), 162–168.

Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan insana*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Çoban, A. E. (2013). Türkiye’de Ergenlerin Duygusal Özerkliklerinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*. Cilt 38, Sayı 169.

Dağlı, G. ve Beyazsaçlı, M., (2010). Ana-baba tutumu ve kendini gerçekleştirme düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Mediterranean Journal of Educational Research*, 7, 1-16

Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (1995). Human autonomy: The basis for true self-esteem. In M. Kemis (Ed.), *Efficacy, agency, and self-esteem* (pp. 31-49). New York: Plenum.

Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227–268.

Demir, M. ve Karabacak, A. (2017). Ergenlerin Duygusal Özerkliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), 427-442.

Deniz, M. (2010). *Ergenlerde sır saklamanın duygusal ve gelişimsel değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Deniz, M. ve Bakioglu, F. (2017). Ergenlerde sır saklamanın duygusal özerklik, ahlaki olgunluk, yalnızlık, utangaçlık ve sosyal destek açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (3), 1118-1133. DOI: 10.14686/buefad.338144

Deniz, M., Çok, F. ve Duyan, V. (2013). Duygusal Özerklik Ölçeği’nin Ergenler İçin Uyarlanması ve Psikometrik Özellikleri. *Eğitim ve Bilim*, 32(167), 352- 363.

Dwairy, M. ve Achoui, M. (2010). Parental control: A second cross-cultural research on parenting and psychological adjustment of children. *Journal of Family Studies*, 19, 16-22.

Eastman, G. (1998). *Family Involvement in Education*. Madison WI: Wisconsin Department of Education.

Ekşi, A. (1990). *Çocuk, genç, ana babalar*. Ankara: Bilgi Yayınevi

Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar Strejileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erçevik A. (2014). *Lise Öğrencilerinin Duygusal Özerklik ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton. <https://www.academia.edu> adresinden 9 Eylül 2018' de alınmıştır.

Finkenauer, C., Engels, R. C. M. E. ve Meeus, W. (2002). Keeping secrets from parents: advantages and disadvantages of secrecy in adolescence. *Journal of Youth Adolescence*, 2, 123-136.

Finkenauer, C., Frijns, T., Engels, R. C. M. E. ve Kerkhof, P. (2005). Perceiving concealment in relationships between parents and adolescents: Links with parental behavior. *Personal Relationships*, 12, 387-406.

Finkenauer, C. ve Rimé, B. (1998). Keeping emotional memories secret: Health and well-being when emotions are not shared. *Journal of Health Psychology*, 3, 4758.

Finkenauer, C., Kerkhof, P., Branje, S., ve Righetti, F. (2009). Living together apart: Perceived concealment as signal of exclusion in marital relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35, 1410-1422.

Frank, S. J., Pirsch, L. A., ve Wright, V. C. (1990). Late adolescents' perceptions of their relationships with their parents: Relationships among deidealization, autonomy, relatedness, and insecurity and implications for adolescent adjustment and ego identity status. *Journal of Youth and Adolescence*, 19, 571-588.

Freud, A. (1958). Adolescence. *Psychoanalytic Study of the Child*, 13, 255-278.

Frinj, T. (2004). Keeping secrets: Quantity, quality and consequences. Unpublished Doctoral Dissertation, Vrije University, Netherlands.

Frijns, T. ve Finkenauer, C. (2008). Longitudinal associations between keeping a secret and psychosocial adjustment in adolescence. *International Journal of Behavioral Development*, 33 (2), 145–154

Frinj, T., Finkenauer, C., Vermulst, A. A. ve Engels, R. C. M. E., (2005). Keeping secrets from parents: Longitudinal associations of secrecy in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 34 (2), 137–148.

Fuhrman, T. ve Holmbeck, G. N. (1995). Contextual-moderator analysis of emotional autonomy and adjustment in adolescence. *Child Development*, 66, 793-811.

Gander, M.J. ve Gardiner, H.W. (2001). Çocuk ve Ergen Gelişimi (Child And Adolescent Development). (Çevirenler: Dönmez, A.; Çelen, N.; Bekir Onur). 4. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Garber, J. , Little, S. A. (2001). Emotional autonomy and adolescent adjustment. *Journal of Adolescent Research*, 16 (4), 355-371.

Garcia F, Gracia E. Is always authoritative the optimum parenting style? Evidence from Spanish families. *Adolescence*, 2009;44:101-131.

Gelir, E. (2009). *Ana Baba Tutumları, Aile Sosyal Atomu ve Cinsiyete Göre İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Öğrenilmiş Çaresizlik ve Akademik Başarılarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

Gilligan, C. (1982). In a Different Voice: Psychological Theory and Women's Development. Cambridge: Harvard University Press, USA.

Griffith, S.F. ve Grolnick, S. (2014). Parenting in Caribbean families: A look at parental control, structure, and autonomy support. *Journal of Black Psychology*, 40(2), 166-190.

Grisso, T., ve Schwartz, R. G. (2000).Introduction. In T. Grisso ve R. G. Schwartz (Eds.),*Youthon trial: A developmental perspective on juvenile justice* (pp. 1-5). Chicago: University of Chicago Press.

Grolnick, W.S. ve Pomerantz, E.M. (2009). Issues and challenges in studying parental control: Toward a new conceptualization. *Child Development Perspectives*, 3, 165-170.

Grolnick, W. S., ve Ryan, R. M. (1989). Parent styles associated with children's self-regulation and competence in school. *Journal of Educational Psychology*, 81(2), 143-154.

Grolnick, W. S., Ryan, R. M., ve Deci, E. L. (1991). The inner resources for school performance: Motivational mediators of children's perceptions of their parents. *Journal of Educational Psychology*, 53, 508-517.

Guerrero, L. K., ve Afifi, W. A. (1995). What parents don't know: topic avoidance in parent-child relationships. In T. J. Socha, G. H. Stamp, ve H. Glen (Eds), *Parents, children, and communication: Frontiers of theory and research. LEA's communication series* (pp. 219-245). Hillsdale, NJ, England: Erlbaum.

Gündoğmuş, G. (2017). *Yalnızlık Düzeyinin Yordanmasında Anne Baba Tutumları Ve Okul Tükenmişliği*. Yüksek Lisans Tezi. Sabahhattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Güney M. (2017) *Ergenlerde Duygusal Özerklik, Sosyal Destek Ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Güneş E.(2018) *Zorbalık Eğilimi Duygusal Özerklik Ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sabahhattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Güngör, D. (2008). The meaning of parental control in migrant, sending, and host communities: Adaptation or persistence? *Applied Psychology: An International Review*, 57, 397-416.

Güngörmüş Özkardeş, O. (2006). *Baba ve Çocuk*. İstanbul: Morpa

Harma, M. (2008). *The Impact Of Parental Control And Marital Conflict On Adolescents' Self-Regulation And Adjustment*. Yüksek Lisans Tezi. ODTÜ, Ankara.

Helsen, M., Vollebergh, W., Meeus, W. (2000). Social support from parents and friends and emotional problems in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 29 (3), 319-335.

Hmel, B. A., ve Pincus, A. L. (2002). The meaning of autonomy: On and beyond the interpersonal circumplex. *Journal of Personality*, 70(3), 277-310.

Holden, G. W. (1997). *Parents and the dynamics of child rearing*. Westview Press.

Hortaçsu, N. (2003). *Çocukla ilişkiler: ana baba, kardeş ve akrabalar*. İstanbul: İmge Kitabevi

Jung, C. G. (1997). *Analitik psikoloji* (çev. Ender Gürol). İstanbul: Payel Yayınevi.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1970). Social norms and authoritarianism: A Turkish-American comparison. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16, 444-451.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insanlar ve insanlar*. İstanbul. Evrim Yayıncılık.

Kamii, C. (1991). Toward autonomy: The importance of critical thinking and choice making. *School Psychology Review*, 20(4), 382-388.

Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kelly, A. E. (1998). Clients' secret keeping in out patient therapy. *Journal of Counseling Psychology*, 45, 50-57.

Kelly, A. E. (1999). Revealing personal secrets. *Current Directions in Psychological Science*, 8, 105-109.

Kelly, A. E. (2002). *The psychology of secrets*. New York, NY: Plenum.

Kelly, A. E. ve Mckillop, K. J. (1996). Consequences of revealing personal secrets. *Psychological Bulletin*, 20, (3), 450–465.

Kerr, M., ve Stattin, H. (2000). What parents know, how they know it, and several forms of adolescent adjustment: Further support for a reinterpretation of monitoring. *Developmental Psychology*, 36, 366 – 380.

Kerr, M., Stattin, H., ve Burk, W. J. (2010). A reinterpretation of parental monitoring in longitudinal perspective. *Journal of Research on Adolescence*, 20, 39–64.

Kındap Tepe, Y. ve Sayıl, M. (2012). Ebeveyn kontrolü ve ergenin sosyal işlevselliği arasındaki bağlantıda ilişkisel saldırganlığın aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 27 (70), 133-137.

Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Kitabevi, İstanbul.

Kurt, D., Sayıl, M., Tepe Y. (2013). Ana Babanın Psikolojik Kontrolü ile Gencin Yalnızlığı Arasındaki İlişkide Kişilerarası Güven İnancı ve Bağlanmanın Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, Haziran 2013, 28 (71), 105-116.

Kuther, T. L., ve Higgins-D'Alessandro, A. (2000). Bridging the gap between moral reasoning and adolescent engagement in risky behavior. *Journal of Adolescence*, 23(4), 409-422.

Kuzgun Y. (1973). Ana-baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi, *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1):57-70, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basım ve Yayım Merkezi.

Lane, J. D. ve Wegner, D. M. (1995). The cognitive consequences of secrecy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 237-253.

Larson, D. G. Ve Chastain, R. L. (1990). Self-concealment: Conceptualization, measurement and health implications. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 69, 237–253.

Larson, D. G., Chastain, R. L., Hoyt, W. T., & Ayzenberg, R. (2015). Self-concealment: Integrative review and working model. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 34(8), 705-e774. doi:10.1521/jscp.2015.34.8.705

Larson, R. W., Richards, M. H., Moneta, G., Holmbeck, G., ve Duckett, E. (1996). Changes in adolescents' daily interactions with their families from ages 10 to 18: Disengagement and transformation. *Developmental Psychology*, 32(4), 744-75.

Lee, W. S. (2005). *Encyclopedia of school psychology*, Sage Publication.

Puklek Levpušček, M. (2006). Adolescent individuation in relation to parents and friends: Age and gender differences. *European Journal of Developmental Psychology*, 3, 238-264.

Maccoby, E.E. ve Martin, J.A. (1983). Socialization in the context of family: Parentchild interaction. P.H. Mussen ve M.E. Hetherington (Eds.). *Handbook of Child Psychology, 4, Socialization, Personality, and Social Development*, (s. 1-101). New York: Wiley.

Mahoney, J. L., Schweder, A. E., Stattin, H. (2002). Structured after-school activities as a moderator of depressed mood for adolescents with detached relations to their parents. *Journal of Community Psychology*, 30(1), 69-86.

Margolis, G. J. (1974). The psychology of keeping secrets. *International Review of Psycho-Analysis*, 1, 291-296.

Markus, H. R., ve Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224-253.

Marshall, S. K., Tilton-Weaver, L. C., ve Bosdet, L. (2005). Information management: Considering adolescents' regulation of parental knowledge. *Journal of Adolescence*, 28, 633-647.

McBride-Chang, C. ve Chang, L. (1998). Adolescent- parent in Hong Kong: Parenting styles emotional autonomy, and school achievement. *The Journal of Genetic Psychology*, 159 (4), 421-436.

Miller, P. M. (1997). Family structure, personality, drinking, smoking and illicit drug use: a study of UK teenagers. *Drug and Alcohol Dependence*, 45, 121-129.

Morsünbül, Ü. (2012) Özerklik ve ruh sağlığına etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 260-278.

Muraven, M. and Baumeister, R. F. (2000). Self-regulation and depletion of limited resources: Does self-control resemble a muscle? *Psychological Bulletin*, 126, 247-259.

Musaagaoglu C. (2004). *Ergenlerde Davranışsal Özerlik ile Algılanan Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Fakültesi. Ankara.

Noom, M. (1999). *Adolescent autonomy: characteristics and correlates*. Delft: Eburon Publishers.

Noom, M. J., Deković, M. ve Meeus, W. H. J. (1999). Autonomy, attachment and psychosocial adjustment during adolescence: A double-edged sword? *Journal of Adolescence*, 22, 771-783.

Noom, M. J., Dekovic, M. ve Meeus, W. (2001). Conceptual analysis and measurement of adolescent autonomy. *Journal of Youth and Adolescence*, 30, 577-595.

Okeson, S.M. (2013). *Parenting Styles. An Experiential and Literature Review*. USA: The Faculty of the Adler Graduate School.

Öngen, D., Özerlik Kazanma Sürecinde Ergen-Anne İle Ergen- Baba İlişkileri Arasındaki Farklar, *Eğitimve Bilim Dergisi*, 2004, Cilt 29., s. 131: 3-13.

Özdemir, Y. (2009). *Ergenlik Döneminde Benlik Kurgusu Gelişiminin Kültür Ve Aile Bağlamında İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özdemir, Y., ve Çok, F. (2011). Ergenlikte Özerklik Gelişimi, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 36(4), 152-164.

Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. 1. Baskı. Ankara: PDREM Yayınları

Özyürek, A. ve Özkan, İ. (2015). Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumları İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 73-88.

Parra, A., Oliva, A. y Sánchez-Queija, I. (2015). Development of emotional autonomy from adolescence to young adulthood in Spain. *Journal of Adolescence*, 38, 57-67. doi: <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2014.11.003>

Pellerin, L.A. (2005). Applying Baumrind's parenting typology to high schools: toward a middle-range theory of authoritative socialization. *Social Science Research*, 34, 283-303.

Pennebaker, J. W. (1985). Traumatic experience and psychosomatic disease: Exploring the roles of behavioral inhibition, obsession, and confiding. *Canadian Psychology*, 26, 82-95.

Pennebaker, J. W. (1989). Confession, inhibition, and disease. *Advances in Experimental Social Psychology*, 22, 211-244.

Pennebaker, J. W. (1990). *Opening up: the healing powers of confiding in others*. New York, NY: Morrow

Pennebaker, J. W. (1997). Writing about emotional experiences As a therapeutic process. *Psychological Science*, 8, 162–166.

Pennebaker, J. W. and Beall, S. K. (1986). Confronting a traumatic event: Toward an understanding of inhibition and disease. *Journal of Abnormal Psychology*, 95, 274–281

Pennebaker, J., ve Chew, C. H. (1985). Behavioral Inhibition and Electrodermal Activity During Deception. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(5), 1427-1433. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.49.5.1427>

Pomerantz, E. M. (2001). Parent-child socialization: Implications for the development of depressive symptoms. *Journal of Family Psychology*, 15, 510–525.

Raykov, T. and Marcoulides, G. A. (2008). *An Introduction to Applied Multivariate Analysis*. NY: Taylor ve Francis Group.

Rogers, C. R. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*, 21, 95–103.

Russell, S. ve Bakken, R.J. (2002). Development of autonomy in adolescence. *Neb Guide University of Nebraska- Lincoln Extension, Institute of Agriculture and*

Natural Resources <http://www.ianrpubs.unl.edu/epublic/archive/g1449/build/g1449.pdf> adresinden 15 Ekim 2018 tarihinde edinilmiştir

Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68–78.

Ryan, R. M., ve Deci, E. L. (2002). An overview of self-determination theory: An organismic dialectical perspective. In E. L. Deci ve R. M. Ryan (Eds.), *Handbook of self-determination research* (pp. 3-36). Rochester, NY: University of Rochester Press.

Ryan, R. M., ve Lynch, J. H. (1989). Emotional autonomy versus detachment: Revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Child Development*, 60, 340–356.

Sabatelli, R. M., ve Bartle, S. E. (1995). Survey approaches to the assessment of family functioning: Conceptual, operational, and analytical issues. *Journal of Marriage and the Family*, 57(4), 1025-1039.

Santrock, J. W. (2012). *Ergenlik* (Çev. Diğdem Müge Siyez), 14. Basım. Ankara: Nobel Yayınevi.

Satır, S. (1996). *Özel Tevfik Fikret Lisesi Öğrencilerinin Akademik Başarılarıyla İlgili AnneBaba Davranışları ve Akademik Başarıyı Artırmaya Yönelik Anne-Baba Eğitim Gereksinmelerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler. Enstitüsü.

Sencer, M. (1989) *Toplum Bilimlerinde Yöntem*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Sesli, Ç. (2014). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Özerklik Düzeyleri ile Değer Yönelimleri ve Kendini Ayarlama Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri Üniversitesi, Kayseri.

Sevim, S. (2014). Leuven algılanan ana babalık ölçeği ergen ve ana baba sürümlerinin uyarlanması. *Düşünen Adam*, 27, 291-300.

Silk, J.S., Morris, A.S., Kanaya, T., Steinberg L. (2003). Psychological control and autonomy granting: Opposite ends of a continuum or distinct constructs? *J Res Adolescence*, 13, 113-128.

Shek, D.T.L. (2005). Perceived parental control and parent-child relational qualities in chinese adolescents in Hong Kong. *Sex Roles*, 53, 635-646.

Smetana, J. G. (1995). Parenting styles and conceptions of parental authority during adolescence. *Child Development*, 66, 299–316.

Smetana, J. G. (1999). The role of parents in moral development: A social domain analysis. *Journal of Moral Education*, 28 (3), 311–321.

Smetana, J. G. ve Chuang, S. (2001). Middle-class african american parents' conceptions of parenting in the transition to adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 11, 177–198.

Smetana, J., Crean, H. F., ve Campione-Barr, N. (2005). Adolescents' and parents' changing conceptions of parental authority. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 108, 31–46.

Smetana, J. G., Metzger, A., Gettman, D. C., ve Campione-Barr, N. (2006). Disclosure and secrecy in adolescent-parent relationships. *Child Development*, 1, 201-217.

Smetana, J. G., Villalobos, M., Tasopoulos-Chan, M., Gettman, D. C., ve Campione-Barr, N. (2010). Keeping secrets from parents: daily variations among poor, urban adolescents. *Journal of Adolescence*, 33, 321–331.

Soenens, B. ve Beyers, W. (2012). The cross-cultural significance of control and autonomy in parent–adolescent relationships. *Journal of Adolescence*, 35, 243-248.

Soenens, B., Beyers, W. ve Goossens, L. (2004). Leuven adolescent perceived parenting scale. Yayınlanmamış araştırma raporu.

Soenens, B., Vansteenkiste, M. (2010). A theoretical upgrade of the concept of parental psychological control: Proposing new insight on the basis of self-determination theory. *Developmental Review*, 30, 74-99.

Soenens, B., Vansteenkiste, M., Duriez, B. ve Goossens, L. (2006). In search of the sources of psychologically controlling parenting: The role of parental separation anxiety and parental maladaptive perfectionism. *Journal of Research on Adolescence*, 16, 539-559.

Stattin, H., ve Kerr, M. (2000). Parental monitoring: A reinterpretation. *Child Development*, 71, 1072–1085.

Steinberg, L. (1987). Impact of puberty on family relations: Effects of pubertal status and pubertal timing. *Developmental Psychology*, 23(3), 451-460.

Steinberg, L. (1999) The Family At Adolescence: Transition and Transformation, *Journal Of Adolescent Health* 2000; 27:170–178.

Steinberg, L. (2007). *Ergenlik* (Yayına Haz. Figen Çok). Ankara: İmge Kitabevi.

Steinberg, L., Elmen, J. D., ve Mounts, N. S. (1989). Authoritative parenting, psycho-social maturity, and academic success among adolescents. *Child Development*, 60, 1424-1436.

Steinberg, L., Lamborn, S. D., Dornbusch, S. M. ve Darling, N. (1992). Impact of parenting practices on adolescent achievement: Authoritative parenting, school involvement an encouragement to succeed. *Child Development*, 63, 1266-1281.

Steinberg, L., Mounts, N. S., Lamborn, S. D., ve Dornbusch, S. M. (1991). Authoritative parenting and adolescent adjustment across varied ecological niches. *Journal of Research on Adolescence*, 1, 19-36.

Steinberg, L. ve Silverberg, S. B. (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development*, 57, 841-851.

Şahin, Ece (2018) *Üniversite Öğrencilerinin Kendini Gizlemeleri İle Ebeveyn Kabul Red Düzeyleri, Çocukluk Deneyimleri Ve Zamana Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lians Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Tangney, J. P., Baumeister, R. F. and Luzio Boone, A. (2004). High selfcontrol predicts good adjustment, less pathology, beter grades and interprsonal success. *Journal of Personality*, 72, 271–322.

TDK Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü (2018) <http://tdk.gov.tr/index.php?option=combilimsanat&view=bilimsanat&kategoriget=terim&kelimeget=%C3%25Bzerklik&hngget=md> adresinden 23 Kasım 2018 tarihinde edinilmiştir.

Tokgöz, Ö. (2017). *Lise Sınavlarına Hazırlanan Çocuklarda Kaygı Düzeyi, Yaşam Kalitesi Ve Ebeveyn Tutumları Açısından Cinsiyetler Arasındaki Farkların İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Tung, S., ve Dhillon, R. (2006). Emotional autonomy in relation to family environment: A gender perspective, *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 32(3), 201-212.

Turiel, E. (2006). The Development of Morality. In N. Eisenberg, W. Damon, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology: Social, emotional, and personality development* (pp. 789-857). Hoboken, NJ, US: John Wiley & Sons Inc.

Uraloğlu, S. (2017). *Adolescent Disclosure And Secrecy Behaviors And Psychological Well-Being In Parent And Best Friend Relationship Contexts: Variable-And Person-Centered Examinations*. Yüksek Lisans Tezi. Özyeğin Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Üredi, I. (2005). *Algılanan Anne Baba Tutumlarının İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Öz-Düzenleyici Öğrenme Stratejileri Ve Motivasyonel İnançları Üzerindeki Etkisi*. Doktora Tezi .Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Warren, C. ve Laslett, B. (1977). Privacy and secrecy: A conceptual comparison. *Social Issues*, 33 (3), 43–51

Wegner, D. M. (1994). Ironic processes of mental control. *Psychological Review*, 101(1), 34-52.

Wegner, D. M., Lane, J. D., ve Dimitri, S. (1994). The allure of secret relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(2), 287-300.

Wenzlaff, R. M., ve Wegner, D. M. (2000). Thought suppression. *Annual Review of Psychology*, 51, 59-91.

Vangelisti, A. L. (1994). Family Secrets: forms, functions and correlates. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11, 113-135.

Vrij, A., Paterson, B., Nunkoosing, K., Soukara, S., and Oosterwegel, A. (2003). Perceived advantages and disadvantages of secrets disclosure. *Personality and Individual Differences*, 35 (3), 593-602.

Yavuzer, H.(1998).Ana Baba okulu. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2000). Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu. İstanbul: Remzi Kitabevi

Yektaş, Ç. (2013). *Depresyon Tanılı Kız Ergenlerde İntihar Davranışının Doğası Ve Gelişimsel Bağlamı: Kimlik Duygusu, Ergen Ebveyn İlişkileri Ve Duygusal Özerklik*. Uzmanlık Tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.

Yıldız, R. (2013). *Ergenlerde Yalnızlığın Sır Saklama Ve Denetim Odağı Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Yılmaz, A. (2000). Anne-baba tutum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3), 160-172.

Yılmaz, F. (2014). *Ortaokul 6.7.8. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Yılmaz, Y. (2007). *Anne-Baba Tutumları ile İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yörükoğlu, A. (2000). *Aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.

EKLER

Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

Sevgili öğrenciler, sizlerle ilgili bilgilerin istendiği sorular aşağıda yer almaktadır. Soruları samimi bir şekilde cevaplamanız araştırmanın amacına ulaşması için önemlidir. Verdiğiniz cevaplar gizli kalacağı için soruları dikkatlice okuduktan sonra kendinize en uygun seçeneği işaretlemeniz beklenmektedir. Katılımınız için teşekkür ederim.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz: ()K ()E

2. Sınıfınız:

<p>3. Annenizin Eğitim Durumu:</p> <p>()Okuma yazma bilmiyor</p> <p>()İlkokul Mezunu</p> <p>()Ortaokul mezunu</p> <p>()Lise Mezunu</p> <p>()Üniversite mezunu</p>	<p>4. Babanızın Eğitim Durumu:</p> <p>()Okuma yazma bilmiyor</p> <p>()İlkokul mezunu</p> <p>()Ortaokul mezunu</p> <p>()Lise mezunu</p> <p>()Üniversite mezunu</p>
--	--

5. Anne: ()Öz ()Üvey

6. Baba: ()Öz ()Üvey

7. Anne: ()Sağ ()Ölü

8. Baba: ()Sağ ()Ölü

9. Aile Durumu:

- ()Evliler ve annem babam birlikte yaşıyor
- ()Evliler ve annem babam ayrı yaşıyor
- ()Boşandılar ve annemle yaşıyorum
- ()Boşandılar ve babamla birlikte yaşıyorum
- ()Boşandılar ve akrabalarım ile birlikte yaşıyorum
- ()Diğer (Lütfen belirtiniz):...

Ek-2: Leuven Ana-Babalık Ölçeği

Aşağıda **ANNENİZİN** size yönelik bazı davranışları yer almaktadır. Her maddeyi okuyunuz ve **ANNENİZE** uygunluğu açısından değerlendiriniz.

2.	Bana sık sık gülümser.	Hiç doğru değil	Genellikle Doğru değil	Biraz doğru	Genellikle doğru	Her zaman doğru
6.	Hoşlandığım her şeyi yapmama izin verir.					
8.	Beni ilgilendiren konularda kendi kararlarımı vermeme izin verir					
9.	Onu incitirsem, tekrar gönlünü alıncaya kadar benimle konuşmaz					

Aşağıda **BABANIZIN** size yönelik bazı davranışları yer almaktadır. Her maddeyi okuyunuz ve **BABANIZA** uygunluğu açısından değerlendiriniz.

1.	Onunla endişelerim hakkında konuştuğundan sonra kendimi daha iyi hissedirim	Hiç doğru değil	Genellikle Doğru değil	Biraz doğru	Genellikle doğru	Her zaman doğru
3.	İstedğim akşam dışarı çıkmama izin verir..					
4.	Keyifsiz olduğumda beni neşelerir.					
8.	Onu incitirsem, tekrar gönlünü alıncaya kadar benimle konuşmaz.					

Ek-3: Duygusal Özerklik Ölçeği

DUYGUSAL ÖZERKLİK ÖLÇEĞİ

	Bana Hiç Uygun Değil	Bana Uygun Değil	Bana Uygun	Bana Tamamen Uygun
1- Anababam ve ben her konuda anlaşırız.	(1)	(2)	(3)	(4)
2- Bir problemi kendi başıma çözmeyi denemeden önce anababamdan yardım isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)
3- Anababam ve ben anlaşmasak bile onlar her zaman haklıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)
4- Gençlerin bazı şeyleri anababaları yerine en yakın arkadaşına danışması daha iyidir.	(1)	(2)	(3)	(4)
5- Yanlış bir şey yaptığımda, ailemin benim için her şeyi yoluna koyacağına güvenirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
6- Benimle ilgili anababamın bilmediği bazı şeyler var.	(1)	(2)	(3)	(4)
7- Anababam benimle ilgili bilinmesi gereken her şeyi bilir.	(1)	(2)	(3)	(4)
8- Anababamla aynı görüşlere sahip olmaya çalışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
9- Arkadaşlarımdan biriyle sorun yaşarsam, ne yapacağıma karar vermeden önce konuyu annem ya da babamla tartışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
10- Anababam onlarla beraber değilken, neler yaptığımı bilseler şaşırırlardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
11- Anne ya da baba olduğumda çocuklarıma aynen kendi anne-babamın bana davrandığı gibi davranacağım.	(1)	(2)	(3)	(4)
12- Anne- baba olduğum zaman, kendi anne babamdan farklı olarak yapacağım şeyler var.	(1)	(2)	(3)	(4)
13- Anababam çok nadir hata yapar.	(1)	(2)	(3)	(4)
14- Anababamın benim gerçekten kim olduğumu anlamalarını isterdim.	(1)	(2)	(3)	(4)

Ek-4: Kendini Gizleme Ölçeği

Aşağıda sizin kendinizi tanımlamanıza ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Lütfen her bir ifadenin sizi ne kadar tanımladığını , size ne kadar uyduğunu ifadenin yanında verilen kutucuğu işaretleyerek belirtiniz. Her ifade için yalnızca bir kutucuğu işaretleyiniz. **Ölçekteki ifadeler size uymuyorsa lütfen soruyu BOŞ BIRAKMAYINIZ ve en yakın seçeneği işaretleyiniz.**

KENDİNİ GİZLEME ÖLÇEĞİ

	Bana hiç uygun değil	Bana uygun değil	Kararsızım	Bana uygun	Bana tamamen uygun
1.Hiç kimseyle paylaşmadığım önemli bir sırrım var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.Arkadaşlarımla bütün sırlarımı paylaştıysaydım beni daha az severlerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.Benimle ilgili yalnızca kendime sakladığım pek çok konu var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.Bazı sırlarım bana gerçekten acı veriyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.Bana kötü bir şey olduğunda , bu konuyu kendime saklama eğilimindeyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.Sık sık ortaya çıkmasını istemediğim şeyleri ortaya çıkaracağımdan korkarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.Bir sırrı biriyle paylaşmak genellikle geri teper ve sırrı söylememiş olmayı isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.Bana sorulduğunda yalan söyleyebileceğim çok özel bir sırrım var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.Sırlarım başkalarıyla paylaşılmayacak kadar utandırıcıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.Kendimle ilgili hiç kimseyle paylaşmadığım olumsuz düşüncelerim var.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek-5: İl Millî Eğitim Müdürlüğünden Alınan İzin Belgesi

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98057890-20-E.19892566
Konu : Anket Uygulanması

23.11.2017

İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ANTALYA

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Aysel TOPRAK'ın "**Ergenlerde Algılanan Ana-Babalık Biçimi ile Duygusal Özerklik ve Sır Saklama Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" adlı araştırmasını, İlimiz Serik İlçesinde bulunan Ortaokul ve Liselerde uygulama isteği ile ilgili 30.10/2017 tarih ve 39126 sayılı yazısı, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme ve İnceleme komisyonunuz tarafından, 21/11/2017 tarihinde incelenerek "**Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzni**lerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi" esaslarına uygun olduğu tespit edilmiştir.

Komisyonumuzca, "**Ergenlerde Algılanan Ana-Babalık Biçimi ile Duygusal Özerklik ve Sır Saklama Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" isimli araştırmasını, İlimiz Serik İlçesinde bulunan Ortaokul ve Liselerde öğrenim gören öğrencilere, Okul Müdürlüklerinin silpisi, takibi ve sorumluluğunda, bahse konu Genelge ve çalışma takvimi doğrultusunda, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmaksızın yapılması,

Söz konusu araştırmanın bitimine müteakip; sonuç raporunun iki örneğinin CD ortamında Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi kaydıyla uygulanması, Komisyonca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun gördüğünü takdirde, Valilik Makamının 23-02-2015 tarih ve 8347 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Fıhan BAYDUR
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
23.11.2017

Yüksel ARSLAN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı- Soyadı: Aysel TOPRAK

Doğum Yeri ve Tarihi: Elbistan-06/12/1991

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

İş Deneyimi

Stajlar: Tokat Namık Kemal İlkokulu, Tokat Atatürk Anadolu Lisesi

Çalıştığı Kurumlar: Antalya-Serik Burhanettin Kaya Ortaokulu (2014-2016), Antalya-Serik Rehberlik ve Araştırma Merkezi (2016-2018), İstanbul-Küçükçekmece Özel Eğitim Meslek Okulu (2018-2019), İstanbul-Küçükçekmece Rehberlik ve Araştırma Merkezi (2019-)

İletişim

E-posta Adresi: ayseltoprak91@hotmail.com

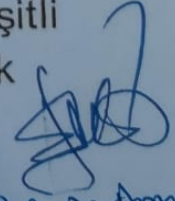
Ergenlerde Algılanan Anne-baba tutumu ile Duygusal Özerklik ve Sır Saklama arasındaki ilişkinin İncelenmesi

ORJİNALLİK RAPORU

% 14	% 13	% 10	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	egitimvebilim.ted.org.tr İnternet Kaynağı	% 2
2	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	% 1
3	acikarsiv.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
4	dergipark.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
5	toad.halileksi.net İnternet Kaynağı	% 1
6	pdrdergisi.org İnternet Kaynağı	<% 1
7	openaccess.inonu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
8	DEMİR, Meva and KARABACAK, Aynur. "Ergenlerin Duygusal Özerkliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi", Atatürk	<% 1

Prof. Dr. Demet EROL